

Vadlīnijas

**Starpinstitucionālā sadarbība
ģimeniskas vides nodrošināšanā
ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem
un
labās prakses ieviešana**

2019

Saturs

Vadlīnijās lietoto terminu un saīsinājumu skaidrojums:	3
Ievads	4
Kāds ir Vadlīniju mērķis?	5
Kam paredzētas Vadlīnijas?	5
1. Institūciju kompetence ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpes sistēmā esošiem bērniem	6
1.1 Bāriņtiesas loma un kompetence ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam	6
1.2 Bērnu aprūpes iestādes loma un kompetence ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam	11
1.3. Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra loma un kompetence ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam	15
1.4. Starpinstitūciju sadarbības aspekti ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam	18
2. Alternatīvi instrumenti jeb labās prakses piemēri starpinstitūciju sadarbībai	20
2.1. Alternatīvo instrumentu jeb labās prakses mērķis un vispārējie principi	20
2.2. Alternatīvo instrumentu jeb labās prakses piemēri ģimeniskas vides nodrošināšanai ārpusģimenes aprūpes sistēmā esošiem bērniem	26
2.3 Instrumentu jeb labās prakses lietderības aspekti un to sniegtie ieguvumi	29
2.4. Instrumentu jeb labās prakses integrēšana bērnu tiesību aizsardzības sistēmā	33
3. Instrumentu ieviešana savā darbībā	34
3.1. Sadarbības īstenošana instrumentu ieviešanā praksē	35
3.2. Instrumentu organizēšana – principi	41
3.3. Instrumentu organizēšana - scenāriji	46
Pielikumi	62
1. pielikums Veidlapas paraugs par bērna dalību neformālajā pasākumā (iekļaujot bērna viedokļa un vēlmju atspoguļošanu attiecībā uz kontakta veidošanu ar konkrētu uzņemšo ģimeni)	62
2. pielikums Paraugs veidlapas aizpildīšanai	67

Vadlīnijās lietoto terminu un saīsinājumu skaidrojums:

Atbalsta centrs – Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centrs.¹

Bērnu aprūpes iestāde – iestāde, kurā tiek nodrošināta sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija bāreņiem vai bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī bērniem, kuriem nepieciešama sociālā rehabilitācija vai īpaša aprūpe veselības stāvokļa dēļ.²

Formāls – tādas, kam raksturīga ārēju formu, formalitāšu izpildīšana, lietas būtības neievērošana; formas pēc izdarīts; nebūtisks³. **Formālas darbības** – darbības, kas veiktas noteikto formalitāšu izpildei, bet nav vērstas uz jautājuma risināšanu pēc būtības.

Ilglaicīgā aprūpe – bērna aprūpe aizbildnībā vai adopcija.

Instruments – starpinstitutionālās sadarbības, kuras mērķis fokusēts meklēt un īstenot atbilstošākās stratēģijas, lai veicinātu uzņemamo ģimeņu un ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu, iepazīšanos, emocionālās saiknes rašanos, tādējādi veicinot bērnu aprūpes ģimeniskā vidē nodrošināšanu.

Kompetences - lietpratība, plašas zināšanas, profesionāla pieredze, izpratne (kāda jautājumā, jautājumu kopumā); speciālista darbības joma.⁴

Neformāls pasākums – starpinstitutionālu un starpprofesionālu sadarbības ietvaros organizēts strukturēts laiks uzņemamo ģimeņu un ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu savstarpējai iepazīšanai un emocionālās saiknes veidošanai, veicinot bērnu ārpusģimenes aprūpi ģimeniskā vidē un adoptējot.

Pētījums – pētījums “Ģimeniskas vides nodrošināšana un labās prakses īstenošana darbā ar ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem”, ko veica Fonds PLECS, Labklājības ministrijas līguma ietvaros. Pētījums veikts 2019.gada maijā, un kurā kopumā viedokli paudušas 90 institūcijas (65 bāriņtīkšas, 18 bērnu aprūpes iestādes, 4 atbalsta centri un 3 reģionālie plānošanas reģioni) jeb atbildes uz jautājumiem par starpinstitutionālu sadarbību, inovatīvu pieeju izmantošanu jautājumu risināšanā par piemērotas uzņemamās ģimenes meklēšanu u.tml. sniedza 47,36% no visām institūcijām Latvijā, kuru kompetence tiešā vai netiešā veidā saistīta ar atbildību par ģimeniskas vides nodrošināšanu ārpusģimenes aprūpes sistēmā esošiem bērniem. Pētījuma rezultāti izmantoti šo Vadlīniju satura veidošanā un tālāk tie aprakstīti detalizētāk.

Uzņemamā ģimene – persona vai laulātie, kas ieguvuši aizbildņa, audžuģimenes, specializētās audžuģimenes, adoptētāju un/vai viesģimenes statusu.

VBTAI – Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija.

¹ Atbilstoši 26.06.2018. Ministru kabineta noteikumiem Nr.355 “Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra noteikumi” noteikotajam.

² Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1.panta astotais apakšpunkts.

³ Latvian Oxford living dictionaries, pieejams: <https://lv.oxforddictionaries.com/skaidrojums/formals>

⁴ Skatīts: <https://tezaurs.lv/#/sv/kompetence>.

Ievads

Jau vairāku gadu garumā Latvijā valsts līmenī veiktas virkne darbību, lai veicinātu to bērnu, kuri palikuši bez savu vecāku gādības, tiesības augt ģimenē. Ar to saprotot - visu bērnu tiesības - neatkarīgi no viņu vecuma, dzimuma, veselības stāvokļa un citiem faktoriem.

Lai gan statistikas dati⁵ liecina, ka kvantitatīvi samazinās bērnu skaits bērnu aprūpes iestādēs, vienlaikus secināms, ka vairums bērnu bērnu aprūpes iestādēs ir vecāki par 10 gadiem. Proti, aptuveni 55% no bērniem, kuri turpina uzturēties bērnu aprūpes iestādēs ir bērni vecumā no 12 līdz 17 gadiem, savukārt aptuveni 42% bērnu ir vecuma no 4 līdz 12 gadiem⁶.

Atbilstoši Pētījuma rezultātiem secināms, ka līdz šim ierastākā prakse institūcijām sadarbības īstenošanā, apzinot ģimenes jeb meklējot iespēju ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem rast iespēju augt uzņemošajās ģimenēs, saistāma informācijas sniegšanā uzņemošajām ģimenēm vai sadarbības institūcijām, apzinot ģimenes, kuras varētu sniegt ģimenisku aprūpi ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam.

Savukārt ņemot vērā gan jomas speciālistu pausto par praksē novēroto, gan analizējot Pētījuma rezultātus, secināms, ka daļa uzņemošo ģimeņu, kuras iegūst kādu no statusiem, prioritāri izvirzījušas iekšēju kritēriju, ka ģimenē gatavas uzņemt bērnu pirmsskolas vecumā, bez ievērojamām veselības problēmām. Lai gan objektīvi tām būtu kapacitāte citu bērnu uzņemšanai. Ievērojot, ka aprūpes iestādēs mītošie bērni ir pieredzējuši gan traumatiskus notikumus, gan tiem vērojamas veselības un citas stsevišķas problemātiskas iezīmes – iepazīstoties vien ar informāciju par konkrēto bērnu, ļoti maz uzņemošo ģimeņu izrāda iniciatīvu iepazīties ar bērnu, lai apsvērtu viņa uzņemšanu ģimenē.

Esošā situācija pierādījusi un jomas speciālisti pauduši - jārod jaunas formas starpinstitūciju sadarbībai, meklējot instrumentus un veidus, kas veicinātu ārpusģimenes aprūpes sistēmā esošu bērnu un uzņemošo ģimeņu iepazīšanās procesu un emocionālā kontakta veidošanu, tādējādi veicinot bērna aprūpi ģimeniskā vidē nodrošināšanu.

Tādējādi, aktualizēts jautājums par iesaistīto un atbildīgo institūciju konstruktīvu sadarbību, meklējot jaunas pieejas un instrumentus bērna pamattiesības uz dzīvi ģimenē sasniegšanā. Ievērojot minēto izstrādātas **Vadlīnijas starpinstitucionālajai sadarbībai ģimeniskas vides nodrošināšanai ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem un labās prakses ieviešanai** (turpmāk - Vadlīnijas), kurās ietvarta gan labās prakses piemēri, gan praktiski piemēri dažādu instrument ieviešanai un būs noderīgi visi tiem speciālistiem, kuri ieinteresēti savā profesionālajā ikdienas darbā katrā konkrēta bērna situācijā pēc iespējas labāk:

- īstenot bērnu tiesību prioritāšu nodrošināšanu;
- nodrošināt efektīvu starpinstitucionālo sadarbību;
- atbalstīt pārmaiņas - meklēt un būt gatavi īstenot jaunas inovatīvas pieejas.

⁵ VBTAI, Pārskati par bāriņtiesu darbu, pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/>

⁶ VBTAI Pārskata par bāriņtiesu darbu 2018.gadā kopsavilkums, pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=5422&page=>

Kāds ir Vadlīniju mērķis?

Vadlīniju galvenais un svarīgākais mērķis ir veicināt ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu labklājības nodrošināšanā iesaistīto institūciju vienotu izpratni par:

- starpinstitucionālās sadarbības nozīmi ģimeniskās vides (akcentējot ilgtermiņa aprūpes vajadzības) nodrošināšanā bērniem;
- stiprināt katras institūcijas un darbinieka lomu un veicināt atbildības uzņemšanos, kā arī apzināties iespējas savā darbībā meklēt un piemērot dažāda veida instrumentus bērnu tiesību aizsardzības nodrošināšanā;
- piedāvāt instrumentus (labās prakses piemērus) efektīvai bērnu tiesības uz ģimeni nodrošināšanas veicināšanai.

Vienlaikus paužams, ka Vadlīnijas neskar jautājumus, kas attiecināmi uz ģimeņu/personu piemērotības izvērtēšanu konkrēti izvēlēta uzņemošās ģimenes statusa iegūšanai un statusa piešķiršanai; uzņemošās ģimenes resursu un kompetences izvērtējumam; lēmuma pieņemšanai par ārpusģimenes aprūprūpi (adopciju) u.c. – to risināšanā piemērojami normatīvajos aktos noteiktās normas un metodiskie materiāli, kas attiecināmi uz minētajiem jautājumiem.

Kam paredzētas Vadlīnijas?

Ir saprotams, ka visiem, kas iesaistīti bērnu ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanā ģimeniskā vidē un adopcijas jautājumu risināšanā, ir jāstrādā gan individuāli, gan kopā. **Bērna vislabāko interešu nodrošināšanas apsvērums ir šo Vadlīniju centrālais un svarīgākais jautājums.** Tāpēc Vadlīnijas var izmantot kā materiālu, kas ir palīdzošs, lai veicinātu reālas un pozitīvas izmaiņas speciālistu līdz šim ierastajā praksē un attieksmē, veicot to kompetencē esošas darbības. Proti, lai bērna pamattiesības uz dzīvi ģimenē tiktu pilnībā respektētas un visās speciālistu veiktajās darbībās bērna intereses būtu primārais apsvērums. Šīs Vadlīnijas ļaus katram no jauna pārdomāt un apjaust iespējas, kā:

- pilnveidot un efektīvizēt savu ikdienas darbu,
- apzināties savu atbildību par bērna pamattiesību uz ģimeni īstenošanu,
- personisko pozīciju un profesionālo darbību balstīt dziļā izpratnē un pārliecībā par katra bērna interesēm un vajadzībām (primāri saņemt gādīgu un mīlošu apūpi, veidot tuvas un uzticības pilnas attiecības, just piederību ģimenei utt.),
- būt atvērtam jaunām iniciatīvām, kas veicina bērna pamattiesības dzīvot ģimenē,
- organizēt vai nodrošināt aktīvu līdzdalību pasākumos un aktivitātēs, kas veicina institucionālā aprūpē esošu bērnu un uzņemošo ģimeņu satikšanos, kā arī adopciju;
- pārņemt labās prakses piemērus, ja tie sniedz reālus ieguvumus bērnu pamattiesību uz ģimeni nodrošināšanā.

1. Institūciju kompetence ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpes sistēmā esošiem bērniem

Normatīvajos aktos ietvertas institūciju tiesības un pienākumi, kas paredz tām veikt virkni darbību bērnu tiesības uz ģimeni nodrošināšanā. Tomēr visu iesaistīto dalībnieku mērķtiecīga darbība šī principa ieviešanai vistiesākajā mērā saistīta ar speciālistu vienotu izpratni par sava darba nepastarpinātu ietekmi uz bērna turpmāko dzīvi un tā nozīmīgumu. Viens no būtiskākajiem uzdevumiem efektīvai bērnu tiesību aizsardzībai, ir panākt katra iesaistītā darbinieka zināšanu un izpratnes līmeni par tā nozīmību iespējai ģimeniskas vides nodrošināšanā bērnam. Kā arī pilnveidot kompetences līmeni jomā strādājošajiem. Ievērojot minēto, šīs nodaļas apakšnodaļās jūs varēsiet uzzināt:

1.1. Kāds ir bāriņtiesas pienākumu, atbildības un tiesību ietvars ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam, īpašu uzmanību veltot ilgtermiņa aprūpes nodrošināšanai un, kuri aspekti ņemami vērā šajā procesā;

1.2. Kāds bērnu aprūpes iestādes kompetences ietvars ģimeniskas vides nodrošināšanā iestādē mītošam bērnam un, kuri aspekti ņemami vērā šajā procesā;

1.3. Par atbalsta centru kompetences un lomas ietvaru gadījumos, ja bērns šķirts no savas ģimenes un tam nodrošināma aprūpe ģimeniskā vidē;

1.4. Kādas ir minēto iestāžu sadarbības secības un mījsakarības aspekti.

1.1 Bāriņtiesas loma un kompetence ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam

Gan starptautiskajos, gan nacionālajos tiesību aktos ietverts princips - katram bērnam ir neatņemamas tiesības uz ģimeni⁷. Minētais bērnu tiesību aizsardzības princips nacionālajā sistēmā ietverts secīgā un uz sadarbību vērstā institūciju darbībā, kur bāriņtiesai atvēlēta viena no primārajām lomām – gan izvērtējot bērna labākās intereses un veicot mērķtiecīgas darbības, lai apzinātu / uzrunātu potenciālos aprūpētājus, gan pieņemot lēmumu par ārpusģimenes aprūpi vai adopciju.

- Bāriņtiesai ir pienākums veikt nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu bērna audzināšanu un pienācīgu aprūpi ģimeniskā vidē⁸. Šķirot bērnu no ģimenes, bāriņtiesa lemj par ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanu bērnam citā ģimenē, kas primāri nodrošināma pie aizbildņa, sekundāri – audžuģimenē. Tikai gadījumos, kad konkrētā bērna aprūpe nav piemērota pie aizbildņa vai audžuģimenē, tā nodrošināma bērnu

⁷ Bērnu tiesību konvencijas Preambula un 20.pants, Bērnu tiesību aizsardzības likuma 7.¹ pants.

⁸ Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 17. panta pirmajā prim daļā noteiktajam.

aprūpes iestādē.⁹ Ik katrā individuālā gadījumā, lemjot par ārpusģimenes aprūpi bērnam, bāriņtiesai jānoskaidro bērna viedoklis par viņam piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu, ja bērns spēj formulēt savu viedokli, kas ņemams vērā bērnu interešu izvērtēšanas procesā un lēmuma pieņemšanā¹⁰.

Ievērojot minēto kopsakarā, secināms, ka risinot jautājumu par bērnam piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu, bāriņtiesas darbībām, galvenokārt, jābūt vērstām uz bērna individuālo vajadzību izvērtēšanu un tām maksimāli atbilstošas aprūpes nodrošināšanu (šīs nodaļas nobeigumā skat. komponentes, kuras ņemamas vērā bērna vajadzību izvērtēšanā).

- Pirms lēmuma pieņemšanas par bērna ārpusģimenes aprūpi bāriņtiesai veicamas aktīvas, mērķtiecīgas darbības, izmantojot dažādas sadarbības formas jeb instrumentus, lai rastu iespēju bērnam nodrošināt ārpusģimenes aprūpi ģimeniskā vidē. T.sk. skaidrojot situāciju un uzrunājot bērnu radniekus vai citas bērnam tuvas personas par iespēju uzņemties aizbildņa pienākumus; uzrunājot pašiem vai veicot sadarbību ar institūcijām, apzinot iespējamās audžuģimenes, kuras varētu uzņemties rūpes par bērnu, kuram nodrošināma aprūpe; attīstot un īstenojot citus instrumentus, kuru mērķis ir vērsts uz bērna ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanu ģimeniskā vidē.

Savukārt gadījumā, ja bāriņtiesa lēmusi par bērna aprūpi iestādē, sagatavojams rakstisks pārskats par tām darbībām, kas veiktas, lai bērnam nodrošinātu piemērotu aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē, iekļaujot informāciju par potenciālajiem aizbildņiem un audžuģimenēm, kuras varētu uzņemties rūpes par bērnu.¹¹ Ar papildus informāciju un metodiskiem ieteikumiem par to kā pārskats sagatvojams, kāda informācija tajā iekļaujama u.c. ar to saistītiem jautājumiem, iespējams iepazīties VBTAI Rokasgrāmatā bāriņtiesām u.c. materiālos:

- “Bāriņtiesas loma deinstitucionalizācijas procesā”:

http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/metodiskie_ieteikumi_/?doc=3655&page=1;

- “Bāriņtiesas loma nodrošinot bērniem ārpusģimenes aprūpi ģimeniskā vidē”:

http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/metodiskie_ieteikumi_/?doc=5503&page=1;

- “Metodiskie ieteikumi par bērnu ievietošanu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā un iespējamo pārvietošanu”:

http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/metodiskie_ieteikumi_/?doc=5481&page=1

- Pat, ja bērnam aprūpe nodrošināta bērnu aprūpes iestādē, regulāri izvērtējot tā vajadzības, bāriņtiesai veicamas regulāras, mērķtiecīgas darbības, lai aktualizētu iespēju bērnam aprūpi turpināt ģimeniskā vidē¹². Minētais izrietošs no normatīvā

⁹ Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 24.panta otrajā daļā un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27.panta trešajā daļā noteiktajam

¹⁰ Atbilstoši 19.12.2006. Ministru kabineta noteikumu Nr.1037 “Bāriņtiesas darbības noteikumi” (turpmāk -Bāriņtiesas darbības noteikumi) 78.punktā noteiktajam.

¹¹ Atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteikumu 81.². punktā noteiktajam.

¹² Atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteikumu VIII. nodaļā noteiktajam.

regulējuma, kas nosaka, ka bērnu aprūpes iestādē bērns atrodas līdz brīdim, kad viņam tiek nodrošināta piemērota aprūpe pie aizbildņa vai audžuģimenē.¹³

Ikdienas praksē bāriņtiesas šo, tāpat kā daudzas citas tiesību aktu normas īsteno, sadarbojoties ar citām bērnu tiesību aizsardzības un bērnu labklājības, kā arī sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistītajām institūcijām¹⁴. Bāriņtiesām veicamo darbību komponentu obligātums atspoguļots zemāk esošajā tabulā, vienlaikus vēršama uzmanība, ka normatīvais regulējums nesniedz un nevar sniegt izsmeljošu ieskatu veicamo darbību vai sadarbības īstenošanas formātos un modeļos. Labās prakses piemēri un praktiski piemēri dažādu modeļu ieviešanai ir šo Vadlīniju mērķis un būtība.

Bāriņtiesai veicamās darbības un apkopojamā informācija, ja ārpusģimenes bērnam nodrošināta aprūpe bērnu aprūpes iestādē un viņam nodrošināma ģimeniska vide	
Bērns vecumā līdz 3 gadiem – ne retāk kā reizi 3 mēnešos ¹⁵ veicamas darbības, lai bērnam nodrošinātu piemērotu aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē (ja bērns adoptējams, veicināma adopcija).	Bērns vecumā no 3 līdz 18 gadiem – ne retāk kā reizi 6 mēnešos ¹⁶ veicamas darbības, lai bērnam nodrošinātu piemērotu aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē (ja bērns adoptējams, veicināma adopcija).
Par minētajām darbībām dokumentējama informācija, kas ietver tādas ziņas kā: 1. informācija par potenciālo aizbildni (t.sk. vārds, uzvārds, dzīvesvietas adrese, viedoklis un iemesli, kas liedz minētajai personai kļūt par aizbildni)¹⁷; 2. audžuģimenes, kuras uzrunājamās bērna aprūpes nodrošināšanai¹⁸; 3. u.c. bērnu aprūpes iestādes un sociālā dienesta sniegtā informācija.	
Bāriņtiesa vismaz reizi gadā pārbauda bērna aprūpi, t.sk. skaidro viedokli par attiecībām ar vecākiem un citiem radniekiem u.c. būtiskiem jautājumiem¹⁹ Izvēloties ārpusģimenes aprūpes veidu, vērā ņemams bērna viedoklis²⁰.	

¹³ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27.panta trešā daļa.

¹⁴ Piemēram, bērnu aprūpes centriem, atbalsta centriem, sociālajiem dienestiem, VBTAI, nevalstiskajām organizācijām, t.sk. audžuģimeņu biedrībām un pašām uzņemošajām ģimenēm.

¹⁵ Atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteiktumu 81.³ punkta pirmajai daļai.

¹⁶ Atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteiktumu 81.⁴ punktā noteiktajam.

¹⁷ Atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteiktumu 81.² punktā noteiktajam.

¹⁸ Turpat. Papildus - ņemot vērā Audžuģimenes informācijas sistēmas izveidi un darbību – audžuģimenes vārds, uzvārds, kura uzrunāta uzņemt bērnu ģimenē, atbilstoši Ministru kabineta 04.09.2018. noteikumos Nr. 563 “Audžuģimeņu informācijas sistēmas noteikumi” 5., 8., 15., 27.punktam ietvertajam.

¹⁹ Atbilstoši Bāriņtiesas darbības noteikumu 81.3 apakšpunktam un 81.¹ un 81.² punktam.

²⁰ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27.panta ceturtās daļas otrais apakšpunkts.

Papildus informācija un metodiskie ieteikumi par starpinstitūcijas sadarbības nozīmību un piemēriem tās īstenošanai praksē, pieejami:

- “Metodiskais materiāls bāriņtiesām par sadarbību ar Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centriem audžuģimeņu un specializēto audžuģimeņu jomā”, kas pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/metodiskie_ieteikumi_/?doc=5503&page=;
 - “Metodiskie ieteikumi bāriņtiesām un pašvaldības sociālajiem dienestiem par bāriņtiesas un sociālā dienesta speciālistu sadarbību”, kas pieejami: http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/metodiskie_ieteikumi_/?doc=5503&page=
- Lai bērna attīstībai nodrošinātu ģimenisku vidi, tiek atbalstīta adopcija²¹. Pēc tam, kad bērns kļuvis adoptējams, bāriņtiesai noteikts pienākums noskaidrot tā aprūpētāja – audžuģimenes, specializētās audžuģimenes, aizbildņa viedokli par to, vai aprūpētājs vēlas adoptēt aprūpē esošo bērnu. Ja aizbildnis piekrīt bērna adopcijai citā ģimenē, savukārt audžuģimene, specializētā audžuģimene nav paudusi piekrišanu bērna adopcijai, bāriņtiesa noskaidro bērna viedokli un 2 mēnešu laikā kopš dienas, kad bērns kļuvis adoptējams, aizpilda noteikta parauga adoptējamā bērna uzskaites lapu, kuru iesniedz Labklājības ministijā²².

! Svarīgi

Normatīvajos aktos ietverts bāriņtiesas **primārs** un **nepārprotams pienākums** ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanai bērnam, kas vērsta uz aprūpi ģimenē – primāri izskatot iespēju nodrošināt ilgtermiņa aprūpi (aizbildnība; vēlāk - adopcija), sekundāri rodot iespēju nodrošināt aprūpi audžuģimenē. Vienlaikus nenosakot izsmeļošu darbību uzskaitījumu, kā praksē īstenot ārpusģimenes aprūpē esoša bērnu tiesību uz ģimeni. Tādējādi, rodot pašām institūcijām un to darbiniekiem iespēju meklēt un īstenot mērķtiecīgas, jaunas un efektīvas starpinstitucionālās sadarbības formas un instrumentus, t.sk. ar nevalstiskām organizācijām, lai pēc būtības veicinātu ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu aprūpes nodrošināšanu ģimensikā vidē.

Veicot normatīvajos aktos noteiktās darbības un vērtējot informāciju, bāriņtiesai jāveic **bērna labāko interešu izvērtējums**, kas īstenojams katrā konkrētajā gadījumā, ņemot vērā tos īpašos apstākļus, kādos atrodas katrs bērns vai bērnu grupa. Šie apstākļi ir saistīti ar attiecīgā bērna vai bērnu individuālajām iezīmēm, piemēram: vecumu, dzimumu, brieduma pakāpi, pieredzi, piederību kādai mazākumgrupai, fizisku/ uztveres vai intelektuālu invaliditāti, kā arī sociālo un kultūras vidi, kurā attiecīgais bērns vai bērni atrodas u.c.. Ne visi aspekti būs svarīgi visos

²¹ Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 31.panta trešajā daļā noteiktajam.

²² Atbilstoši 30.10.2018. Ministru kabineta noteikumu “Adopcijas kārtība” (turpmāk – Adopcijas kārtība) II.nodaļā noteiktajam.

gadījumos, un aspektu saturs noteikti būs atšķirīgs, atkarībā no konkrētā bērna un konkrētā gadījuma un pieņemamā lēmuma veida.²³

Tomēr bērna labāko interešu izvērtēšanā, uzmanība pievēršama un kopsakarā vērtējamas tādas komponentes kā²⁴:

- **Bērna viedoklis** – bērnam jāizskaidro tam saprotamā veidā ārpusģimenes aprūpes veidus un jāuzklausā bērns²⁵:
 - vai un kas ir tie radnieki vai bērnam pazīstamas personas, kuras bērns vēlas redzēt kā iespējamās atbalsta personas vai aprūpētājus;
 - par to, kādu ārpusģimenes aprūpes formu tas vēlētos.
- **Ģimenes vides saglabāšana un attiecību uzturēšana:**
 - jāapzina ģimenes loma²⁶ (ģimeniska vide pretēji institucionālas aprūpes iespējām) un tās nozīmi bērna dzīvē. Jāmeklē ilgtermiņa aprūpes risinājuma iespējas, primāri veicot potenciālo aizbildņu, kas var atvietot bērnam vecākus apzināšanu, sekundāri – audžuģimeņu apzināšanu, kā arī gadījumos, kad bērns kļuvis adoptējams - adopcijas iespējas.²⁷
 - jāapzin bērna un viņa radnieku (paplašinātās ģimenes locekļu) un bērnam pazīstamu personu attiecību kvalitāti; kurām personām ar bērnu ir pozitīvas, atbalstošas attiecības un kuras, jau ir iesaistītas viņa dzīvē, lai veicinātu aizbildnības iespējas;
 - jānodrošina to, lai bērns saglabātu saikni un attiecības ar saviem vecākiem un ģimeni (māsām un brāļiem, radniekiem un personām, ar kurām bērnu saista ciešas personiskas attiecības), ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm²⁸. Ja bērns ir nodots ārpusģimenes aprūpē, vērtējot bērna labākās bērnu intereses kāda lēmuma saistībā ar aprūpi pieņemšanai, objektīvi izvērtējama attiecību ar ģimenes locekļiem kvalitāte un to saglabāšanas (ierobežošanas) nepieciešamība.
- **Bērna aprūpe, aizsardzība un drošība** – īpaša uzmanība pievēršama, lai bērna aprūpētājs sniegtu emocionālu gādību bērnam, kas ir viena no galvenajām komponentēm, lai attīstītu bērnam drošu (nekaitīgu) pieķeršanos aprūpētājam, nodrošinot stabili vidi. Kā arī izpratni un spēju sniegt aizsardzību bērnam pret jebkādu fizisku vai garīgu vardarbību, kaitējumu vai ļaunprātīgu izmantošanu²⁹.

²³ Atbilstoši ANO Bērnu tiesību komisijas Vispārējam komentāram Nr. 14 “Par bērnu tiesībām uz to, lai primārais apsvērums būtu viņu intereses” 2013. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/lv_general_comment14.pdf

²⁴ Šeit un turpmāk, komentārs sniegts, ņemot vērā ANO Bērnu tiesību komisijas Vispārējais komentārs Nr. 14 noteikto, papildus ietverot atsauces no nacionālajos tiesību aktos ietvertajām normām, atklājot minētos principus iespējami visaptveroši.

²⁵ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20.panta otrā daļa un Bāriņtiesas darbības noteikumu 78. punkts.

²⁶ Bērnu tiesību konvencijas 20. pants, Bērnu tiesību aizsardzības likums 26. panta pirmā daļa.

²⁷ Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27.panta trešajā daļā un 31.panta pirmajā daļā noteiktajam.

²⁸ Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 33.pantā un Bāriņtiesu likuma 39. pantā noteiktajam.

²⁹ Atbilstoši Latvijas Republikas Civillikuma 177., 252. un 255.pantā un Ministru kabineta 26.06.2018.noteikumu Nr.354 “Audžuģimenes noteikumi” (turpmāk – Audžuģimenes noteikumi) 67.punktā noteiktajam:

- aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus un tiem sevišķi jāgādā par sava aizbilstamā audzināšanu ar tādu pašu rūpību, ar kādu apzinīgi vecāki gādātu par savu bērnu audzināšanu;
- audžuģimenes un specializētās audžuģimenes pienākums ir nodrošināt bērnam viņa vecumam un veselības stāvoklim atbilstošus sadzīves apstākļus un aprūpi (veselības aprūpi, audzināšanu un izglītību),

tādējādi abos gadījumos ar bērna audzināšanu saprotot garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšanu, pēc iespējas ievērojot bērna individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam.

- **Bērna tiesības uz veselību** - bērna veselības stāvoklis ir viens no centrālajiem aspektiem, kam vēršama uzmanība, izvērtējot iespēju nodrošināt atbilstošu ārpusģimenes aprūpi – vai aprūpētājs izprot un objektīvi spēj nodrošināt bērnam nepieciešamo veselības aprūpi.
- **Bērna tiesības uz izglītību** – bez maksas jābūt pieejamai kvalitatīvai izglītībai, tostarp izglītībai agrā bērnībā, neformālā vai ikdienējā izglītība un attiecīgas aktivitātes.
- **Bērna identitāte** – lemjot par ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanu, pienācīgi jāņem vērā bērna audzināšanas pēctecības vēlamā saglabāšana un viņa etniskā izcelsme, reliģiskā un kultūras piederība un dzimtā valoda. Izvērtējot un nosakot bērna intereses, lēmuma pieņemējam jāņem vērā šie īpašie apstākļi. Tas pats attiecas uz adopciju.

Tikai paturot prātā, cik ļoti šie aspekti ietekmēs bērna nākotni, viņa izaugsmi, spēju un potenciāla attīstību, bāriņtiesas var veikt kvalitatīvu bērna labāko interešu izvērtējumu. Uz šāda izvērtējuma pamata balstīts bāriņtiesas lēmums par bērna ārpusģimenes aprūpi, būs tāds, kura pamatā ir valsts likums, kas aizsargā bērna pamattiesības un sekmēs bērna labklājību, drošību un attīstību.

1.2 Bērnu aprūpes iestādes loma un kompetence ģimeniskās vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam

Normatīvajos aktos ietvertie sociālo pakalpojumu sniegšanas pamatprincipi paredz, ka laikā, kamēr bārenis vai bez vecāku gādības palikušais bērns atrodas bērnu aprūpes iestādē, pašvaldības sociālais dienests un bāriņtiesa sadarbībā ar aprūpes iestādes darbiniekiem veic pasākumus, lai:

- sekmētu bērna atgriešanos ģimenē;
- uzturētu kontaktus starp bērnu un vecākiem;
- ja nav iespējams iepriekš minētais, meklētu iespēju nodrošināt bērna aprūpi citā ģimenē.³⁰

Tostarp, normatīvajos aktos noteikts bērnu aprūpes iestāžu pienākums informēt bāriņtiesu un sociālo dienestu, kura lēmusi par bērna ārpusģimenes aprūpi par bērnu vecumā līdz 3 gadiem – ne retāk kā reizi trijos mēnešos, par bērnu, kurš vecāks par 3 gadiem – ne retāk kā reizi 6 mēnešos,³¹ par:

- bērna saskarsmi ar vecākiem, brāļiem, māsām, vecvecākiem, kā arī citām personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā;
- minēto personu sadarbību ar bērnu aprūpes iestādi;
- informāciju par bērna fizisko un psihosociālo attīstību.

³⁰ Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 4. panta piektajā daļā noteiktajam.

³¹ Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 28. panta (1²) 2. punktā noteiktajam un Bāriņtiesas darbības noteikumu 81.³ un 81.⁴ punktā noteiktajam.

Tāpat bērnu aprūpes iestādei atvēlēta būtiska loma adopcijas veicināšanai - mēneša laikā kopš dienas, kad bērns kļuvis adoptējams un noskaidrots viņa viedoklis, bērnu aprūpes iestādes vadītājs aizpilda bērna uzskaites lapu par katru bērnu aprūpes iestādē esošo adoptējamo bērnu un nosūta to ministrijai, kā arī informē par to bāriņtiesu, kura pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi³².

Tādējādi bērnu aprūpes iestāžu darbiniekiem svarīgi apzināties, ka ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušo bērnu tiesību pilnvērtīgai un efektīvai aizsardzībai tiem īstenojama ne tikai aprūpes pakalpojuma nodrošinātāju funkcija, bet tiem ir ļoti nozīmīga loma starpinstitutionu sadarbībā un pašu īstenotajās aktivitātēs, veicinot bērnu aprūpes nodrošināšanu ģimenē.

Iestāžu darbinieku izpratni minētā jautājuma īstenošanā apstiprina Pētījuma rezultāti, kuri liecina, ka 38,89% no bērnu aprūpes iestādēm, kas piedalījās aptaujā, pauž apstiprinošu viedokli, ka institucionālā aprūpē esošo bērnu tiesību nodrošināšana dzīvēt ģimeniskā vidē ir viņu pārstāvētās institūcijas tiešā kompetencē. Īpaši atzīmējams bērnu aprūpes iestādes VSAC "Rīga" filiāles "Rīga" komentārs par šo jautājumu, kas atspoguļo nozīmīgu institūciju pienākumu izpratnes paradigmas maiņu, kas būtu veicināma un attīstāma visā ārpusģimenes aprūpes sistēmā kā vēlamais prakses virziens: "Lai arī institūcijas uzdevums ir nodrošināt pakalpojuma sniegšanu, taču katras šāda veida institūcijas pamatzdevums ir nodrošināt bērna pamattiesības uz ģimeni".

! Svarīgi

Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumam, bērnu aprūpes institūcijas darbinieki ir daļa no normatīvajos aktos noteiktās starpinstitutionu komandas, kuras sadarbības mērķis vērsts uz tādu saskaņotu un vienotā izpratnē balstītu mērķtiecīgu pasākumu īstenošanu, lai nodrošinātu aprūpes iestādē esošam bērnam aprūpi ģimenē.

Tādējādi īpaši nozīmīgi, ka aprūpes iestādes vadības pārstāvji pozicionētu un iesaistītos savas vadītās iestādes visu līmeņu darbinieku izpratnes, attieksmes un veikto darbību vēršana vienā virzienā - ko iestāde un katrs darbinieks var darīt, kādas iespējas, resursus piedāvāt, lai veicinātu ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušā bērna iespējas augt ģimeniskā vidē.

Vienlaikus nav sniegts cits – izsmeļošs starpinstitutionu sadarbības formu uzskaitījums, īstenojot bērna pamattiesības uz ģimeni. Tādējādi bērnu aprūpes iestāžu pārstāvjiem šī pienākuma

³² Atbilstoši Ministru kabineta 30.10.2018. noteikumu Nr.667 "Adopcijas kārtība" (turpmāk – Adopcijas kārtība) 10.punktā noteiktajam.

īstenošanā meklējamas jaunas formas un iespējas, kurām piesaistāmas gan valsts un pašvaldību institūcijas, gan nevalstiskās organizācijas.

Ievērojot minēto, bērnu aprūpes iestādes darbinieku aktīva rīcība un iesaistīšanās ģimeniskās vides nodrošināšanā, neordināras pieejas šī jautājuma risināšanā, ikvienam institūcijā esošam bērnam var nest būtiskas pozitīvas pārmaiņas gan konkrēta bērna dzīvē, gan ārpusģimenes aprūpes sistēmā kopumā un nodrošināt veiksmīgu virzību uz valsts politiskā mērķa – *katram bērnam ģimeni!* – sasniegšanu.

Sākot īstenot iestādei alternatīvas aprūpes ģimeniskā vidē plānošanu, bērnu aprūpes iestāžu darbiniekiem ievērojamas šādas komponentes bērnu labāko interešu nodrošināšanā:

- **Noskaidrot, kas bērnam ir svarīgi**, domājot par nākotni un nākotnes iespējām augt ģimenē; novērtēt tās nozīmi viņa dzīvē; veidot atbilstošu un pozitīvu izpratni par ģimenes lomu un drošu attiecību nozīmi³³.
- **Sniegt bērnam** atbilstošā veidā izsmeļošu un patiesu informāciju par iestādei alternatīviem ārpusģimenes aprūpes modeļiem – ģimenisku vidi - aizbildnību, audžuģimeņu, t.sk. viesģimeņu institūtu, adopciju.

! Svarīgi

Neapšaubot gadījumus, kad pausts viedoklis, ka bērnu aprūpes iestādēs dzīvojošie bērni nemaz nevēlas nonākt uzņemtajās ģimenēs, pat, ja tāds konkrētā brīdī ir bērna viedoklis (*t.sk. kas iespējami balstīts uz viņa iepriekšējo negatīvo pieredzi dzīvot ģimenē*), vienmēr veicināma bērna viedokļa maiņa gan sniedzot bērnam izpratnei atbilstošu informāciju par iespēju augt ģimeniskā vidē (*t.sk. skaidrojot, ka ar šo bērnam nav jāizdara izvēle – uzņemšā ģimene vai bioloģiskie vecāki*), gan piedāvājot iespējas bērnam iepazīties ar citām uzņemtajām ģimenēm, kas var bērnam sniegt pavisam citu (pretēju līdzšinējai pieredzei) ģimenes pieredzi, mīlošu un gādīgu attieksmi, drošas un uzticamas attiecības un vērtības.

- **Detalizēti apzināt bērna** ikdienas aprūpes vajadzības, nepieciešamos atbalsta un aprūpes aspektus, bērna sasniegumus, viņa spējas un prasmes, potenciālu un resursus, minēto informāciju regulāri sniedzot bāriņtiesai, kura lēmusi par ārpusģimenes aprūpi. Iestādes darbinieku apkopotajai informācijai par bērnu būs ietekme uz potenciālās uzņemšās ģimenes lēmuma par bērnu uzņemšanu savā ģimenē izvērtēšanu. Jo detalizētāku informāciju iestādes darbinieki varēs sniegt par bērnu (bāriņtiesai, uzņemšajai ģimenei),

³³ Informācijas izplatīšana un informētības palielināšana par bērnu tiesībām visefektīvākā ir tad, kad tā tiek veikta kā sociālo pārmaiņu, mijiedarbības un dialoga process, nevis kā priekšlasījumu sniegšana.

jo vispusīgāku priekšstatu par bērna situāciju iegūs potenciālā uzņēmošā ģimene. Sniegtā informācija uzņēmošajai ģimenei varēs palīdzēt objektīvi izvērtēt savas spējas konkrētā bērna aprūpē, vienlaikus labāk izprast bērna uzvedību un emocijas, un viņa pagātnes pārdzīvojumu, traumas sekas³⁴.

- **Veicināt bērna iepazīšanos ar potenciālajām uzņēmošajām ģimenēm**, kuras saņēmušas informāciju par bērnu un paidušas vēlmi iepazīties, lai vairotu iespējas bērnam dzīvot ģimenē. Šajā procesā īpaši svarīgi, ka bērnu aprūpes iestāžu darbinieki ir atvērti, atbalstoši, ar reālu skatījumu attiecībā uz to, ka iespējams sekmīgi veicināt iespējas konkrētam bērnam augt ģimeniskā vidē pie aizbildņa, audžuģimenē vai tikt adoptētam, ja bērns ir juridiski brīvs. Īpaši vērojama uzmanība darbinieku komunikācijai ar uzņēmošajām ģimenēm, kuras paidušas vēlmi iepazīšanai ar bērnu un/vai mentoru - sniedzot objektīvu informāciju par bērnu: gan pozitīvos sasniegumus, intereses, rakstura iezīmes utt., gan objektīvi vērtējamo situāciju (piemēram, veselības aprūpes nodrošināšana).
- **Iedrošināt un sagatvot bērnu pārmaiņām** pārejot uz aprūpi uzņēmošajā ģimenē, lai nodrošinātu pēc iespējas veismīgāku bērna adaptācijas procesu. Tostarp, it īpaši bērna adaptācijas periodā, sadarbībā ar uzņēmušo ģimeni uzturēt saziņu ar bērnam nozīmīgām personām bērnu aprūpes iestādē, pievēršot uzmanību šim apstāklim kā būtiskam aspektam bērna iejušanai jaunajā situācijā.
- **Īstenot starpinstitucionālu sadarbību un partnerību** ar citu iesaistīto institūciju darbiniekiem, kuriem noteikti attiecīgi pienākumi un atbildība par bērnu aprūpes nodrošināšanu ģimeniskā vidē. Būtiski apzināties, ka bērnu aprūpes iestāžu darbinieki ir bērnu tiesību aizsardzības sistēmas daļa. Lai nodrošinātu bērna pamattiesības uz ģimeni, nozīmīgs factors ir starpinstitucionālajai sadarbībai plašākajā tās saturiskajā izpausmē gan ar valsts un pašvaldības institūcijām, gan nevalstiskām organizācijām. Vienlaikus, ja radušies nesakidri jautājumi saistībā ar ģimeniskas vides nodrošināšanu iestādē esošam bērnam, neskaidrības primāri risināmas sadarbībā ar bāriņtiesu, kura lēmusi par bērna ārpusģimenes aprūpi.

³⁴ Atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 28. panta (1²) 2. punktā noteiktajam un Bāriņtiesas darbības noteikumu 81.³ un 81.⁴ punktā noteiktajam.

1.3. Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra loma un kompetence ģimeniskās vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam

2018. gada 1. jūlijā spēkā stājies normatīvais regulējums³⁵, kas nosaka līdz šim Latvijā nebijušu pakalpojumu sniedzēju - atbalsta centru - izveidi, kur normatīvā akta anotācijā, atbalsta centru izveidošana pamatā saistīta ar nepieciešamību:

- samazināt bērnu nonākšanu bērnu aprūpes iestādēs, nostiprinot valsts un pašvaldības iestāžu lomu un atbildību bērnu aprūpes jautājumos,
- sniegt atbalstu audžuģimenēm, specializētajām audžuģimenēm, viesģimenēm, aizbildņiem un adoptētājiem³⁶.

Ievērojot Atbalsta centra noteikumus ietvertu, atbalsta centriem ir noteikta ļoti konkrēta atbildība par ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušu bērnu pamattiesību uz ģimeni nodrošināšanu. Kā arī deleģēta nozīmīga loma³⁷ uzņemošo ģimeņu kontekstā, veicinot ģimeniskās ārpusģimenes aprūpes sniedzēju skaita pieaugumu, sekojot to darbības kvalitātei, pilnveidojot un stiprinot uzņemošo ģimeņu kapacitāti bērna vajadzībās balstītas aprūpes nodrošināšanā, sniedzot psihosociālo atbalstu uzņemošajām ģimenēm un tajā ievietotajam bērnam.

Ciešā partnerībā ar citām institūcijām, atbalsta centrs ir būtisks sadarbības partneris mērķa – katram bērnam ģimeni! – sasniegšanā. Vienlaikus unikālās atbalsta centram deleģētās funkcijas ir īpaši nozīmīgas, jo paredz pārzināt audžuģimeņu, specializēto audžuģimeņu, adoptētāju u.c. uzņemošo ģimeņu situāciju, to gatavību bērnu uzņemšanai, spējas un resursus kvalitatīvas bērnu aprūpes īstenošanai. Līdz ar to atbalsta centru darbinieku operatīvai un atbildīgai rīcībai, situācijās, kad bērns palicis bez savu vecāku gādības, ir tieša un izšķiroša nozīme gan ģimeniskās vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušam bērnam, gan tā labklājības (tiesību un labāko interešu) nodrošināšanā jau atrodoties uzņemošās ģimenes aprūpē.

Minēto arīdzan apstiprina Pētījuma rezultāti, kur 50% no atbildes sniegušajiem atbalsta centriem uzskata, ka bērnu tiesību uz dzīvi ģimenē nodrošināšana ir viņu pārstāvētās institūcijas tiešā kompetencē, savukārt otri 50% uzskata, ka ģimeniskās vides nodrošināšana ārpusģimenes aprūpē nonākušam bērnam nav viņu tiešā kompetencē, bet īstenojama sadarbības veidā ar citām institūcijām.

Atbalsta centru darbiniekiem svarīgākās ir gan rūpes par bērnu ievietošanu atbilstošās - bērnu aprūpes pienākumu sniegšanai profesionāli sagatavotās, kompetentās uzņemošajās ģimenēs, gan rūpes par bērnu labklājību tajās³⁸. Tāpēc īpaši būtiski, nodrošinot bērnu tiesības uz dzīvi ģimenē, fokusēt uzmanību uz sekojošiem aspektiem:

³⁵ 26.06.2018. Ministru kabineta noteikumiem Nr.355 “Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra noteikumi” (turpmāk – Atbalsta centra noteikumi)

³⁶ Atbalsta centra noteikumi anotācija, pieejama: <http://tap.mk.gov.lv>

³⁷ Atbalsta centra noteikumu 2. un 12. punkts

³⁸ Atbalsta centru misija – aizsargāt bērnus, viņu tiesības un labklājību, un stiprināt uzņemošās ģimenes.

- **Veikt uzņemošo ģimeņu prasmju, potenciāla un resursu izvērtēšanu,** lai gūtu pārliedību, ka uzņemošo ģimeņu spējas un prasmes ir atbilstošas, lai sniegtu bērnam gādīgu aprūpi un patiesi izprastu bērna vajadzības³⁹.
- **Zināt bērna,** kam tiek meklēta iespēja augt ģimenē, situāciju un vajadzību klāstu, lai spētu piemeklēt atbilstošu uzņemošo ģimeni, kas spēš sniegt vajadzīgo gādību un rūpes konkrētajam bērnam. Šī aspekta īstenošanā īpaši svarīgi īstenot konstruktīvu un ciešu sadarbību primāri ar bāriņtiesu un iespēju robežās, bērna aprūpētāju, ja tas atrodas āpusģimenes aprūpē⁴⁰.

Jo detalizētāka informācija par konkrētā bērna situāciju ir atbalsta centra darbinieku rīcībā, jo lielākas iespējas ir atrast tādu uzņemošo ģimeni, kuras spējas, resursi un kompetences ir vispiemērotākās konkrētā bērna aprūpes vajadzību nodrošināšanai. Nemot vērā, ka katram bērnam bez pamata aprūpes (uzturs, apģērbs, mājoklis) vajadzībām ir individuālas un specifiskas emocionālas un sociālas (t.sk. attīstības) vajadzības, kā arī katrai uzņemošajai ģimenei ir savas stiprās un ne tik stiprās puses, ir jāvelta centieni atrast bērnam vispiemērotāko uzņemošo ģimeni. Tas pasargās bērnu gan no iespējams neatbilstošas aprūpes, gan uzņemošo ģimeni no neveiksmīgas pieredzes.

- **Veicināt uzņemošo ģimeņu iepazīšanos ar bērniem,** lai nodrošinātu bērnu tiesības dzīvot ģimenē. Statistikas pārskatos par bāriņtiesu darbību Latvijā⁴¹ apkopotā informācija par audžuģimeņu lietām liecina, ka gadu no gada pieaug to audžuģimeņu skaits, kurās ilgāku vai īsāku laika periodu nav tikuši ievietoti bērni. Turklāt tās nav audžuģimenes, kuras pamatotu iemeslu dēļ nevarētu uzņemt bērnus un par to būtu informējušas bāriņtiesu.

Skatoties uz šo situāciju no bērnu tiesību perspektīvas, jāsaprot, ka šo audžuģimeņu potenciāls ir neizmantots resurss institucionālā aprūpē esošo bērnu uzņemšanai. Saprotams, ka katrai audžuģimenei ir bijuši savi iemesli, lai neuzņemtu bērnu, tomēr viens no visbiežāk pašu audžuģimeņu (t.sk. citu statusu ieguvušajām uzņemošajām ģimenēm) norādītajiem iemesliem bērnu ilgstošai neuzņemšanai ir gaidas pēc vēlamā bērna – noteikta vecuma un dzimuma bērna; bērna bez veselības un uzvedības problemātikām utt. Atbalsta centriem ir būtiska loma uzņemošo ģimeņu kapacitātes un kompetenču stiprināšanā, resursu pilnveidošanā t.sk., veicinot uzņemošo ģimeņu motivāciju un iespējas uzņemties rūpes par esošajiem bērniem, kas atrodas institucionālajā aprūpē, un

³⁹ Uzņemošajām ģimenēm ir būtiska loma bērnu aprūpes un labklājības nodrošināšanā. Audžuģimenes noreikumu 3. un 4. punkts nosaka, ka bāriņtiesa, kuras darbības teritorijā deklarēta audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes dzīvesvieta (turpmāk – audžuģimenes deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesa), ne retāk kā reizi gadā sadarbībā ar atbalsta centru izvērtē ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, zināšanas un prasmes bērna aprūpē un pārbauda dzīves apstākļus, lai pārliedcinātos, vai tie nav mainījušies, liedzot iespēju turpmāk veikt audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes pienākumus. Šāda novērtējuma mērķis gūt pārliedību, ka uzņemošā ģimenes spēj sniegt aprūpi ģimenē uzņemtajam bērnam vislabākajā veidā, caur bērna vajadzību un interešu perspektīvu.

⁴⁰ Atbilstoši Audžuģimenes noteikumu 58.punktā noteiktajam.

⁴¹ VBTAI Pārskati par bāriņtiesu darbu, pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/>

kam nepieciešama ģimene, kā arī stiprināt panāktās motivācijas pārmaiņas. Viens no instrumentiem, kā veicināt motivācijas pārmaiņas ir uzņemošās ģimenes un institucionālā aprūpē esoša bērna reāla satikšanās un iepazīšanās, kas var būt izšķiroša pozitīva lēmuma pieņemšanā.

- **Atbalstīt bērnu adaptācijas periodā**, lai ienākot uzņemošajā ģimenē bērns justos pēc iespējas drošāk un komfortablāk. Nodrošina pasākumu kopumu⁴², kas veicina bez vecāku gādības palikušu bērnu labklājību, drošību, patstāvību:
 - izstrādā un īsteno audžuģimenē, specializētajā audžuģimenē ievietota bērna individuālās attīstības plānu;
 - nodrošina psihosociālo atbalstu audžuģimenē, specializētajām audžuģimenē ievietotam bērnam;
 - pēc bāriņtiesas pieprasījuma sniedz informāciju par audžuģimenē, specializētajā audžuģimenē ievietotu bērnu, kā arī par sniegtajiem pakalpojumiem.
- **Plānot un atbalstīt bērnu pārejas procesā uz citu ģimeni, īpašu vērību vēršot bērna ilgtermiņa aprūpes nodrošināšanai⁴³**, atzīstot ilgtermiņa aprūpi kā bērna intersēm un vajadzībām visatbilstošāko modeli, tādējādi nodrošinot bērnam pastāvīgu, nemainīgu, drošu vidi, iespēju veidot un būt ciešās, drošās mūžilgās attiecībās.

Nemot vērā, ka bērna uzturēšanās laiks audžuģimenē (īpaši krīzes audžuģimenē) saistāms ar reālu bērna pāreju uz citu ģimeni, piemēram, atgriežoties bioloģiskajā ģimenē, vai nonākot ilgtermiņa aprūpē pie aizbildņa vai adoptētāju ģimenē, pārmaiņu vadībai, atbalstot un iedrošinot bērnu, t.sk. palīdzot uzņemošajai ģimenei ir ārkārtīgi nozīmīga. Jebkuras pārmaiņas, arī pozitīvas, nes līdzi nedrošību, stresu, nemieru, trauksmi, kas var novest pie bērnam traumatiskas pieredzes un t.sk., neveiksmīgas pārejas no vienas ģimenes uz citu, vai vispār radīt pārejas neiespējamību. Tāpēc atbalsta sniegšana šajā brīdī bērnam (t.sk. uzņemošajai ģimenei) ir īpaši nozīmīga, kas var palīdzēt saglabāt emocionālu komfortu, dot drošības sajūtu, palīdzēt saprast pārmaiņu nepieciešamību un veicināt pozitīvas nākotnes perspektīvas.

⁴² Atbilstoši Atbalsta centra noteikumu 2. un 12.punktā noteiktajam.

⁴³ Audžuģimenes noteikumu 10. punkts: Bērnu ievieto audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē uz laiku, kamēr bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, līdz bērna aizbildnības nodibināšanai vai adopcijai. Tas nozīmē, ka audžuģimenes aprūpes modeļa koncepts nav ilgtermiņa, bet gan īslaicīgas aprūpes pakalpojums un visu bērnu tiesību aizsardzībā iesaistīto uzdevums ir nodrošināt bērniem pastāvīgas ģimenes. Proti, ja bērnam nav iespēja atgriezties vecāku aprūpē, ir nepieciešams aktīvi meklēt iespējas ilgtermiņa aprūpes nodrošināšanai pie aizbildņa vai adopcijas iespējas, lai sniegtu bērnam iespēju izveidot mūžilgas attiecības un ģimeniskas saites ar citu ģimeni.

- Īstenot starpinstitucionālu sadarbību un partnerību **ar citu iesaistīto institūciju darbiniekiem, kuriem noteikti attiecīgi pienākumi un atbildība par bērnu aprūpes nodrošināšanu ģimeniskā vidē.**

Izvērstāku informāciju par atbalsta centru sadarbību ar audžuģimenēm vai specializētajām audžuģimenēm un bāriņtiesām, informācijas apmaiņu sadarbības īstenošanā, iespējams iepazīties metodiskajā materiālā:

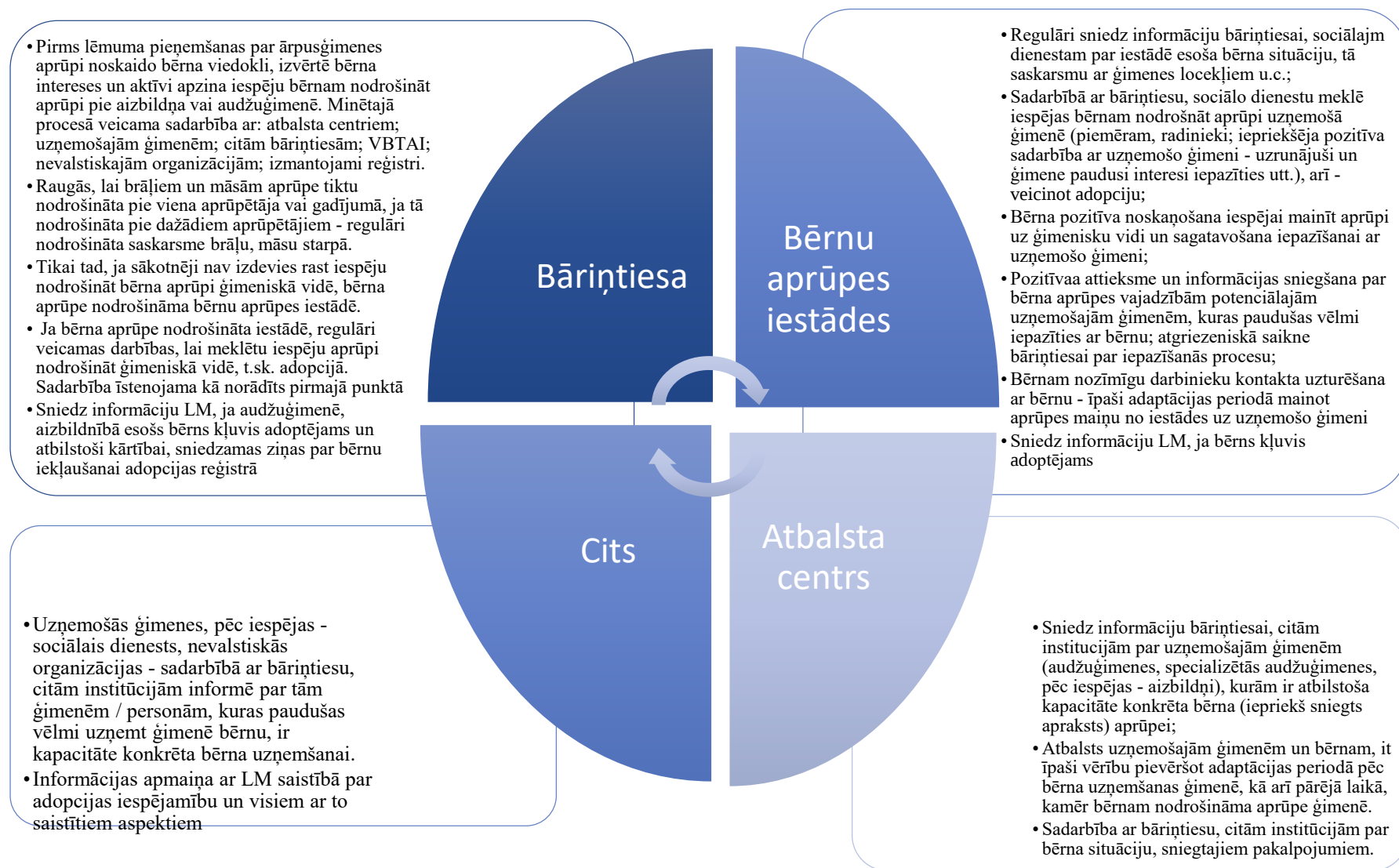
- “Metodiskais materiāls Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centriem par darbības uzsākšanu un pakalpojumu sniegšanu”, kas pieejams: http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=81080

1.4. Starpinstitūciju sadarbības aspekti ģimeniskas vides nodrošināšanā ārpusģimenes aprūpē esošam bērnam

Kā skaidrots iepriekšējās nodaļās, katrai no iesaistītajām institūcijām deleģēta sava loma un pienākumu apjoms bērna pamattiesību uz ģimeni īstenošanā, atbilstoši kam izrietošs veicamo darbību secīgums un mijsakarības. Vienlaikus normatīvajos aktos noteiktais pienākumu apjoms sniedz iespēju institūcijām attīstīt un pilnveidot starpinstitūciju un starpprofesionāļu sadarbību, lai meklētu veiksmīgākos sadarbības instrumentus ceļā uz ģimeniskas vides nodrošināšanu ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem.

Vienlaikus atzīstams, ka alternatīvu sadarbības modeļu ieviešana, kuru piemēri sniegti turpmākajās nodaļās, iespējami, ja katrs iesaistītais speciālists apzinās savu iesaistes un atbildības pakāpi starpinstitucionālajā sadarbībā, nodrošinot bērna un uzņemošās ģimenes satikšanās un iepazīšanās procesu, veiksmīgu pirmā kontakta veidošanos, atgriezeniskās saiknes sniegšanā par novēroto un atbalstu bērna uzņemšanas gādījumā (it īpaši adaptācijas periodā).

Starpinstitūcijas sadarbība un iestāžu pienākumi, lomas ārpusģimenes aprūpē esoša bērna ģimeniskās vides nodrošināšanai, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam regulējumam

2. Alternatīvi instrumenti jeb labās prakses piemēri starpinstitutiju sadarbībai

Ņemot vērā esošo situāciju - bērnu aprūpes iestādēs vairums esošu bērnu ir vecāki par 10 gadiem, savukārt vairums uzņemošās ģimenes sākotnēji novērtējušas, ka to iespējās ir sniegt aprūpi bērnam, kurš ir pirmsskolas vecumā, tomēr to patiesā kapacitāte ļautu aprūpi nodrošināt arī vecākam bērnam, rodas kolīzija. Proti, arvien pieaug uzņemošo ģimeņu skaits, kuras nav uzņēmušas bērnu, savukārt bērni, kuriem aprūpe nodrošināta bērnu aprūpes iestādē vai tie ir adoptējami, nenonāk ģimenēs, pat, ja pauduši tādu vēlmi. Jo ģimenes bieži pat neapsver iespēju iepazīties ar bērnu, ja saņemtā informācija neatbilst pieņemtajam priekšstatam (t.sk. veselības problēmas, vecums, dzimums u.c.). Ņemot vērā, ka bērnu tiesību aizsardzības un labklājības nodrošināšanā iesaistītās iestādes Pētījumā nodrādījušas, ka līdz šim ierastākā prakse sadarbības īstenošanā, nodrošinot ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu augšanu uzņemošajās ģimenēs, saistāma ar informācijas sniegšanu / apmaiņu ar uzņemošajām ģimenēm un citām iestādēm, secināms, ka tas pēc būtības visos gadījumos nevar nest pozitīvu situācijas risinājumu ģimeniskās ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanā bērniem, kas šķirti no savām ģimenēm. Ievērojot minēto, veidojami jauni starpinstitutiju sadarbības principi, lai veicinātu bērnu aprūpi ģimeniskā vidē. Ievērojot minēto, otrās nodaļas apakšnodaļās sniegta informācija:

2.1. Par alternatīviem sadarbības instrumentiem, to mērķiem un bērnu interešu nodrošināšanas principiem tajos;

2.2. Par labās prakses piemēriem - dažādiem instrumentiem, kas veicina bērnu tiesības uz ģimeni īstenošanu praksē: pasākums institucionālā vidē; vienas dienas pasākums neitrālā vidē; vairāku dienu pasākums neitrālā vidē;

2.3. Par instrumentu jeb labās prakses lietderības aspektiem un to sniegtajiem ieguvumiem, gūstot ieskatu minētā jautājuma aspektos tādos griezumos kā profesionāļu un uzņemošo ģimeņu vērtējums, kā arī statistiskiem datiem par minēto pasākumu atdevi;

2.4. Kā minēto instrumentu īstenošana iekļaujas kopējā bērnu tiesību aizsardzības sistēmā un iestāžu kompetences ietvarā.

2.1. Alternatīvo instrumentu jeb labās prakses mērķis un vispārējie principi

Saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas (turpmāk - Konvencija) 4. pantā noteikto, dalībvalstis “veic visus attiecīgos likumdošanas, administratīvos un citus pasākumus, lai īstenotu šajā konvencijā atzītās bērnu tiesības”.

Ņemot vērā Konvencijā uzsvērto par “visa veida pasākumiem” ir ļoti svarīgi, bērnu prioritātu tiesību nodrošināšanā, iesaistīt arī citas valsts un/vai pašvaldību institūcijas, nevalstiskās organizācijas, biedrības u.c., kas darbojas bērnu tiesību jomā, lai attīstītu jaunas pieejas un sadarbību, tādējādi izmantojot visus iespējamus reursus, lai panāktu savlaicīgu un katra bērna labākajām interesēm atbilstošu risinājumu.

Esošā institūciju darbības prakse pierādījusi, ka rezultāta sasniegšanai ar formālu normatīvajos aktos noteikto pienākumu pildīšanu vien nepietiek, svarīga ir papildus resursu izmantošana, jaunu pieeju, stratēģiju attīstīšana. Jārod efektīvi un konkrētiem gadījumiem piemēroti risinājumi, tāpēc ir būtiski izveidot “integrētu pieeju” bērnu tiesību veicināšanai un aizsardzībai.

Tādējādi, kā ikviena alternatīva starpinstitūcijas sadarbības modeļa jeb instrumenta **primārais mērķis** Vadlīniju kontekstā izvirzāms veicināt ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušo bērnu tiesības dzīvot ģimenē, mainot bērnu un uzņemošo ģimeņu iepazīšanās formātu jeb primāri organizējot tādus risinājumus, kur uzņemošās ģimenes un bērni satiekas un iepazīstas neformālos apstākļos jeb neformālos pasākumos. **Sekundārais mērķis** – veicināt uzņemošo ģimeņu stereotipu un stigmatas mazināšanu attiecībā uz dažādiem ar ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem saistītiem aspektiem (piemēram, neietekmējama veselības stāvoklis (apjomīga informācija par uzstādītajām diagnozēm); savas kapacitātes apzināšana līdz šim pat neapsvērta vecuma bērnu uzņemšanā (bērni, kas vecāki par 10 gadiem) utt., u.t.jprj.)

Jaunais skatījums uz bērnu un uzņemošo ģimeņu iepazīšanās procesu ir saistīts ar jomā strādājošo iekšēji rosinātām pārmaiņām:

- pirmkārt, jau ar bērnu labāko interešu un vajadzību apzināšanos un secīgi bērna labāko interešu pieejā balstītu darbību;
- otrkārt ar labvēlīgas (bērniem un arī uzņemošajām ģimenēm), neformālas vides radīšanu, kur katra aktivitāte ir vērsta uz galveno – bērnu un uzņemošo ģimeņu savstarpējas iepazīšanās veicināšanu, emocionāla kontakta veidošanu, kas ir pamatu pamats bērna nonākšanai uzņemošajās ģimenēs.

Ne mazāk nozīmīgs apstāklis ir arī tam, ka neformālie pasākumi ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušo bērnu un uzņemošo ģimeņu satikšanās veicināšanai maina uzskatus un priekšstatus par to, kā institūcijas un organizācijas var visveiksmīgāk sadarboties bērnu interesēs. Turklāt tie veicina gan sabiedrības atvērtību un vēlmi pārvērtēt agrāk pašsaprotamus pieņēmumus un standartus (arī aizspriedumus) par institūciju darbību, gan pilnveido pašu darbinieku domāšanu un kompetences līmeni, tādējādi ļauj iegūt *citu* pieredzi, kuras ietvaros tie darbojas ar jaunām “uz bērnu orientētām” stratēģijām, jaunām metodēm, tiešā veidā veicinot ārpusģimenes sistēmā esošo bērnu nonākšanu uzņemošajās ģimenēs.

! Svarīgi

Paralēli tam, ka neformālie pasākumi ļauj ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākuša bērna un uzņemošās ģimenes iepazīšanos padarīt maksimāli bērna labākajām interesēm atbilstošu, tie vienlaikus nodrošina arī vairākus citus būtiskus bērnu tiesību aizsardzības principus:

Līdzdalība – iespēja bērnam būt aktīvam satikšanās un iepazīšanās ar uzņemošajām ģimenēm procesa dalībniekam. Neformālais pasākums ir iespēja bērnam ietekmēt savu interešu noteikšanu, jo tajā dominē uz bērnu un viņa vajadzību respektēšanu vērsta pieeja un iepazīšanās procesam ir atvēlēts laiks, lai bērns varētu veidot kontaktu ar uzņemošo ģimeni.

Viedokļa uzklauššana - radīti apstākļi, lai bērns varētu ne tikai paust savu viedokli attiecībā uz uzņemošo ģimeni, un nodrošināt to, lai viņa viedoklis taptu zināms atbildīgajām institūcijām un pienācīgi ņemts vērā⁴⁴; bet arī paust savas sajūtas, vēlmes un izdarīt “izvēli” starp vairākām uzņemošajām ģimenēm, balstoties uz savām simpātijām, pozitīvo attieksmi, kas radusies neformālā pasākuma gaitā.

Veicot labās prakses apkopojumu un apzinot tā organizēšanas instrumentu vispārējos principus, atzīstams, ka neformālais pasākumu formāts ir labākais veids, kā:

- **Veicināt pirmā emocionālā kontakta veidošanos starp bērnu un uzņemošo ģimeni**

Jebkurai uzņemošajai ģimenei, pieņemot lēmumu par iepazīšanos ar bērnu, vēl jo vairāk - konkrētā bērna uzņemšanu, ir svarīgi saredzēt situācijas reālo kopainu - bērna pieredzes, individuālo aprūpes un attīstības vajadzību un savu iespēju un resursu saderību, proti, iespēju sniegt konkrētā bērna vajadzībām atbilstošu aprūpi. Tādējādi viens no paradigmas maiņas elementiem jeb principiem ir mainīt iepazīšanās procesa kārtību. Proti, sākotnēji nodrošinot uzņemošajai ģimenei reālu iepazīšanos ar bērnu neformālos pasākumos un secīgi pēc iepazīšanās, arī informācijas saņemšanu lēmuma pieņemšanai.

Psiholoģijas, bērnu aizsardzības un labklājības jomā strādājošie speciālisti atzīst, ka tieši emocionālais kontakts un saikne starp bērnu un viņa aprūpētāju ir garants tam, lai bērns varētu dzīvot un pilnvērtīgi attīstīties. Līdz ar to, arī domājot par ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākuša bērna pilnvērtīgas attīstības nodrošināšanu uzņemošajā ģimenē, īpaša uzmanība pievēršama šim aspektam – primāri emocionālā kontakta un saiknes veidošanai. Neformālie pasākumi dod unikālu iespēju veidot uzņemošajai ģimenei kontaktu ar bērnu, vēl pirms tam, kad par viņu tiek saņemta institūciju dokumentos fiksētā informācija.

⁴⁴ Šis princips, kas uzsver nozīmi, kāda ir bērnam kā aktīvam savu tiesību veicināšanas, aizsardzības un uzraudzības procesa dalībniekam, attiecas arī uz visiem pasākumiem, ko valstis veic, lai īstenotu Konvenciju. Bērna uzklauššana nav pašmērķis, bet līdzeklis, lai pēc iespējas labāk nodrošinātu bērna vislabākās intereses un tiesības.

Šādu iepazīšanās procesa kārtību, proti, sākotnēji nodrošinot reālu iepazīšanos ar bērnu un secīgi tikai pēc tam arī informācijas saņemšanu, atbalsta vairāki intervētie jomas darbinieki un arī pašas uzņemošās ģimenes, uzsverot, ka bērna satikšanai *dzīvajā* ir izšķiroša nozīme.

To, cik nozīmīga šajos neformālos pasākumos ir emocionālā kontakta un saiknes veidošanas iespēja arī no bērna puses ar *savu* iespējamo uzņemošo ģimeni, atklāj audžumamma Māra Rjabova⁴⁵ stāstā par to, kā audžudēls šādā pasākumā izvēlējas viņu par *savu* ģimeni: “Un tā mēs gājām, gājām tur pa tiem kalniem un tie bērni tā kā katrs atsevišķi..un tāds stāvs kalns tur..un mans audžudēls uzskrien pirmais, paņem manu somiņu, lai nu es pati tur kāpju augšā...Un pa priekšu man iet tāds mazs puisītis, tāds maziņš un viņš pret to klanu pagriežas atpakaļ un saka krievu valodā: “Jums palīdzēt?”..es tā apstulbu un viņš dod man roku...tas mazais puisītis mani velk augšā pa to kalnu (..) Pasākuma beigās notiek pikniks (..) un tas bērns grozās tik ap mums, neiet nost...un tad, kad pikniks gāja uz beigu galu, viņš vēlreiz pieskrien man klātun saka: “Tu mani paņemsi pie sevis?”..es apstulbu un saku: “Jā! Es Tevi paņemšu Tevi!(..) Mēs tūlīt otrā dienā zvanijām uz to bērnu namu un jautājām, kas mums jādara, lai mēs varētu to bērnu dabūt pie sevis.”

Arīdzan nodibinājuma “Fonds PLECS” projektu vadītāja Zane Karele īpaši uzsver neformālo pasākumu sniegtos ieguvumus – vispirms ieraudzīt vienam otra patieso būtību, veidot emocionālo kontaktu un tikai pēc tam iepazīties ar dokumentāciju par bērna situāciju, kas kā īpaši veicinošs factors bijis juridiski brīvo bērnu adopcijas veicināšanai: “Tā galvenā priekšrocība šiem pasākumiem ir tas, ka bērns tiek pamanīts pirms viņa medicīniskajiem izrakstiem. Un tas tieši svarīgi ir adoptētāju gadījumā (..). Pasākumi, kuros ir adoptētāji un juridiski brīvie bērni, tie ir viss rezultatīvākie, jo adoptētāji pieraduši, ka viņiem sūta par bērniem aprakstus un viņi, pirmkārt, iepazīstas ar bērna medicīnisko izrakstu, un tad, ja viņi saņem, tad veikt nākamo soli (..). Bet šeit ir tas, ka viņi redz bērnu viņa dabiskajā stāvoklī, ja tā var teikt, ārpus institūcijas sienām. Viņi runājas un veic dažādas aktivitātes kopā un, ja viņiem saskan, tad ...pēc tam viņiem sniedz tos medicīnisko izrakstus..(..).”

- **Nodrošināt patiesas saiknes veidošanai labvēlīgu vidi - nepiespiestu un drošu vidi un atmosfēru**

Vairāku interviju rezultāti, tostarp arī VSAC “Rīga” filiāles “Rīga” vadītājas Ilzes Dzenes teiktais apliecina, ka tieši videi un apstākļiem, kādos notiek bērna un uzņemošās ģimenes iepazīšanās, ir liela nozīme: “Lai kā mēs gribētu šeit uztaisīt tādu ļoti atvērtu vietu sbiedrībai, tad tomēr šī ir institūcija un tas cilvēkiem bieži vien liedz atplaukt. Bet tur, kur ir daba, tur, kur ir ārpus institūcijas, manuprāt, tas ir pieejamāks un labāks formāts kā bērnam, tā pieaugušajam.”

Minēto apliecina arī uzņemošās ģimenes Irinas Bogačkinas videointervijā teiktais par satikšanos ar institucionālā aprūpē esošo zēnu, kurš šobrīd jau ir viņas aizbildnībā. Lai arī Irina bija ar zēnu jau redzējusies iepriekš bērnu aprūpes iestādē, tomēr viņa uzsver, ka tieši neformālais pasākums bija izšķirošs, lai starp viņu un bērnu rastos emocionāls kontakts, ko nekādi neizdevās

⁴⁵ Ar citiem uzņemošo ģimeņu, institūciju un nevalstiskās organizācijas darbinieku paustajiem viedokļiem attiecībā uz neformālo pasākumu organizēšanu un īstenošanu saistītiem jautājumiem, kas ietverts videointervijās iespējams iepazīties: <https://failiem.lv/u/eg66hzvd>; <https://failiem.lv/u/8u9ruthc>; <https://failiem.lv/u/c8q5f6bn>

izveidot pirms tam, kontaktējoties institūcijā: “Pateicoties dalībai šādā pasākumā, man ar Mišu izdevās satikties neformālos apstākļos. Līdz tam bija ļoti grūti (..) laikam tieši man visvairāk bija bail, jo es braucu un visu laiku domāju – es braucu uz bērnu namu! Bērnu Namu!...Bet, tad, kad mēs satikāmies pasākumā, kas notika Zooloģiskajā dārzā, es braucu ar domu – zooloģiskais dārzs...ekskursija...tur būs bērni...mēs pavadīsim laiku kopā...apskatīsim zvēriņus. Es biju noskaņota jau pavisam citādi! (..) tas bija pirmais tāds brīdis, kad mēs satikāmies un viņš saprata, ka var iedot man roku un iet kopā ar mani apskatīties svēriņu, paspēlēties. Un tā bija tāda pirmā reize.”

- **Nodrošināt sevis un bērna iepazīšanu, novērtēt savstarpējo saderību un sadarbību starp bērnu un uzņemošo ģimeni**

Tieši bērna veiksmīgas turpmākās aprūpes un audzināšanas kontekstā uzņemošajai ģimenei svarīgi iegūt pēc iespējas pilnīgāku izpratni gan par iemesliem kuru dēļ bērns nonācis ārpusģimenes aprūpē un kādas traumatiskas situācijas (emocionālas, fiziskas, pamešana novārtā) šis bērns ir pārdzīvojis, gan par sekām (traumām), kādas tās atstājušas viņa attīstībā, uzvedībā, emocionālajā un sociālajā sfērā. Neformālā pasākuma laikā, uzņemošajai ģimenei tiešā veidā, nepiespiestā gaisotnē kontaktējoties gan ar pašu bērnu, gan viņa aprūpētāju/pavadošo personu, redzot bērna dabisku izturēšanos, vērojot viņa uzvedības izpausmes, temperamentu, attieksmi ir iespēja izvērtēt savu kapacitāti, resursus un spējas nodrošināt šim konkrētajam bērnam gādīgu un mīlošu aprūpi savā ģimenē. Šāds savstarpējās *saderības* novērtējums gan mazinās “rozā brīļļu” efektu, gan vienlaikus arī nojauks “barjeras” un bērna uzņemšanu ģimenē padarīs iespējamāku un veiksmīgāku, līdz minimumam mazinot risku, ka bērna aprūpe ģimenē kādu iemeslu dēļ būs pārtraucama.

Jebkurai uzņemošajai ģimenei, pirms lēmuma pieņemšanas par konkrētā bērna uzņemšanu ir svarīgi patiesi iepazīt šo bērnu, kurš nonācis ārpusģimenes aprūpes sistēmā un saredzēt situācijas reālo kopainu. Šādu pārlicību pauz arī Cēsu novada bāriņtiesas priekšsēdētāja Ilze Krēsliņa: “Aizbildņiem, audžuģimenēm un potenciālajiem adoptētājiem, manuprāt, svarīgi ir bērnu ieraudzīt neformālā gaisotnē – caur aktivitātēm, caur darbībām, sadarbojoties. Un pēc tam tikai iepazīstoties ar dokumentu klāstu par bērna emocionālo stāvokli, par bērna pagātnē piedzīvotām ne tik labām lietām, kāpēc bērns nevar atrasties savā bioloģiskajā ģimenē un kas bija iemesli, kāpēc tika pārtrauktas aizgādības tiesības. Pēc pasākuma apmeklējuma audžuģimenēm, aizbildņiem vai adoptētājiem ir iespēja pašiem sev uzdot šo jautājumu – vai es vēlos arī turpmāk satikties ar šo bērnu, vai es vēlos viņu uzaicināt uz savu dzīvesvietu, vai es spēšu atbilstoši viņa vajadzībām un vēlmēm nodrošināt ģimeni. Un tāpēc ļoti svarīga ir šī neformālā iepazīšanās ar bērnu. Potenciālajiem aizbildņiem un audžuģimenēm šos pasākumus ir iespējams apmeklēt, paskatīties skatu no malas un tālāk pieņemt lēmumu par nākošo tikšanās reizi.”

Iepazīšanos kā vairāk vai mazāk ilgstoša procesa nepieciešamību un saderības veidošanos kā pamatu bērna nonācšanai ģimenē uzsver arī Daugavpils novada bērnu aprūpes iestādes “Priedīte” sociālais darbinieks Žanis Aleksandrovičs sniegtajā intervijā: “Es uzskatu, ka tā ir pozitīva pieredze gan ģimenēm, gan bērniem, jo tiešām ir nepieciešams kāds laiks, lai varētu gan bērns pierast pie ģimenes, gan arī ģimene varētu redzēt un saprast, kas tas ir par bērnu un kā viņš uzvedas. Jo nevar vienkārši tā atbraukt uz bērnu namu un uzreiz paņemt bērnu un aizvest uz mājām. Jo katram bērnam

ir savas kaut kādas īpašības, rakstura īpatnības. Tāpēc vajadzētu tomēr bērnu iepazīt labāk un tādi pasākumi varētu ļoti labi arī palīdzēt gan bērniem, gan ģimenēm iepazīt vienu otru un saprast kā būtu labāk rīkoties dažādās situācijās”.

- **Mazināt uzņemošo ģimeņu barjeras un aizspriedumus attiecībā uz konkrēta bērna uzņemšanu ģimenē,**

Domājot par ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem bieži vien prātā nāk stigma “viņi ir problemātiski bērni!”. It īpaši bieži šāds redzējums ir par ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušajiem bērniem, kas ir vecāki par sākumskolas vecumu. 2018.gadā 55% bērnu no institucionālā aprūpē esošiem bērniem bija vecāki par 12 gadiem, savukārt 42% ir vecumā no 4-12 gadiem.⁴⁶ No minētā izriet, ka lielākā daļa bērnu institucionālā aprūpē ir pusaudžu vecumā. Esošā situācija liecina, ka institucionālā aprūpē esošie bērni vecumā no 10 gadiem ir grupa, kurai visproblemātiskāk nodrošināt tiesības dzīvot ģimenē. Līdz ar to, neformālie pasākumi ir viens no veidiem kā mainīt šo situāciju un dot iespēju uzņemošajām ģimenēm iegūt reālistisku priekšstatu par bērniem ārpusģimenes aprūpē. Kopā ar bērnu pavadītajās stundās ir iespējams par bērnu uzzināt un atklāt ļoti daudz, ir iespējams iegūt citādāku redzējumu par bērnu nekā to, ko atklāj par viņu rakstiskā informācija no viņa “personiskās lietas”.

Neformālie pasākumi ļauj maksimāli izvairīties no šo bērnu stigmatizācijas un palīdz uzņemošajām ģimenēm ieraudzīt un izprast ārpusģimenes aprūpē esošā bērna uzvedību, raksturu, spējas un talantus, ko gandrīz nekad neatklāj dokumentu saturs. Tādēļ būtiski, lai neformālajos pasākumos, neatkarīgi no formāta, klātesošs būtu bērna pārstāvis, kurš sniedz ne vien drošības sajūtu bērnam, bet īsteno vienu no principiem – sniedz uzņemošajai ģimenei iespējami pilnīgu un objektīvu informāciju par bērna situāciju un īstenojamo aprūpi, mazinot stereotipus un stigmatizāciju.

Teikto papildina Daugavpils bērnu aprūpes iestādes “Priedīte” psiholoģe Jeļena Draba-Račko: “Ir bijuši gadījumi, kad, piemēram, izlasot bērna raksturojumu, viņiem (uzņemošajām ģimenēm) ne tikai pazuda vēlme uzņemt šo bērnu savā ģimenē, bet pat iepazīties ar konkrēto bērnu. Jo reizēm tas, kas rakstīts izziņās un slēdzienos var būt biedējošs, lai gan pats bērns dzīvē, arī izpaužot kādas īpatnības, var būt mīlīgs un ļoti atraktīvs. Un tas viss var tikt izmainīts, labots nākotnē, tieši nonākot bērnam ģimenē”.

Līdzīgā pieredzē par iepazīšanos ar bērniem dalās uzņemošā ģimene Sintija un Aivars Freimaņi – Grīnbergi: “Kursos, kad mums stāstīja par bērniem, tad mazliet tādas bailes radās un, kad atstūta tās aprakstu lapas, tad arī bailes mazliet rodās, kad palasa. Bet, tad, kad Tu tos bērnus satiec tā...sejā, tad, tā doma ir pavism cita...un visa tā uztvera mainās mazliet arī (..) Manuprāt, ir ļoti svarīgi, ka vispirms mēs redzam to bērniņu, kāds viņš ir. Jo arī mūsu gadījumā, tieši tā bija... pēc tam mēs saņēmām aprakstu par abiem bērniņiem, kas tagad jau ir mūsu aprūpē un arī saķērām maziet galvu.....”.

⁴⁶ VBTAI Pārskata par bāriņtiesu darbu 2018.gadā kopsavilkums, pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=5422&page=>

- **Paplašināt uzņemošo ģimeņu noteiktās robežas attiecībā uz bērna vecumu, dzimumu, bērnu skaitu, veselības stāvokli u.c,**

Visbiežāk minētie iemesli uzņemošo ģimeņu vēlmei uzņemt ģimenē pēc iespējas mazāku bērnu un tikai vienu vai maksimāli divus ir saistīta ar uzņemošo ģimeņu vecāku bažām par savām aprūpes spējām (ne tikai daudz pat par fiziskām iespējām un resursiem), kā arī zināmām ilūzijām, ka par mazu bērnu ir vieglāk rūpēties un gādāt. Patiesībā visu nosaka bērna specifiskās vajadzības un attīstības līmenis, kas katram bērnam ir individuāls un nav viennozīmīgi saistāms tikai ar bērna vecumu. Neformālie pasākumi ir veids kā mainīt šo priekšstatu un stiprināt uzņemošo ģimeņu pārliecību par savām spējām un resursiem rūpēties un gādāt arī par vecākiem bērniem, vairākiem bērniem vienlaikus, kā arī bērniem ar īpašām un specifiskām vajadzībām.

Tikai pavadot pietiekami ilgu laiku savstarpējā mijiedarbībā ar bērniem, esot atvērtam un elastīgam pret bērnu situācijām, kā negatīvo tā pozitīvo pieredzi, saņemot speciālistu sniegto informāciju un ieteikumus bērnu aprūpes vajadzību īstenošanai, un, īpaši, saņemot speciālistu iedrošinājumu un solījumu turpmākajm reālajam atbalstam bērnu uzņemšanas gadījumā ģimenē, ir iespējams uzņemošajām ģimenēm mainīt un paplašināt sākotnēji nospraustās robežas attiecībā uz ģimenē uzņemamo bērnu skaitu, vecumu, dzimumu un veselības stāvokli.

Spilgts piemērs tam ir uzņemošās ģimenes Larisas Bērziņas gadījums - neformālos apstākļos satiktās un iepazītās pusaudžu vecuma meitenes, mainīja pārliecību par to, kādu bērnu viņa ar vīru būtu gatva uzņemt savā ģimenē: “Es arī domāju par pirmā bērna uzņemšanu – mums būs meitene – 6, 7 vai 8 gadi. Es atbraucu ar divām pusaudzēm. Saproti..., tāpēc, ka es viņas ieraudzīju (..) un sāku pati par viņām interesēties un teicu – es viņas ņemu!...nevis tā, ka kaut kādi saraksti, dokumenti...”

2.2. Alternatīvo instrumentu jeb labās prakses piemēri ģimeniskas vides nodrošināšanai ārpusģimenes aprūpes sistēmā esošiem bērniem

Jau ilgāku laika periodu jaunu skatījumu uz ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušo bērnu tiesībām dzīvot ģimenē, piedāvā valsts veidotas institūcijas un nevalstiskā organizācija, kas īsteno dažādus mērķtiecīgus pasākumus un aktivitātes, lai sekmētu gan institucionālā aprūpē esošo bērnu nonākšanu uzņemošajās ģimenēs, gan juridiski brīvo bērnu adopciju.

Esošā neformālo pasākumu organizēšanas prakse liecina, ka, neskatoties, ka pasākuma mērķis ir viens un tas pats, to organizēšanas aspekti un pasākuma veids kā tāds var būt atšķirīgs, proti, neformālie pasākumi var tikt rīkoti dažādās formās, kas aprakstītas grafikā “Instrumenti jeb labās prakses piemēri efektīvai bērnu tiesībai uz ģimeni nodrošināšanai”.

Instrumenti jeb labās prakses piemēri efektīvai bērnu tiesībai uz ģimeni nodrošināšanai		
Pasākums bērnu aprūpes iestādes ietvaros ⁴⁷	Vienas dienas pasākums neitrālā vidē ⁴⁸	Vairāku dienu (ar nakšņošanu) pasākums neitrālā vidē ⁴⁹
Regulāri⁵⁰ pasākumi, kas īstenoti dažādās tematikās (piemēram, dārza svētki, pikniks utt.) bērnu aprūpes iestādes ietvaros, kā arī bērnu aprūpes iestādei meklējot šādu pasākumu iespēju organizēt iestādes telpām. Formāts organizēts tā, lai bērni un ģimenes brīvi var piedalīties dažādās organizētās atrakcijās / iesaistīties pasākumos un, ja pausta vēlme - veidot komunikāciju. Bērnu aprūpes iestāžu darbinieki īsteno komunikāciju ar uzņemtajām ģimenēm, aicinot interakcijai ar bērniem.	Regulāri⁵¹ pasākumi, ar dažādu tematiku (piemēram, pārgājiens, zinātniskā darbnīca utt.) kas tiek organizēti bērniem, kuriem ir dažādi aprūpētāji un kuriem tiek meklēta iespēja aprūpi nodrošināt ģimeniskā vidē vai adoptējot. Uz pasākumu tiek aicinātas uzņemšanas ģimenes, kurām jau ir piešķirts kāds no uzņemšanas ģimenes statusiem un, kuras ir gatavas uzņemt ģimenē bērnu. Pasākumi tiek organizēti: - atsevišķi adoptētāju ģimenēm⁵², tad tajos piedalās tikai juridiski brīvie bērni, kuri var tikt adoptēti (piedalās bērni no aprūpes iestādēm, audžuģimenēm, aizbildnībā esošie bērni, kuri adoptējami); - atsevišķi pārējām uzņemtajām ģimenēm (audžuģimenēm, aizbildņiem, viesģimenēm), tad tajos piedalās bērnu aprūpes iestāžu aprūpē esošie bērni, kam tiek meklētas uzņemšanas ģimenes.	Atsevišķi pasākumi, kas organizēti konkrēta vecuma bērniem⁵³ un uzņemtajām ģimenēm – gan kurām ir statuss, gan ģimenēm, kuras apsver iespēju citādi tos atbalstīt.

⁴⁷ Piemēram, šāda formāta atvērtos pasākumus regulāri katru mēnesi organizē bērnu aprūpes iestāde VSAC Rīga filiāle "Rīga", kā arī sākusi organizēt VSAC "Kurzeme" filiālē "Liepāja".

⁴⁸ Piemēram, šāda formāta pasākumus regulāri, visā Latvijā organizē Nodibinājums "Fonds PLECS".

⁴⁹ Piemēram, šāda formāta pasākumus organizējis Kurzemes plānošanas reģions un Vidzemes plānošana reģions.

⁵⁰ Reizi mēnesī, pirmajā mēneša piektdienā.

⁵¹ Ne retāk kā reizi mēnesī.

⁵² Pasākumi adoptētājiem un juridiski brīvajiem bērniem, organizēti, pamatojoties uz LM iekšējos noteikumus "Adopcijas procesa organizēšanas kārtība" noteikto, ka ja LM saņemta informācija, ka adoptējamais bērns ārpus adopcijas procesa ir iepazinies ar adoptētāju ar spēkā esošu adoptētāja statusu bez ministrijas norīkojuma un adoptētājs izteicis vēlmi adoptēt minēto bērnu, vai cita būtiska informācija, kas skar bērna intereses, piemēram, bērnam izveidojies labs emocionālais kontaksts ar adoptētāju, bērns un adoptētājs izteicis vēlmi turpināt personiskās iepazīšanās procesu, atbildīgais LM ierēdnis:

- Sazinās ar bērna likumisko pārstāvi, lai saņemtu informāciju par bērna iepazīšanos ar adoptētāju apstiprinājumu, noskaidrot tikšanās apstākļus u.c. turpmākai rīcībai būtisku informāciju;
- Lūdz bāriņtiesai viedokli par to vai adopcijas procesa uzsākšana (norīkojuma izsniegšana konkrētajam adoptētājam) ir šī bērna interesēs;
- Pēc bāriņtiesas viedokļa par adopcijas procesa uzsākšanu atbilstību, sniedz informāciju par bērnu adoptētājam.

Ievērojot minēto, būtiski, ka neformālo pasākumu laikā piedalās gan bērna pārstāvis, gan tiek dokumentēta informācija par novērojumiem emocionālā kontakta veidošanā un bērnu pārstāvju/uzņemošo ģimeņu viedoklis par iespēju uzsākt adopcijas procesu pēc pasākuma, kas apkopojošā veidā pēcāk sniedzams atbildīgajām institūcijām.

⁵³ Primāra uzmanība veltīta pusaudžu dalībai pasākumos.

Vadlīnijām pievienotajās videointervijās ir apkopoti dažādi pieredzes stāsti, organizējot pasākumus - dārza svētkus, pārgājienus, nometnes u.tml, kur praksē labie nodomi sastopas gan ar grūtībām un dažādiem izaicinājumiem, gan lieliem sasniegumiem. Tomēr visus šos pasākumus vieno viena ideja – bērnu tiesības dzīvot ģimenē - tie ir inovatīvi un neformāli - ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu un uzņemošo ģimeņu visdāžādākās satikšanās iespējas veicinoši, vērsti gan uz institucionālā aprūpē esošo bērnu nonāksanu uzņemošajās ģimenēs, gan juridiski brīvo bērnu, kas gan uzturas gan institūcijās, gan atrodas audžuģimeņu aprūpē vai aizbildnībā (ja bērns adoptējams), adopciju.

Bērnu aprūpes iestādes “Rīga” filiāles “Rīga” sociālā darbiniece Ēstere Zemīte: “Kad mēs kopā sākām strādāt šeit pirms pusotra gada, tad arī radās ideja, ka šī vieta ir jāpadara ļoti pieejama, atvērta un, ka tas galvenais mērķis, mums šeit strādājot, ir atrast bērniem ģimenes. Un šī doma par atvērtajiem pasākumiem, ir tieši izrietoša no šī mērķa. (..) atvērtos pasākumus es redzu, kā vienu no veidiem kā mēs varam uzrunāt ģimenes, kā mēs varam panākt to, lai ģimenes ar bērniem satiekas un, lai bērni atrod savas ģimenes. (..) atvērtajos pasākumos ir bijis ļoti dažāds cilvēku skaits, kas atrbrauc (..) sākot no vienas ģimenes līdz pat kādām desmit..(..). Pa šo pusotru gadu ir aizgājuši ģimenēs astoņi bērni, bet 22 ir šeit (..) un es ļoti ceru, ka ir vēl ģimenes, kas var uzņemt šos te bērnus, kas ir šeit..(..)Šeit ir brīnišķīgi bērni.”

Fonda PLECS projektu vadītāja Zane Karele: “Tā kā mēs cenšamies rīkot pasākumus visā Latvijā, tad izvēlamies konkrēto reģionu pasākuma rīkošanai. Pirms rīkot pasākumu, apzinām visas bāriņtiesas, lūdzot sniegt informāciju par bērniem, kas ir juridiski brīvi un bērniem, kas ir bērnu namos. Pēc tam sazināmies ar bērnu aprūpes namiem un mūsu redzeslokā esošajām uzņemošajām ģimenēm, kas pie mums jau ir pieteikušās, aizpildījušās anketu. Izstāstu par pasākumu, par bērniem, kas tur būs... nu un tad nākamais solis ir izdomāt aktivitātes. Jo katrā pasākumā, lai tas būtu izdevies, lai sapazīšanās notiktu ir (..) nepieciešamas kopējas aktivitātes, kurās var sapazīties..”

Kurzemes plānošanas reģiona Sociālo pakalpojumu attīstības eksperte/projektu vadītāja Inga Kalniņa: “Kurzemes plānošanas reģions īsteno projektu “Kurzeme visiem” un no 2015.gada mēs īstenojam dažnedāžādas darbības, lai pēc iespējas samazinātu to cilvēku skaitu – gan bērnu, gan pieaugušo, kas atrodas institūcijās. Ņemot vērā šo, viena no mūsu rīcībām, bija īstenot integratīvu nometni projekta ietvaros, lai kaut kādā mērā savestu kopā un ieinteresētu ģimenes, kas grib paņemt bērnu no bērnu nama un pašus bērnus, kas atrodas institūcijās. Pagājušajā gadā, 2018. gada jūlija mēnesī viena no nometnēm notika Olainē. Tā bija trīs dienu nometne ar īpašu mērķi – savest kopā šos gribētājus, kas vēlas paņemt bērnu ģimenē, vai gribētājus saprast, kādi ir bērni, ko viņi varētu paņemt savā ģimenē ar bērniem no bērnu namiem. (..) Nometne bija ar nakšņošanu teltīs, ar dažnedāžādām sportiskām aktivitātēm, ar pārbaudījumiem mežā, arī izdzīvošanas treniņš... Un attiecīgi savstarpēji īstenojot šīs aktivitātes, šīs super jautrās lietas, varēja iepazīties gan bērni, gan vecāki un viņu bērni ar tiem, ar kuriem viņiem bija iespēja satikties”.

2.3 Instrumentu jeb labās prakses lietderības aspekti un to sniegtie ieguvumi

Ir svarīgi, ka speciālisti, kas strādā bērnu tiesību aizsardzības un labklājības jomā, apzinās bērna un uzņemošās ģimenes iepazīšanās procesa nozīmību un spēj nodrošināt, ka maksimāli katrs iepazīšanās ar uzņemošo ģimeni process (arī tad, ja tas notiek institucionālā vidē) ir pēc iespējas neformāls - bērna vecumam atbilstošs, pielāgots bērna veselības, attīstības un psihoemocionālajām vajadzībām un respektē bērna tiesības.

Tāpat svarīgi apzināties, ka bērna iepazīšanās ar uzņemošo ģimeni ir nevis atsevišķs īslaicīgs notikums (tikšanās kabinetā, informācijas izklāsts uzņemošajai ģimenei no bērna lietas), bet process, kura laikā ir svarīgi mazināt dažādas, īpaši psiholoģiskas barjeras uzņemošo ģimeņu gatavībai uzņemt ģimenē bērnu vai vairākus bērnus.

Tāpat nav mazsvarīgs apstāklis, lai iepazīšanās un satikšanās process būtu labvēlīgs un atbilstošs arī uzņemošo ģimeņu emocionālajām vajadzībām, it īpaši pirmā kontakta ar bērnu dibināšanas laikā. Tikai ievērojot šos abus aspektus, ir iespējams patiesi sagaidīt labu rezultātu.

Atbilstoši Pētījuma datiem – no nosūtītām 183 aptaujas anketām uzņemošajām ģimenēm, tika aizpildīta 81 aptaujas anketa (proti, 81 uzņemošā ģimene sniegusi viedokli un informāciju). Kopumā no visiem respondentiem jeb uzņemošajām ģimenēm, kuras sniegušas viedokli, aizpildot aptaujas anketu:

- 7 jeb 11,9% uzņemošo ģimeņu, t.i. 5 adoptētāju ģimenes un 2 audžuģimenes norādījušas, ka **pēc dalības neformālā pasākumā turpinājušas iepazīšanos ar bērniem;**
- 6 jeb 10,2% uzņemošo ģimeņu, t.i. 2 aizbildņu un 2 adoptētāju ģimenes, 1 audžuģimene un 1 viesģimene norādījušas, ka **pēc dalības šādā pasākumā ģimenē uzņēmušas bērnus.**

Tādējādi secināms, ka labā prakse jeb neformālie pasākumi līdz šim veicinājuši ārpusģimenes aprūpes sistēmā esošo bērnu nokļūšanu ģimenēs ilgtermiņa aprūpē (no 13 uzņemošajām ģimenēm, kuras jau uzņēmušas vai turpina iepazīšanos ar bērnu, 7 ir adoptētāju ģimenes un 2 aizbildņi).

Šī informācija ļauj novērtēt neformālo satikšanās pasākumu potenciālu un efektivitāti, ievērojot, ka tie jau veicinājuši vairāku institucionālā aprūpē esošo bērnu nonākšanu ģimenēs. Īpaši tas uzsverams kā nozīmīgs sasniegums, jo fonda PLECS rīkotajos neformālajos pasākumos, galvenokārt, piedalās bērni, kas institucionālā aprūpē atradušies ilgstoši (gadiem ilgi) un kuriem līdz tam nav izdevies atrast piemērotu uzņemošo ģimeni. Līdzīgi arī bērnu aprūpes iestādes “Rīga” filiāles “Rīga” atvērte pasākumi bērnu aprūpes iestādē ļauj uzņemošajām ģimenēm iepazīt un uzņemt bērnus ar salīdzinoši smagu veselības stāvokli (bērniem ar fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem u.tml.). Tas nozīmē, ka jebkura šāda bērna nonākšana ģimenē ir vērtējums kā ievērojams sasniegums.

Lai panāktu institūciju atvērtību jaunām idejām, būtiski speciālistiem operēt ar vispusīgu un strukturētu informāciju par neformālo pasākumu pozitīvajiem aspektiem, pieredzi, ko sniedz gan

institūciju darbinieki, kas piedalījušies šādos pasākumos, vai nodrošinājuši bērnu dalību tajos, kā arī uzņemošās ģimenes, daloties ar saviem stāstiem par satikšanos ar bērniem.

Kā minēts iepriekš, atzinīgu novērtējumu par neformālo pasākumu organizēšanu bērnu interesēs pauž gan institūciju pārstāvji, gan uzņemošās ģimenes.

Ņemot vērā, ka Pētījuma un Vadlīniju izstrādes laikā tika arī papalšināti skaidrots gan bērnu tiesību jomā darbojošos institūciju, gan uzņemošo ģimeņu viedoklis par neformālo pasākumu ieguvumiem, tas deva iespēju tos apkopt un sakārtot pēc to nozīmības (sākot no augstākā novērtējuma) tabulā, kas atrodas 31.lpp. Pēc iekrāsotajiem laukumiem var redzēt gan atšķirīgos, gan vienādi novērtētos neformālo pasākumu ieguvumus.

Šo Vadlīniju kontekstā jāakcentē, ka šāda veida instrumenti kopumā nodrošina pozitīvas izmaiņas esošajā bērnu tiesību sistēmā - sistēma tiek cilvēciskota un iepazīšanās process tiek organizēts daudz atbilstošāk bērna interesēm, kā arī tiek ievēroti tādi svarīgi bērnu aizsardzības principi kā - bērnu līdzdalības veicināšana, bērnu viedokļa uzklauššana un ņemšana vērā, jautājumos, kas skar viņa dzīvi.

Neformālo pasākumu sniegtie ieguvumi institūciju un uzņemošo ģimeņu skatījumā

Novērtējuma skala	Institūciju skatījumā	Uzņemošo ģimeņu skatījumā
1.	gan bērnam, gan uzņemošajai ģimenei satikšanās un pirmā iepazīšanās ir emocionāli vieglāka, un kopīgi pavadītais laiks kvalitatīvs	uzņemošajai ģimenei ir iespēja šādā pasākumā piedalīties pilnā sastāvā un visiem ģimenes locekļiem iepazīties ar bērnu
2.	bērns var nepiespiesti iepazīties ar vairākām ģimenēm vienlaikus un izvēlēties, ar kuru turpināt iepazīšanos	bērns var nepiespiesti iepazīties ar vairākām ģimenēm vienlaikus un izvēlēties, ar kuru turpināt iepazīšanos
3.	uzņemošajai ģimenei ir iespēja šādā pasākumā piedalīties pilnā sastāvā un visiem ģimenes locekļiem iepazīties ar bērnu	gan bērnam, gan uzņemošajai ģimenei satikšanās un pirmā iepazīšanās ir emocionāli vieglāka, un kopīgi pavadītais laiks kvalitatīvs
4.	uzņemošajām ģimenēm ir iespēja būt aktīvām un izrādīt iniciatīvu, lai iepazītos un uzņemtu ģimenē bērnu	sistēma tiek cilvēciskota un iepazīšanās process tiek organizēts daudz atbilstošāk bērnu interesēm
5.	tiek mazināti dažādi stereotipi par ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem (par uzvedības, veselības problemātiku u.tml.);	bērna nonākšana uzņemošajās ģimenēs notiek daudz ātrāk un palielinās adopcijas iespējas juridiski brīvajiem bērniem
6.	uzņemošajām ģimenēm ir daudz reālākas iespējas izvērtēt savu kapacitāti un lēmumus pieņemt pārdomātāk	uzņemošajām ģimenēm ir daudz reālākas iespējas izvērtēt savu kapacitāti un lēmumus pieņemt pārdomātāk
7.	palielinās iespēja ģimenēs nonākt arī vecākiem bērniem un bērniem no lielākām māsu brāļu grupām.	palielinās iespēja ģimenēs nonākt arī vecākiem bērniem un bērniem no lielākām māsu brāļu grupām
8.	sistēma tiek cilvēciskota un iepazīšanās process tiek organizēts daudz atbilstošāk bērna interesēm	tiek mazināti dažādi stereotipi par ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem (par uzvedības, veselības problemātiku u.tml.);

Pētījuma rezultāti liecina, ka neformālo pasākumu ieguvumus, institūcijas prioritāri vērtē saistībā ar bērnu interesēm un vajadzībām. Tas nozīmē, ka institūcijām kopumā ir izpratne par bērnu emocionālajām vajadzībām (droša vide, atsaucība, nepiespiesta un rotaļīga gaisotne, gādība u.tml.), īpaši pirmā kontakta ar uzņemošo ģimeni laikā. Atzīstot šos faktorus par nozīmīgākajiem ieguvumiem, institūcijas vienlaikus atzīst arī bērna efektīvas (ne formālas) līdzdalības principa īstenošanu un bērna vecuma, brieduma pakāpes un emocionālo spēju ņemšanu vērā, jebkuru lēmumu pieņemšanā, kas attiecas uz bērna turpmāko dzīvi, tajā skaitā iespēju dzīvot ģimenē.

Tāpat institūciju sniegto viedokļu analīze liecina, ka institūcijas ir ieinteresētas uzņemošo ģimeņu darbības “kvalitātē”, kas pašos pamatos rodas no apzināta un izsvērtā ne tikai pašu uzņemošo vecāku, bet arī visas palašinātās ģimenes pieņemtā lēmuma. Tas cik izsvērts, rūpīgi apdomāts, no ģimenes resursu un konkrētā bērna vajadzību perspektīves izanalizēts būs lēmums par konkrētā bērna uzņemšanu, pašos pamatos noteiks uzņemošo ģimeņu spēju turpmākajā laikā sniegt atbilstošu, ilgtermiņa (aizbildnības un adopcijas gadījumā) aprūpi bērnam, līdz minimumam samazinot risku bērna atgriešanai iepriekšējā aprūpes modelī.

Vienlaikus atzīstot, ka neformālo pasākumu ietekmē (kvalitatīvs kopīgi ar konkrēto bērnu pavadīts laiks) var tikt mazinātas dažādas, īpaši psiholoģiskas barjeras uzņemošo ģimeņu gatavībai uzņemt ģimenē bērnu vai vairākus bērnus, secināms, ka neformālie pasākumi tiek vērtēti kā efektīvs veids, kā veicināt bērnu nonākšanu uzņemošajās ģimenēs.

Pētījuma rezultāti uzņemošo ģimeņu sakatījumā par neformālo pasākumu lietderības novērtējumu liecina, ka uzņemošās ģimenes lielu vērību piešķirušas pirmā kontakta dibināšanai ar bērnu visos tā aspektos. Būtisku nozīmi veltot arī tam apstāklim, kādas veidosies bērna, kas potenciāli var ienākt ģimenē, attiecības ar visiem uzņemošās ģimenes locekļiem, ne tikai pašiem uzņemošās ģimenes vecākiem, bet arī viņu bioloģiskajiem bērniem, vai arī bērniem, kas jau ir iepriekš uzņemti ģimenē u.tml. Nav šaubu, ka no tā kādas veidosies attiecības un saikne starp visiem ģimenes locekļiem būs atkarīga gan uzņemtā bērna, gan visas uzņemošās ģimenes locekļu psihoemocionālā labklājība, gan tostarp tam būs nozīme arī attiecībā uz uzņemošās ģimenes ilgtspējīgu sniegt bērnam labvēlīgu, mīlošu un gādīgu aprūpi.

Atbilstoši anketēšanas rezultātiem no uzņemošo ģimeņu puses kā nākošais pēc nozīmības tika akcentēts apsvērums, ka sistēma tiek cilvēciskota un iepazīšanās process tiek organizēts daudz atbilstošāk bērnu interesēm. Var pieņemt, ka šāda novērtējuma pamatā ir uzņemošo ģimeņu vajadzība pēc cieņas, aktīvas iesaistīšanās iespējām un izvēles, izmantot alternatīvas iespējas iepazīties ar bērnu, ne tikai formālā veidā institūcijā. Kopumā neformālo satikšanās pasākumu potenciāls un efektivitāte ir pozitīvi vērtējama, ievērojot, ka tie jau veicinājuši vairāku institucionālā aprūpē esošo bērnu nonākšanu ģimenēs., kā arī vairāku bērnu nonākšanu adoptētāju ģimenēs.

2.4. Instrumentu jeb labās prakses integrēšana bērnu tiesību aizsardzības sistēmā

Kā jau iepriekš Vadlīnijās uzsvērts, bērna pamattiesību un prioritārai vislabāko interešu nodrošināšanai, tajā skaitā uz dzīvi ģimenē, normatīvais regulējums paredz visu bērnu tiesību subjektu sadarbību. Strukturēta un ikdienas praksē efektīvi īstenota partnerība ir labas bērnu tiesību aizsardzības pamatā. Īpaši nozīmīga ir tādu atbildīgo institūciju kā bāriņtiesu, bērnu aprūpes iestāžu un atbalsta centru sadarbība, izprotot atbildību gan savu tiešo pienākumu veikšanā, īstenojot “uz bērnu orientētu” pieeju, gan kopīgā virsmērķa – katram bērnam ģimeni! – sasniegšanai.

Lai gan dažkārt bērnu tiesību jomā strādājošiem speciālistiem joprojām varētu šķist, ka piedāvātie instrumenti lielākoties ir virspusēji⁵⁴ pasākumi, tomēr Vadlīnijās sniegtais ieskats esošajā praksē un fakts, ka šādu pasākumu rīkošana jau līdz šim nesusi reālu rezultātu – vairāki bērni ir nonākuši uzņemtajās ģimenēs, liecina par to, ka esam pārmaiņu procesā, kad:

- mainās sabiedrības uzskati un motivācija uzņemties rūpes par ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem;
- bērniem piešķirta augstāka prioritāte arī valsts politikā;
- ir palielinājusies informētība par dažādu institūciju (gan valsts, gan pašvaldību), iestāžu un organizāciju rīcības ietekmi uz bērniem un viņu tiesībām.

Tāpēc svarīgi, lai labās prakses piemēri kļūst par bērnu tiesības aizsardzības sistēmas daļu. Proti, tiek iekļauti to darbību un pasākumu kopumā, kas veicina bērna tiesības dzīvot ģimenē. Ir svarīgi apzināties, ka tie nodrošinā integrētu pieeju bērnu tiesību dzīvot ģimenē jautājuma efektīvai risināšanai – veiksmīgu neformālo un formālo darbību apvienošanu, kas ļauj sasniegt vislabāko rezultātu katra konkrēta bērna labāko interešu nodrošināšanā.

Vienlaikus, lai panāktu neformālo pasākumu kā labās prakses attīstību un to iekļaušanu bērnu tiesību sistēmā, ir vairāki svarīgi aspekti, kas jāņem vērā,

- katras konkrētās institūcijas kompetence, pieejmie resursi⁵⁵ un kapacitāte,
- pozitīvās pieredzes veidošana (dalīšanās ar pieredzi un prasmēm) un tās praktiska izmantošana (labās prakses pārņemšana un attīstība),
- speciālistu savstarpēji saistīta un koordinēta rīcība.

Lai tiktu izmantoti visa veida neformālie pasākumi un to piedāvātās iespējas, būtiski, lai bērnu tiesību jomā strādājošo speciālistu vidū šie aspekti un sadarbības un partnerības pienākums tiktu izprasts un īstenots jēgpilni, sistemātiski un regulāri. Gadījumos, kad, izvērtējot savus institūcijas resursus, speciālisti saprot, ka to iespējās nav pašiem rīkot neformālos pasākumus, svarīgi, ka tiek attīstīta un nodrošināta sistēmiska sadarbība un partnerība ar citām institūcijām un

⁵⁴ Tāds, kam nav dziļāka satura; tāds, kas nav būtisks; virspusēgs.

⁵⁵ Finansālie, administratīvie un cilvēkresursi

nevalstiskām organizācijām, kas tādus rīko, tādējādi izmantojot visas iespējas nodrošināt katra ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākušā bērnu aprūpi uzņemtajā ģimenē. Turklāt šādas sadarbības formas un labā prakse ir īpaši atbalstāmas, jo tādā veidā par bērnu tiesībām atbildīgās institūcijas viena otru funkcionāli papildina, sadarbības rezultātā radot daudz lielāku efektu nekā darbojoties atsevišķi.

3. Instrumentu ieviešana savā darbībā

Līdz šim Vadlīnijās ir sniegts gan tiesību aktos noteiktais institūciju kompetences un lomas izskaidrojums attiecībā uz ārpusģimenes aprūpē esoša bērna aprūpes nodrošināšanu ģimeniskā vidē vai adopciju. Tāpat sniegts pamatojums un informācija par alternatīviem instrumentiem jeb jaunām sadarbības formām, to nozīmību, kā arī pamatota to efektivitāte bērna tiesības uz ģimeni, institūciju darbības nodrošināšanā.

Pamatojoties uz minēto, ikviens bērnu tiesību aizsardzības sistēmas dalībnieks aicināts savā darbībā ietvert pēc iespējas plašāku instrumentu klāstu, veicinot uzņemšanās ģimenes un bērna iepazīšanos ar mērķi turpinātas aprūpes īstenošanai. Īpašu uzmanību vēršot ilgstošas aprūpes nodrošināšanai bērniem. Tāpēc šīs nodaļas apakšnodaļās tiks sniegta informācija par tiem soļiem un principiem, kas jāņem vērā ikvienam šādu pasākumu organizatoram neatkarīgi no pasākumu formas, ilguma, organizētāju juridiskā statusa utt.. Primāri izvirzot mērķi – lai izmantoto instrument jeb organizētā sadarbības forma pēc būtības veicinātu bērnu un ģimeņu iepazīšanos, emocionālā kontakta veidošanos un tādējādi – arī dzīvi, nokļūšanu ģimenēs. Ievērojot minēto, turpmāk sniegta praktiska informācija par:

3.1. Institūciju iesaistes un sadarbības mījsakarības procesiem neformālo pasākumu nodrošināšanā, t.sk. sadarbības ar nevalstiskām organizācijām loma;

3.2. Sadarbības secīgumam un principiem, kuri ņemami vērā organizējot neformālos pasākumus, lai tie būtu jēgpilni un mērķtiecīgi. Katra iesaistītā dalībnieka iesaistes un atbildības līmeni, stiprajām pusēm un iespējamiem riskiem, uzņemoties neformālo pasākumu organizatora lomu;

3.3. Piemēriem jeb scenārijiem kā soli pa solim organizēt labās prakses piemēru pasākumus, kā arī ieteikumi praktiskām darbībām to īstenošanai.

Aicinām ņemt vērā, ka sniegto “uzdevumu, lomu, principu” apraksts nav uzskatāms par absolūtu un pilnīgu un tie ir kā *ceļa karte*, lai palīdzētu attīstīt arī citas radošas pieejas pasākumu organizēšanai.

3.1. Sadarbības īstenošana instrumentu ieviešanā praksē

Ir saprotams, lai nodrošinātu bērnu un uzņemošo ģimeņu neformālu iepazīšanās procesu, nepieciešami dažādi ieguldījumi un līdzekļi - gan emocionāli, gan praktiski. Bērnu tiesību aizsardzības un labklājības jomā darbojošos un par ģimeniskas vides nodrošināšanu atbildīgo institūciju un organizāciju resursi - finansiālie, administratīvie, personāla u.tml. mēdz būt ļoti atšķirīgi un bieži vien nepietiekoši, lai īstenotu kādas neformālas aktivitātes papildus obligātajām darbībām, ko tām par pienākumu uzliek normatīvie akti. Tie ir vieni no galvenajiem argumentiem, ko min ģimeniskas vides nodrošināšanā iesaistītās organizācijas. Tādējādi jāapzinās, ka instrumentu ieviešana var tikt īstenota kā:

- kādas konkrētas valsts vai pašvaldības institūcijas iniciatīva (neformālā pasākuma organizators);
- vairāku valsts vai pašvaldību, citu institūciju iniciatīva, kur viens no dalībniekiem uzņemas koordinators lomu (pasākuma organizators);
- valsts un pašvaldību institūciju sadarbība ar nevalstisku organizāciju, kur pēdējā uzņemas pasākuma organizatora īstenošanu.

Ir jāsaprot, ka ārpusģimenes aprūpes sistēmā esoša bērna un uzņemošās ģimenes satikšanās un iepazīšanās ir gana ilgstošs process, kas gan sākas neformālajā pasākumā, taču nebeidzas pat ar bērna faktisku uzņemšanu ģimenē, bet turpinās arī ilgu laiku pēc tam, un kurā iesaistītas vairākas personas:

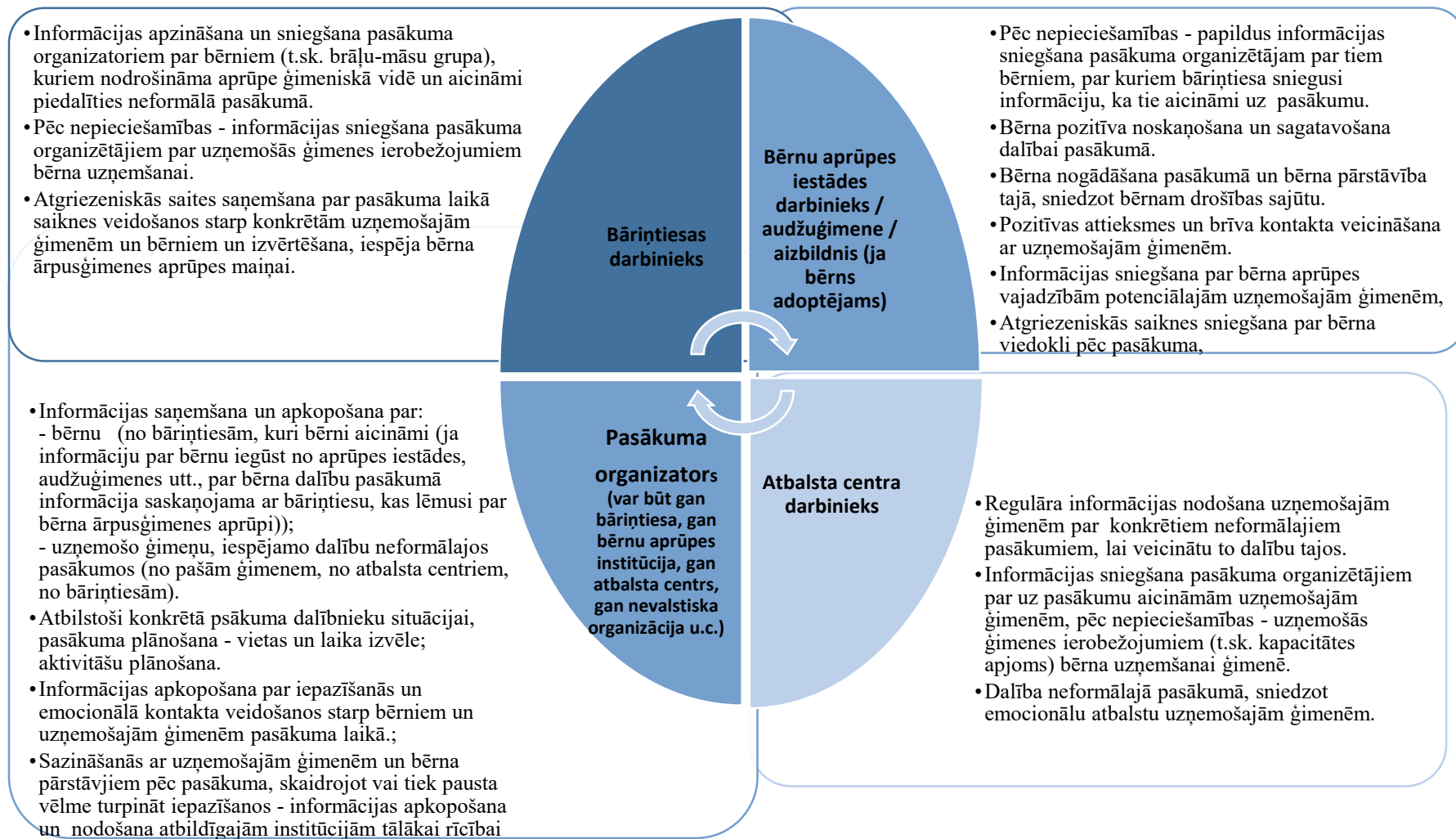
- neformālā pasākuma organizators (iniciators, koordinētājs)⁵⁶,
- konkrēts bez vecāku gādības palicis bērns, kuram tiek meklēta iespēja augt ģimenē;
- uzņemošā ģimene, kura ir gatava uzņemt savā ģimenē bērnu;
- institūcijas un to pārstāvji: bāriņtiesas darbinieks, kura atbildībā ir jautājums par bērna ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanu ģimeniskā vidē; atbalsts centra darbinieks, kurš iesaistīts atbilstošas un piemērotas uzņemošās ģimenes meklēšanā konkrētam bērnam; bērnu aprūpes iestādes, kurā atrodas konkrētais bērns, darbinieks vai audžuģimene/aizbildnis, kurš aprūpē un audzina konkrēto bērnu⁵⁷. Nepieciešamības vai iespējas gadījumā arī citi speciālisti, uzņemošo ģimeņu locekļi u.c.

Esošā neformālo pasākumu organizētāju pieredze liecina, ka strukturēta partnerība ir nozīmīgs faktors neformālo pasākumu kvalitatīvā organizēšanā un norisē. Tāpēc svarīgi, katram no iesaistītajiem speciālistiem apzināties savu lomu, galvenos uzdevumus, kā arī resursus un riskus pasākumu organizēšanā, kas ietverti zemāk esošajos grafikos. Vienlaikus norādāms, ka minēto kritēriju uzskaitījums nav izsmeļošs un tie var tikt papildināti atšķirīgu instrumentu kontekstā.

⁵⁶ Atkarībā no tā, kas ir neformālā pasākuma organizators – atkarībā no situācijas tā var būt bērnu aprūpes iestāde, bāriņtiesa, atbalsta centrs, cita valsts / pašvaldību institūcija vai nevalstiska organizācija.

⁵⁷ Šāda situācija var rasties, ja bērnam ir nepieciešama uzņemošās ģimenes maiņa, vai audžuģimene/aizbildnis ir piekritis bērna adoptīcijai citā ģimenē.

Starpprofesionāļu lomas, galvenie uzdevumi neformālā pasākuma laikā bērna un uzņemošās ģimenes kontakta veidošanai

Organizētāju stiprās puses, riski, ieteikumi risinājumiem

	Stiprās puses	Vājās puses / riski un iespējamie to risinājumi
Bāriņtiesa	• Informācija par savas pašvaldības bērniem (t.sk. māsu-brāļu grupām, arī tad, ja tiem ir dažādi aprūpētāji), kuriem nepieciešams nodrošināt ārpusģimenes aprūpi ģimeniskā vidē / kuri ir adoptējami; • Informācija par savas pašvaldības uzņemošajām ģimenēm, to kapacitāti. Informācija par uzņemošajām ģimenēm, kuras uzņēmušas bāriņtiesas pašvaldības bērnus; • Primārs pienākums lemt par bērna ārpusģimenes aprūpi, meklēt iespēju to nodrošināt ģimeniskā vidē, kā primāro apsvērumu izvirzot ilgtermiņa aprūpes nodrošināšanu; • Sadarbība gan ar valsts un pašvaldību institūcijām, gan nevalstiskām organizācijām u.c., kas nepieciešamības gadījumā piesaistāmi kā papildus resursi; • Darbiniekiem profesionālas iznāšanas un izpratne bērnu tiesību aizsardzības jautājumos; ievērojot prasības pretendentiem, atbilstība arīdzan Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.pantā noteiktajām prasībām.	• Ierobežoti resursi un darbības fleksibilitāte jeb iespēja reaģēt straujām izmaiņām pasākumu maiņas gadījumā: gan darbinieku noslodze, laika resurss, finansiālie aspekti – ieteikumi risinājumiem: finansējuma piesaiste (pašvaldība, projekti u.c.); nemateriālās motivācijas sistēmas izveide darbiniekiem; sadarbība ar organizācijām, kuras sniedz attiecīgos pakalpojumus utt.; • Informācija pieejama par konkrēto pašvaldību, kas var būt ierobežojošs faktors pasākumu īstenošanā (piemēram – nav pietiekams skaits uzņemošo ģimeņu, kuras uzrunāt dalībai pasākumos utt.) – ieteikumi risinājumam: instrumentu ieviešanā sadarbība īstenojama vairāku reģiona bāriņtiesu ietvaros, paredzot, kurš uzņemsies galvenā koordinatora lomu; • Ierobežota pieredze pasākumu/ aktivitāšu kā tādu organizēšanā, jo līdz šim nav bijusi tieši saistīta ar darba pienākumu izpildi – Ieteikumi risinājumiem: sadarbība ar organizācijām, kuras sniedz attiecīgos pakalpojumus (t.sk. sadarbība ar bērnu aprūpes iestādēm, pašvaldības institūcijām); brīvprātīgo piesaiste (izveidojams mehānisms, lai pārliecinātos, ka personām, kuras veic brīvprātīgo pienākumus, nav attiecināmas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. pantā noteiktās ierobežojošās normas) utt. • Ja pasākuma mērķis izvēlēts plašāks un kā dalībnieki aicināti arī personas, kas nav uzņemošās ģimenes (nav veikts ģimenes/ personas izvērtējums) – izveidojams mehānisms, lai pārliecinātos, ka pasākumā piedalās personas uz kurām nav attiecināmas ierobežojošās normas, kas liedz iegūt uzņemošo ģimeņu statusu. Ieteikums – pasākumus mērķtiecīgi organizēt, kā dalībniekus piesaistot uzņemošās ģimenes vai brīvprātīgā darba veicējus valsts sociālās aprūpes centros.

Bērnu aprūpes iestāde	• Visaptveroša un aktuāla informācija par iestādē esošajiem bērniem, t.sk. to juridisko status, vajadzībām, stiprajām pusēm, interesēm utt.; • Darbiniekiem pieredze pasākumu iestādes bērniem organizēšanā; var būt izveidota sadarbība ar brīvprātīgajiem, organizācijām, kas var tikt izmantots kā resurss dažādu instrument īstenošanā; • Pienākums sadarbībā ar bāriņtiesu un sociālo dienestu meklēt iespēju, lai nodrošinātu bērna aprūpi ģimeniskā vidē; • Sadarbība gan ar valsts un pašvaldību institūcijām, gan nevalstiskām organizācijām u.c., kas nepieciešamības gadījumā piesaistāmi kā papildus resursi; • Darbiniekiem profesionālas zināšanas un izpratne bērnu tiesību aizsardzības jautājumos, to atbildības atbilstība Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.pantā noteiktajām prasībām	• Ierobežoti resursi: gan darbinieku noslodze, laika resurss, finansiālie aspekti, pasākuma vietas neitralitātes nodrošināšana u.c, un darbības fleksibilitāte jeb iespēja reaģēt straujām izmaiņām neformālu pasākumu maiņas gadījumā: finansiālie aspekti – ieteikumi risinājumiem: finansējuma piesaiste (pašvaldība, projekti u.c.); nemateriālās motivācijas sistēmas izveide darbiniekiem; sadarbība ar organizācijām, kuras sniedz attiecīgos pakalpojumus, brīvprātīgo piesaiste ((izveidojams mehānisms, lai pārliecinātos, ka personām, kuras veic brīvprātīgo pienākumus, nav attiecināmas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. pantā noteiktās ierobežojošās normas)) utt.; • Informācija pieejama tikai par konkrētās aprūpes iestādes bērniem (ierobežotāka informācija par brāļu-māsu grupām, ja citiem bērniem nodrošināta aprūpe citā vietā) – ieteikumi risinājumiem: sadarbībā ar bāriņtiesām organizēt brāļu-māsu dalību vienotā pasākumā; neformālo pasākumu organizēšanā sadarbība īstenojama arī ar citām bērnu aprūpes iestādēm, bāriņtiesām utt., paredzot, kurš uzņemsies galvenā koordinatora lomu; • Ierobežota informācijas par uzņemošajām ģimenēm, t.sk., kurām ir kapacitāte bērnu uzņemšanai – ieteikumi risinājumiem: sadarbība ar bāriņtiesām un atbalsta centriem, Labklājības ministriju, - par ģimeņu dalību informācija saskaņojama ar bāriņtiesu un/vai atbalsta centru; • Ja pasākuma mērķis izvēlēts plašāks un kā dalībnieki aicināti arī personas, kas nav uzņemošās ģimenes (nav veikts ģimenes/ personas izvērtējums) – izveidojams mehānisms, lai pārliecinātos, ka pasākumā piedalās personas uz kurām nav attiecināmas ierobežojošās normas, kas liedz iegūt uzņemošo ģimeņu statusu. Ieteikums – pasākumus mērķtiecīgi organizēt, kā dalībniekus piesaistot uzņemošās ģimenes (vai ģimenes, kas atzītas par piemērotām konkrētā statusa pienākuma veikšanai), brīvprātīgā darba veicējus valsts sociālās aprūpes centros.
Atbalsta centrs	• Visaptveroša informācija t.sk. par kapacitātes iespējām uzņemošajām ģimenēm, kuras ar atbalsta centru noslēgušas vienošanos par atbalstu (uzņemošās ģimenes var būt no dažādām pašvaldībām);	• Ierobežoti resursi: gan darbinieku noslodze, laika resurss, finansiālie aspekti, - ieteikumi risinājumiem: finansējuma piesaiste (pašvaldība, projekti u.c.); nemateriālās motivācijas sistēmas izveide darbiniekiem; sadarbība ar organizācijām, kuras sniedz attiecīgos pakalpojumus, brīvprātīgo piesaiste ((izveidojams mehānisms, lai pārliecinātos, ka personām, kuras veic brīvprātīgo

	• Daļēja informācija par bērniem, kuriem tiek meklēta iespēja nodrošināt aprūpi ģimeniskā vidē (bāriņtiesu sniegta informācija par bērniem, kuriem nepieciešama aprūpe ģimeniskā vidē) un pienākums apzināt ģimenes, kas bērnus var uzņemt; • Izveidota sadarbība gan ar valsts un pašvaldību institūcijām, gan nevalstiskām organizācijām u.c.; • Darbiniekiem profesionālas zināšanas un izpratne bērnu tiesību aizsardzības jautājumos, to atbildības atbilstība Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.pantā noteiktajām prasībām.	pienākumus, nav attiecināmas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.pantā noteiktās ierobežojošās normas) utt.; • Informācija pieejama par uzņemošām ģimenēm, kas noslēgušas vienošanās ar konkrēto atbalsta centru, kas var būt ierobežojošs faktors neformālo pasākumu īstenošanā (piemēram – nav pietiekams skaits uzņemšo ģimeņu, kurām ir kapacitāte bērnu uzņemšanai utt.) – ieteikumi risinājumam: sadarbība īstenojama ar citiem atbalsta centriem, bāriņtiesām u.c., apzinot tās ģimenes, kurām ir kapacitāte bērnu uzņemšanā; • Ņemot vērā atbalsta centra galveno funkciju, kas nosaka uzņemšo ģimeņu un atbalsta centra speciālistu ciešo sadarbību, iespējama uzņemšo ģimeņu neviennozīmīga attieksme dalībai neformālajos pasākumos (piemēram, kādēļ mums individuāli netiek sniegta informācija par iespēju uzņemt jaunāka vecuma bērnus, bet aicina uz pasākumu utt.) - ieteikumi risinājumam: regulāra informācijas sniegšana par iespēju uzņemt bērnus, aktualizēšana, kāda vecuma un dzimuma bērni galvenokārt uzturas bērnu aprūpes iestādēs un tiem nodrošināma aprūpe ģimeniskā vidē utt., motivējot pasākumos primāri apzināt savas kapacitātes iespējas un iespējami neformālos apstākļos veidot emocionālu kontaktu; • Iespējami nepilnīga / ierobežota informācija par tiem bērniem, kuriem nepieciešams nodrošināt aprūpi ģimeniskā vidē – ieteikumi risinājumam: sadarbības tīkla izveide ar bāriņtiesām, bērnu aprūpes iestādēm, Labklājības ministriju, panākot vienošanos par informācijas apmaiņas procesu un atgriezeniskās saiknes sniegšanu; • Ierobežota pieredze pasākumu/ aktivitāšu kā tādu organizēšanā, jo līdz šim nav bijusi tieši saistīta ar darba pienākumu izpildi – Ieteikumi risinājumiem: sadarbība ar organizācijām, kuras sniedz attiecīgos pakalpojumus (t.sk. sadarbība ar bērnu aprūpes iestādēm, pašavldības institūcijām); brīvprātīgo piesaiste (izveidojams mehānisms, lai pārliecinātos, ka personām, kuras veic brīvprātīgo pienākumus, nav attiecināmas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.pantā noteiktās ierobežojošās normas) utt. • Ja pasākuma mērķis izvēlēts plašāks un kā dalībnieki aicināti arī personas, kas nav uzņemošās ģimenes (nav veikts ģimenes/ personas izvērtējums) – izveidojams mehānisms, lai pārliecinātos, ka pasākumā piedalās personas uz
--	--	--

		kurām nav attiecināmas ierobežojošās normas, kas liedz iegūt uzņemošo ģimeņu statusu. Ieteikums – pasākumus mērķtiecīgi organizēt, kā dalībniekus piesaistot uzņemošās ģimenes (vai ģimenes, kas atzītas par piemērotām konkrētā statusa pienākuma veikšanai), brīvprātīgā darba veicējus valsts sociālās aprūpes centros.
Nevalstiska organizācija	• Neitrāla pozīcija, pakalpojuma – neformāla pasākuma organizēšana, sniegšana; • Iespējama specializēšanās dažādu neformālu pasākumu organizēšanā, to īstenošanai regulāri un sistemātiski; • Iespējama darbība visā Latvijas teritorijā, atbilstoši pieprasījumam; • Iespēja rīcības izmaiņu operativitātei, fleksibilitātei, pielāgošanās dažādām situācijām t.sk. dažādu speciālistu, sadarbības partneru piesaistei aktivitāšu nodrošināšanā; • Organizācijas, kuras jomā darbojas ilgstoši – plašs sadarbības tīkls ar valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī nevalstiskām organizācijām, komercsabiedrībām u.c., kas piesaistāmi kā resurss un sadarbības partneri neformālo pasākumu organizēšanā; • Atbilstoši īstenoto pasākumu rezultātu analīzei – argumentēta jaunu instrumentu izstrāde un pilotēta to ieviešana, ar mērķi veicināt bērnu ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanu ģimenēs, bērnu adopciju;	• Ierobežoti finansu resursi pasākumu īstenošanai – ieteikumi risinājumam: finansējuma piesaiste (pašvaldība, projekti u.c.); sadarbība ar organizācijām, kuras piedāvā izmantot infrastruktūru pasākumu nodrošināšanai, sniedz pasākuma īstenošanai nepieciešamu pakalpojumu utt.; • Ierobežota informācija par bērniem, kuriem nodrošināma aprūpe ģimeniskā vidē / kuri adoptējami – ieteikumi risinājumiem: sadarbības tīkla izveide ar bāriņtiesām, bērnu aprūpes iestādēm, Labklājības ministriju, panākot vienošanos par informācijas apmaiņas procesu un atgriezeniskās saiknes sniegšanu; • Ierobežota informācija par uzņemošajām ģimenēm, to kapacitāti bērnu uzņemšanai – ieteikumi risinājumiem: sadarbības tīkla izveide ar atbalsta centriem, bāriņtiesām, panākot vienošanos par informācijas apmaiņas procesu un atgriezeniskās saiknes sniegšanu; savas datu sistēmas izstrāde; • Zināšanu un izpratnes līmenis par bērnu tiesībām, atbildības atbilstība normatīvo aktu prasībām - ieteikumi risinājumiem: darbinieku piesaiste, kuru profesionālā darbība bijusi saistīta ar bērnu tiesību aizsardzību un labklājības nodrošināšanu; iesaiste pilnveids apmācībās. Jāizstrādā sistēma, lai gūtu apstiprinājumu, ka uz personām, kuras iesaistītas tādu pasākumu organizēšanā un īstenošanā, kuros piedalās bērni, nav attiecināmas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. pantā noteiktās ierobežojošās normas un nodrošinātas 5.¹ pantā noteiktās prasības; • Ja pasākuma mērķis izvēlēts plašāks un kā dalībnieki aicināti arī personas, kas nav uzņemošās ģimenes (nav veikts ģimenes/ personas izvērtējums) – izveidojams mehānisms, lai pārliecinātos, ka pasākumā piedalās personas uz kurām nav attiecināmas ierobežojošās normas, kas liedz iegūt uzņemošo ģimeņu statusu. Ieteikums – pasākumus mērķtiecīgi organizēt, kā dalībniekus piesaistot uzņemošās ģimenes (vai ģimenes, kas atzītas par piemērotām konkrētā statusa pienākuma veikšanai), vai brīvprātīgā darba veicējus valsts sociālās aprūpes centros.

3.2. Instrumentu organizēšana – principi

Lai arī atšķirīgi organizēti, neformālie pasākumi vērsti uz pirmā emocionālā kontakta un saiknes veidošanu starp bērnu un uzņemšo ģimeni. Bez šīs emocionālās saiknes pieaugušais nespēj saprasties ar bērnu, nespēj adekvāti uztvert bērna impulsus un atbildēt uz tiem. Šī saikne ir saspēle – mijiedarbība, ko gan ar mīmiku, gan žestiem, gan skatienu, gan balsi un vārdiem, pieaugušais un bērns sniedz par sevi un savām izjūtām viens otram. Bērna un uzņemšo ģimeņu iesaistīšanās kopīgās nodarbēs un aktivitātēs, veicina emocionālo un intelektuālo kontaktu ar bērnu un padara saiknes veidošanos iespējamu un saskarsmi daudzpusīgu, kas var būt nozīmīgs faktors tālākai rīcībai bērna uzņemšanai ģimenē.

! Svarīgi

Pasākumi organizējami tā, lai to formāts saturētu aktivitātes un piedāvātu iespējas bērnu un uzņemšo ģimeņu kopīgai darbībai!

Būtiski, lai neformālo pasākumu organizatori spēj nodrošināt, ka pasākums ir pārdomāts, konkrēto bērnu (bērnu grupas), kas piedalās pasākumā vecumam atbilstošs, pielāgots bērnu veselības un attīstības vajadzībām, nodrošina arī bērna fizisko labsajūtu (ir padomāts par ēdienu, dzērienu, atpūtas iespējām utt.).

Pārdomās, kas balstītas pieredzē, organizējot šādus pasākumus, dalās Kurzemes plānošanas reģiona Sociālo pakalpojumu attīstības eksperte/projektu vadītāja Inga Kalniņa: “Man liekas, ka katrā pasākumā, ko rīko (..) ir svarīgi pārdomāt, lai aktivitātes būtu saistītas ar bērnu un zināmā mērā arī pieaicināto pieaugušo interesēm. Lai būtu interesanti gan vieniem, gan otriem un, lai noteikti veidotos iespēja sadarboties. Nevis tā, ka aktivitātes ir, bet tajā pašā laikā tās ir šķirtas. Ir jāveido kaut kas tāds, ko var darīt kopā, lai veidojas sasaiste. (..) Attiecības neveidojas pasākumā, kurā visi sēž un neviens neko nedara, vai klausās vienu lekciju. Līdz ar to būtu svarīgi, ka ir aktivitātes, kurās ir jārīkojas. Ja tās ir aktivitātes, kas nav identiskas ikdienas aktivitātēm, intereses noteikti ir lielāka. Vēl droši vien ir svarīgi pārdomāt kāda vecuma bērniem un pieaugušajiem šos pasākumus rīko. Jo ir diezgan atšķirīgi, vai tie ir bērni līdz 8 gadu vecumam, vai tie jau ir mazie pusaudži un pusaudži no 10 līdz 15 gadu vecumam. Droši vien ir svarīgi, lai apstākļi, kuros tas notiek ir pietiekoši droši. Lai tā nav ikdiena!”

1. Neformālā pasākuma plānošana jeb pirms pasākuma tā organizators:

- iegūst informāciju no bāriņtiesas, kas lēmusi par bērnu ārpusģimenes aprūpi, kuriem bērniem nodrošināma aprūpe ģimeniskā vidē vai adoptējami un aicināmi uz pasākumu (ja ir vairāki brāļi-māsas, kuriem nodrošināma ģimeniska vide, uz pasākumu aicināmi visi kopā; ja informācija iegūta no citiem resursiem kā bāriņtiesa, ieteicams to vienmēr saskaņot) – sazinās ar bērnu

aprūpētāju un vienojas par bērnu dalību pasākumā (iesakāms, ka bērnus neformālā pasākumā pavada to pārstāvis, par kura kura lomas būtību un nozīmību skat. Vadlīniju apakšnodaļā 43.lpp.);

- iegūst informāciju par uzņemtajām ģimenēm, kuras aicināmas uz neformālo pasākumu (no pašām uzņemtajām ģimenēm; atbalsta centriem, bāriņtiesām, citām organizācijām; nepieciešamības gadījumā sadarbībā ar atbalsta centru/ bāriņtiesu, kura piešķirusi uzņemšas ģimenes statusu, precizējama informācija par uzņemšo ģimeņu kapacitāti bērnu uzņemšanai) – sazinās ar ģimenēm un aicina uz pasākumu. Iesakāms, sagatvot rakstveida informāciju, kuru sniegt ģimenēm, par pasākuma būtību un vēlamo iesaisti tajā, ieteikumiem saiknes veidošanā ar bērniem (apkopotie ietiekumi apkopoti Vadlīniju 44.lpp.);

- atbilstoši pasākumā plānoto dalībnieku (bērni) vecumam un objektīvam stāvokim plāno pasākuma aktivitātes, kuras izvēlamas tā, lai veicinātu bērnu un ģimeņu iepazīšanos, sadarbību, interaktivitāti, vienlaikus būtu vērtējamas kā nepiespiests laika pavadīšanas veids. Uzmanība pievēršama pozitīvas atmosfēras radīšanai, t.sk. ieplānojot uzkodas, atpūtas brīžus, ja nepieciešams organizē transportu uz-no pasākuma utt.

2. Neformālā pasākuma īstenošana jeb pasākuma laikā tā organizators:

- seko, ka tiek īstenots plānotais scenārijs. Iesakāms piedalīties vismaz diviem organizatora organizācijas pārstāvjiem (darbinieki, mentors), kuru pozitīva atteiksme un komunikācija ar neformālā pasākuma dalībniekiem gan mudinot iesaisti aktivitātēs, gan objektīvas informācijas par bērniem iegūšanā, nodrošinās šī pasākuma jēgpilnību un noderīgumu;

- novēro bērnu un uzņemšo ģimeņu savstarpējās saiknes veidošanos, fiksē novērojumus (iesakāms veidot dalībnieku parakstu lapu vai citā veidā fiksēt informāciju par bērniem un pieaugušajiem, kuri piedalās pasākumā).

3. Rezultātu apkopošana jeb pēc pasākuma tā organizators:

- iespēju robežās sazinās ar bērnu aprūpētājiem, uzņemtajām ģimenēm, skaidrojot vai tiek izteikta vēlme turpināt iepazīšanos ar konkrētu bērnu/ģimeni. Apkopotās informācijas sniegšana atbildīgajām iestādēm (detalizētāku skaidrojumu skat. 45.lpp; veidlapas paraugs informācijas fiksēšanai iekļauts Vadlīniju pielikumā).⁵⁸

⁵⁸ Minētais aspekts īpaši izceļams, ja neformālajā pasākumā piedalās juridiski brīvie bērni un potenciālie adoptētāji. Tas izriet no Labklājības ministrijas 08.10.2018. iekšējiem noteikumiem Nr.16/NOT "Adopcijas procesa organizēšanas kārtība", kas nosaka, ka ja LM saņemta informācija, ka adoptējamais bērns ārpus adopcijas procesa ir iepazīies ar adoptētāju ar spēkā esošu adoptētāja statusu bez ministrijas norīkojuma un adoptētājs izteicis vēlmi adoptēt minēto bērnu, vai cita būtiska informācija, atbildīgais LM ierēdnis:

- sazinās ar bērna likumisko pārstāvi, lai saņemtu informāciju par bērna iepazīšanos ar adoptētāju apstiprinājumu, noskaidro tikšanās apstākļus u.c. turpmākai rīcībai būtisku informāciju;
- Lūdz bāriņtiesai viedokli par to vai adopcijas procesa uzsākšana (norīkojuma izsniegšana konkrētajam adoptētājam) ir šī bērna interesēs;
- Pēc bāriņtiesas viedokļa par adopcijas procesa uzsākšanu atbilstību, sniedz informāciju par bērnu adoptētājam.

Vienlaikus vēršama uzmanība, ka instrumentu organizēšanā un īstenošanā vērā ņemami principi, kas ir palīdzīgi mērķa – bērna aprūpes nodrošināšana ģimenē, sasniegšanā ņemot vērā gan bērnu, gan uzņēmamo ģimeņu, gan esošo bērnu aprūpētāju vajadzības, resursus un iespējas:

1. Bērna sagatavošana dalībai neformālajā pasākumā

Svarīgi šo procesu sākt ar sarunām. Praksē visbiežāk šī atbildība būs jāuzņemas bērnu aprūpes iestādes darbiniekam vai audžuģimenei / aizbildnim, atkarībā no bērna atrašanās vietas. Atbilstoši bērna vecumam un briedumam būtiski sniegt informāciju par neformālo pasākumu kā iespēju kopīgai, saturīgai un interesantai laika pavadīšanai ar citiem bērniem un ģimenēm.

Sagatvojot bērnu dalībai pasākumā svarīgi viņu iedrošināt un veicināt pozitīvu interesi, neakcentējot, ka pasākumā piedalīsies potenciālās uzņēmamās ģimenes⁵⁹. Būtiski bērnam dot pozitīvu attieksmi un drošības sajūtu, lai viņa uzvedība pasākumā ir brīva un nepiespiesta, nesamākslota. Tieši šāda uzvedība un nepiespiesta atmosfēra ļaus bērnam justies emocionāli komfortabli, savukārt, uzņēmējai ģimenei, vislabāk ieraudzīt bērna individualitāti, rakstura īpašības, talantus utt.

2. Bērna pārstāvība

Neformālajā pasākumā iesaistītajiem speciālistiem viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir gan bērna labāko interešu, gan bērna labsajūtas nodrošināšana. Prakse liecina, ka visbiežākie bērna pavadoni neformālajos pasākumos ir viņu tiešie aprūpētāji – vai nu bērnu aprūpes iestādes darbinieki – sociālie darbinieki, psihologi, vai nu audžuģimeņu (atsevišķos gadījumos - aizbildņi) pārstāvji. Jāņem vērā, ka bērna emocionālais stāvoklis ietekmēs arī bērna uzvedību. Tāpēc pozitīvai saiknei ir izšķiroša nozīme, lai pasākums būtu izdevies.

Bērnam pārstāvja klātbūtnei ir vēl kāda nozīmīga loma, proti, dalīties bērna aprūpes pieredzē un sniegt uzņēmējām ģimenēm būtiskāko informāciju par konkrētā bērna ikdienas vajadzībām, individuālajiem un specifiskajiem aprūpes un audzināšanas aspektiem, kas var pozitīvi ietekmēt bērna aprūpi uzņēmējā ģimenē, ja ģimene pieņems lēmumu par bērna uzņemšanu. Šāda iespēja uzņēmējai ģimenei – vienlaikus uzdot sev svarīgākos jautājumus speciālistam, kas vistiešākajā veidā pārzina bērna situāciju un vajadzības, dotības un spējas, un vienlaikus būt neformālā mijiedarbībā ar konkrēto bērnu, ir lielisks veids kā notikt saturīgam un integrētam iepazīšanās procesam.

Vienlaikus vēršama uzmanība, ka bērna pārstāvju attieksmei un atvērtībai ir nenovērtējami būtiska loma uzņēmamās ģimenes un bērna iepazīšanās veicināšanai. Proti, svarīga loma ir tam, ko par pašu neformālo pasākumu domā klātesošie speciālisti (bērna pārstāvji). Nav pieļaujama

⁵⁹ Katra bērna specifiskā un individuālā dzīves situācija, vecums un briedums noteiks to, kā darbiniekam sniedzama informācija par pasākumu.

situācija, kurā klātesošie speciālisti apšaubā, vai pat klaji demonstrē skepsi par šāda pasākuma lietderību, ieguvumiem, pauž noliegumu bērna interesēm un vēlmei dzīvot ģimenē utt.

3. Labvēlīgas vides un attiecību veidošana

Līdzšinējā neformālo pasākumu organizētāju pieredze liecina, ka pirmajā dalības reizē neformālā pasākumā, gan bērns, gan uzņemošā ģimene var justies nedroši vai arī ierasties ar lielām gaidām, kas var izpausties dažādās reakcijās. Uzņemošā ģimene var būt gan ļoti atvērta, gan arī atturīgi noraidoša, gan emocionāla, gan ļoti lietišķa – “Ko man tagad darīt?...Kas šeit notiks, man nav nekādas pieredzes!...Ja nu man neviens bērns šajā pasākumā neiepatiksies?...Vai man ir izvēle?...Labāk es sākumā būšu atturīgs...Beidzot ir kāds, kas saprot par ko ir runā...”. Šādas un līdzīgas domas var rasties jebkurai uzņemošajai ģimenei.

Nemot vērā neformālā pasākuma mērķi – pirmā emocionālā kontakta un saiknes veidošanu bērnam ar uzņemšo ģimeni, arī speciālistiem svarīgi apzināties, kuri ir pirmie un visnozīmīgākie faktori saiknes veidošanai⁶⁰ starp bērnu un uzņemšo ģimeni pirmās tikšanās laikā. Par minētajiem aspektiem neformālo pasākumu organizētājs jau savlaicīgi, pirms pasākuma var iepazīstināt uzņemšās ģimenes (piemēram, rakstveida informācija), ieverot šo u.c. nozīmīgus aspektus, kas veicina pirmā emocionālā kontakta un saiknes veidošanu:

Acu kontakts	acu kontakts ir visvienkāršākā un visbiežāk izmantojamā metode, lai veidotu pozitīvu saikni ar bērnu. Tai ir arī vēstījuma saturs – es priecājos par Tavu klātbūtni!
Balss tonis	saiknes veidošanai ar bērnu ir svarīgs pieaugušā balss tonis. Tas, kā pieaugušais izmanto balsi (monotona, nomierinoša, enerģiska, klusa, skaļa, skarba u.c.) nosaka saskarsmes toni un gaisotni. Balss tonim ir nozīme veidojot satruktu verbālo kominkāciju.
Rotaļīga mijiedarbība	rotaļas un rotaļīgas aktivitātes atbrūno bailes. Rotaļāšanās ir bērnu valoda. Lai izveidotu saikni, pieaugušajiem jāprot runāt bērnu valodā. Rotaļājoties un iesaistoties aktivitātēs tāpat kā to dara bērns, viņam tiek nodota ziņa, ka viņš ir īpašs un pamanīts.
Uzvedības pieskaņošana	atkārtojot bērna uzvedību un bērna teikto, pieaugušais ar to apliecina bērnam viņa vērtību un nozīmību. Bērns jūtas sadzirdēts un saprast, tas dod apziņu, ka viņa vārdiem un darbiem ir vērtība. Tas ir bērnam vislabākais kompliments.
Uzslavēšana	bērnu var uzslavēt dažādos veidos – ne tikai viņa labo uzvedību, bet arī pozitīvās rakstura iezīmes. Tā mēs apliecinām, ka bērna klātbūtne mūs iepriecina un ir patīkama.
Pieskāriens	atbilstošos brīžos pieaugušais var īstenot <i>veselīgu</i> pieskārienu – rokas uzlikšana uz bērna pleca, apsēšanās blakus un apskāviena piedāvāšana palīdz veidot saikni.

⁶⁰ Sindija R.Lī, sertificēta klīniskā sociālā darbiniece. Vecāku izglītības programma.

Tikai kopīgiem spēkiem un uz bērnu vajadzībām centrējot uzmanību, būs iespējams panākt bērnu un uzņemošo ģimeņu pozitīvu mijiedarbību un neformālajā pasākumā būs iespējams radīt vidi, kurā bērni tiek pamanīti, uzklausi un novērtēti, kur bērniem būs iespēja izpausties un būt vienkārši viņiem pašiem.

4. Informācijas apkopošana

Nemot vērā, ka ārpusģimenes aprūpes sistēmā nonākuša bērna iepazīšanās ar uzņemošo ģimeni neformālā pasākumā ir tikai pirmais solis, lai veicinātu viņa aprūpi un audzināšanu ģimenē, ir svarīgi gan pasākuma laikā, gan pēc tā fiksēt informāciju, kas attiecināma uz bērna un uzņemošās ģimenes pirmā kontakta un saiknes veidošanos un būs nozīmīga atbildīgajām institūcijām to turpmāko rīcību plānošanai un īstenošanai lēmuma pieņemšanā, lai nodrošinātu bērna nonākšanu uzņemošajā ģimenē. Īpaši nozīmīga šāda satura informācijas saņemšana ir Labklājības ministrijai un bāriņtiesām⁶¹, kurām veiksmīgas bērna un uzņemošās ģimenes iepazīšanās turpināšanai jānodrošina arī normatīvajos aktos noteiktās darbības un jāpieņem attiecīgi lēmumi.

Atbildību par visas nepieciešamās informācijas apkopošanu un nodošanu atbildīgajām institūcijām turpmākajai rīcībai svarīgi uzņemties neformālā pasākuma organizatoram. Vienlaikus informācijas iegūšanā būtiski iesaistīt arī visus pārējos speciālistus un personas, kas piedalījās konkrētajā pasākumā un vēlama skaidrot viedokli, ko pauž:

- bērna pārstāvis⁶²
- uzņemošā ģimene vai tās pārstāvis;
- atbalsta centra darbinieks, mentoru vai cits darbinieks⁶³, kuru iesaistīšanās bērnu un uzņemošās ģimenes situācijas risināšanā pēc neformālā pasākuma var būt nepieciešama vai vēlama.

Informācijas apkopošanai jātiek balstītai gan uz speciālistu veiktajiem novērojumiem neformālā pasākuma laikā, gan nepastarpināti uz iegūtās informācijas bāzes pēc pasākuma un fiksējama dokumentāri. Dokumenta paraugu minētās informācijas fiksēšanai skat. Vadīniju pielikumā.

Savāktā informācija un dati ir jāpārbauda un jāizanalizē, pirms tos izmanto bērna interešu izvērtēšanā. Lai pierādītu, ka ir ievērotas bērna tiesības uz to, lai viņa intereses tiktu izvērtētas un lai tās būtu primārais apsvērums, ikvienam lēmumam attiecībā uz bērnu vai bērniem ir jābūt motivētam, pamatotam un paskaidrotam.

⁶¹ Labklājības ministrija 08.10.2018. iekšējie noteikumi Nr.16/NOT "Adopcijas procesa organizēšanas kārtība", kas paredz priekšrocības saņemt ministrijas norīkojumu par iepazīšanos ar bērnu, tam adoptētājam:

- ar kuru adoptējama bērns ir iepazīties jau pirms ministrijas norīkojuma izsniegšanas savās ikdienas gaitās vai atbalsta pakalpojumu sniedzēju organizētajos pasākumos;
- bāriņtiesa (bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi) sniegusi viedokli ministrijai, ka bērna un konkrētās ģimenes adopcijas procesa uzsākšana ir šī bērna interesēs.

⁶² Visbiežāk, audžuģimenes pārstāvis vai bērnu aprūpes iestādes, kurā uzturas bērns, darbinieks.

3.3. Instrumentu organizēšana - scenāriji

Pasākuma organizatora veicamās darbības pirms pasākuma bērnu aprūpes iestādes (t.sk. citas organizācijas) ietvaros		
Uzdevumi	Darbības, kas īstenojamas	Aspekti, kam vērts pievērsts uzmanību
Pasākuma mērķauditorijas noteikšana, vietas un laika izvēle	- Pieņemams lēmums vai neformālajā pasākumā piedalās tikai konkrētā bērnu aprūpes iestādes bērni vai organizējams neformāls pasākums, kurā piedalās dažādu bērnu aprūpes iestāžu aprūpē esoši bērni. - Neformālā pasākuma norises laiks un vieta izvēlami tā, lai pēc būtības būtu pieejams iespējami plašākam potenciālo dalībnieku skaitam. ↓ - Ja pasākumā plānots piedalīties citu aprūpes iestāžu aprūpē esošiem bērniem: - pārrunājams kā ar bērnu runāt par gaidāmo pasākumu; - aicinot bērnus pavadīt tā pārstāvjiem (persnām, kuras bērnu labi pazīst un viņu skaitam jābūt pietiekamam, lai uzmanība un atbalsts būtu nodrošināts arī bērniem ar veselības un/vai uzvedības traucējumiem).	- Pasākuma norisi iesakāms organizēt darba dienas vēlā pēcpusdienā (no plkst.16 vai 17.00) vai brīvdienās. - Pasākuma vieta izvēlama iespējami neitrālākā vietā (piemēram, bērnu aprūpes iestādes pagalmā, citā vietā dabā, citās telpās utt.) - Saziņa ar citām bērnu aprūpes iestādēm, ja nepieciešams - bāriņtiesām, kas pieņēmušas lēmumu par ārpusģimenes aprūpi, lai iegūtu informāciju par bērniem, kuriem nodrošināma ārpusģimenes aprūpe ģimeniskā vidē / un vai adoptējami līdz ar to varētu piedalīties organizētajā pasākumā. - Tā kā aprūpes iestādēs bērni pieraduši pie viesiem un viesmāksliniekiem, pasākumi, kas notiek turpat iestādē, viņos var neradīt satraukumu vai interesi, tāpēc svarīgi plānot interaktīvu un mērķauditorijai aizraujošu programmu. - Kaut arī pasākumu organizē iestādes ietvarā, bērniem būtu jāļauj izvēlēties, vai viņi pasākumā piedalīsies. ↓ - Svarīgi, lai vienā pasākumā piedalītos visi vienas ģimenes bērni (māsa un brāļi), kuriem aprūpe nodrošināma kopā (šis princips ievērojams arī tad, ja šobrīd bērniem ir dažādi aprūpētāji.) - Svarīgi, ka bērnu aprūpētājs bērnu iedrošina un veicina interesi, neuzsverot, ka pasākumā piedalīsies potenciālās uzņemšanās ģimenes⁶⁴, taču arī nesniedzot maldinošu informāciju. - Saziņa ar bērnu aprūpētāju sniedzama informācija, ka potenciālās uzņemšanās ģimenes var uzdot jautājumus par bērniem, to vajadzībām, aprūpes jautājumiem utt.– aicināms sniegt objektīvu informāciju ģimenēm par bērna situāciju, stiprajām pusēm, interesēm.

⁶⁴ Katra bērna specifiskā un individuālā dzīves situācija, vecums un briedums noteiks to, kā sniedzama informācija par pasākumu.

Uzņemošo ģimeņu apzināšana	Apzināt, aicināt uzņemošās ģimenes dalībai pasākumā.	• Uzņemošo ģimeņu apzināšanai veidojama sadarbība ar atbalsta centriem; bāriņtiesām, nevalstiskām organizācijām; nozīmīga ietekme ir regulārai informācijas atspoguļošanai sociālos tīklos un/vai medijos par plānoto pasākumu norisi, to mērķi utt.. • Uzņemošo ģimeņu piesaistei dalībai pasākumā iespējams īstenot dažādas stratēģijas, piemēram: 1) nepastarpināta telefoniska saziņa, jo tā ir vispersoniskākā; 2) sagatvots informatīvs materiāls, kas elektroniski nosūtīts bāriņtiesām, atbalsta centriem, nevalstiskajām organizācijām un uzņemošo ģimeņu apvienībām, biedrībām utt., uzņemošo ģimeņu informēšanai par pasākumu un aicinājumam dalībai tajā ģimenēm, kurām ir kapacitāte bērnu uzņemšanai; 3) publicēt informāciju sociālajos tīklos u.c. medijos (ja informācija par pasākumu un aicinājums uzņemošajām ģimenēm pieteikties tiks pausts emocionāli, draudzīgi vai radoši (bet ne lietišķi vai formāli), iespējamība, ka tam pievērsīs uzmanību un atsaukties vai informāciju pados tālāk, ir daudzkārt lielāka); utt.. • Atbildot uz ģimeņu jautājumiem, var sniegt informāciju par bērniem, bet tā sniedzama ļoti vispārīgā veidā.
Pasākuma norises plānošana	• Pasākuma scenārija izveide atbilstoši neformālā pasākuma dalībnieku profilam (bērnu vecumposms un iespējamās tēmas, kas interesē, veselības stāvoklis utt.). Pasākuma aktivitātēs iekļaujams kopīgs mielasts/pikniks. • Plānojams vai piesaistāmi resursi pasākuma scenārija īstenošanai (piemēram, atrakcijas, pasākuma vadītājs, viesmākslinieki utt.)	• Iesakāms pasākumu pēc iespējas organizēt svaigā gaisā (dabā) vai bērniem neierastā veidā pielietojot telpas, kurās tie ikdienā dzīvo; • Ja pasākumā piedalās pusaudži, iesakāms uzaicināt viesus, kas viņu acīs ir autoritātes, piemēram, populārus dīdžejus, mūziķus, sportistus u.c.. • Apzinot resursu iespējas, attīstāma prakse aktivitāšu īstenošanai aktīvi veidojot sadarbību ar nevalstiskām organizācijām, uzņēmumiem utt., piesaistīt uzņēmumus, kas gatavi atvēlēt resursus, sniegt pakalpojums bez atlīdzības utt. • Atkarībā no neformālā pasākuma dalībnieku sastāva – vecuma, veselības stāvokļa utt. un līdz ar to arī interešu ziņā – izvēlamas pasākuma aktivitātes. Plānojot aktivitātes, iesakāms tās organizēt tā, lai: 1) dinamiskas aktivitātes būtu sabalansētas ar mierīgākām norisēm (un otrādi); 2) aktivitātēs varētu iesaistīties gan bērni, gan uzņemošās ģimenes; 3) lai pietiekami daudz laika tiktu atvēlēts arī mierīgām un nesteidzīgām sarunām. • Veiksmīga iecere, kas jau tikusi īstenota, - neformālo pasākumu plānot divdaļīgu: gan praktisku, gan izklaidējošu. Piemēram, rīkot talku, kurā kopā ar bērniem piedalās ģimenes, un pēc tam kopā baudīt kopīgu kulturālu priekšnesumu, piedalīties piknikā utt.. • Mielasta ēdienkartei ir jābūt sabalansētai, iekļaujot gan veselīgus produktus, gan našķus. • Pirms pasākuma visās bērnu grupās var rīkot ēst gatavošanas nodarbības (tās tiek iekļautas iestādes nodarbību plānā) un sagatavot uzkodas. • Ierobežotu resursu gadījumā, iespēja aicināt ģimenes ierasties, līdzīgi ņemot veselīgus našķus utt.

Sagatavot parakstu lapas	Parakstu lapās iekļaut sadaļu uzņemšanām ģimenēm (vārds, uzvārds, kontaktinformācija), fiksējams, ka pasākuma laikā tiks fotografēts.	Minētā informācija ir nozīmīga apkopojot informāciju pēc pasākuma un sniedzot informāciju atbildīgajām iestādēm par ģimenēm, kuras paudušas vēlmi turpināt iepazīšanos ar bērnu; aicinot ģimenes turpmāko pasākumu apmeklējumiem utt..
Pasākuma laikā		
Parūpēties, lai viesi justos gaidīti	Vienam darbiniekam pie ārdurvīm sagaidīt viesus.	- Ja darbinieks, kas sagaida, ir viens un viņš ieradušos pasākuma dalībniekus nevar pavadīt līdz pasākuma norises vietai, vēlams izvietot norādes, kā līdz tai nokļūt. - Iesakāms organizēt parakstu lapas aizpildīšanu.
Iepazīstināt visus klātesošos	Atklāt pasākumu ar iepazīšanos, iepazīšanos aplis (ja iespējams)	- Lai iedrošinātu pārējos, pirmie ar sevi iepazīstina pasākuma organizatori. Vēlams stāstījumā par sevi iekļaut kādu joku vai personisku detaļu – tas arī pārējos noskaņos uz vieglāku un atvērtāku komunikāciju. - Par sevi pastāstīt aicina arī bērnus, piemēram, kā sauc, kas vislabāk padodas, kādas ir intereses utt.. Ja bērni ir mazi, viņu vārdā runā bērna pārstāvis. - Iepazīšanās veicināšanai iesakāms lietot vārdu uzlīmes. Lai izvairītos no pārpratumiem un veicinātu bērnu iepazīšanos ar uzņemšanām ģimenēm, var organizēt, ka bērnu aprūpes iestādes darbiniekiem un bērniem uzlīmes noformētas vienā stilā, savukārt pārējiem dalībniekiem – citādā. Ja pasākuma formāts to atļauj, kontakta veidošanas veicināšanai, iespējams organizēt iepazīšanās aktivitāti, kurā iesaistīti visi pasākuma dalībnieki un vārdu uzlīmju lietošana. ! Iepazīšanās aplis ir ļoti nozīmīgs. Pretējā gadījumā pasākums zaudē savu galveno mērķi – iepazīties, veidot brīvu atmosfēru, jo dalībniekiem nebūs informācijas par pārējiem klātesošajiem un to lomu.
Scenārija īstenošana	- Nodrošināt plānotās aktivitātes. Organizatoram ar dažādām metodēm iesaistīt uzņemšanās ģimenes, miksēt aktivitāšu tempu, atvēlēt laiku, kad ģimenes var skaidrot sev būtiskos jautājumus vēršoties pie organizatora, aprūpes iestādes darbinieka. - Ja nepieciešams, scenārijs elastīgi maināms – tas pielāgojams bērniem un to situācijai, nevis otrādi.	- Nereti pasākumos daudz pasīvākas par bērniem, var izrādīties uzņemšanās ģimenes. Dažas metodes, ar kurām rosināt iesaistīties un iepazīties: - aktīvi līdzdarboties pašiem pasākuma organizatoriem, rādot priekšzīmi; - organizatora pārstāvis, kurš aktivitāti sācis un vada, kādā brīdī samainās ar kādu no uzņemšo ģimeņu pārstāvjiem u.tml. - Organizatora pārstāvjiem pasākuma laikā jādemonstrē vēlāmā uzvedība – ar patiesu interesi sarunājoties ar bērniem un uzņemšanām ģimenēm, iesaistoties aktivitātēs, sniedzot atbalstu, iedrošinot utt. - Ņemot vērā, ka pasākums daļā gadījumu norisinās aprūpes iestādes ietvaros (dalībnieku – bērni, kontekstā), pastāv varbūtība, ka notiek dažādi ekscesi scenārija īstenošanā. Ievērojot minēto, vajadzētu reaģēt radoši, ne noraidoši.

		• Ja pasākuma īstenošanā piedalās piesaistīti pārstāvji, pirms pasākuma nepieciešams brīdināt par iespējamiem riskiem un pārrunāt darbības stratēģijas, ja riski iestājas.
Atbildēt uz ģimeņu jautājumiem un novērot ģimeņu un bērnu komunikāciju	Pirms pasākuma visiem organizatora pārstāvjiem vienota informācija un skaidras kompetences darbībai pasākuma laikā.	• Pirms pasākuma visiem bērnu aprūpes iestādes pārstāvjiem, kuri piedalās pasākumā sniedzama informācija, ka potneciālās uzņemošās ģimenes var uzdot jautājumus par bērna situāciju, vajadzībām, sniedzamo aprūpi utt. – pasākuma laikā aicināms sniegt objektīvu informāciju tām ģimenēm par bērna situāciju, kura paudušas šādu interesi, veidot brīvu, atvērtu komunikāciju utt. • Novērojama bērnu-uzņemošo ģimeņu mijiedarbība, emocionālā kontakta dibināšana, sadarbība, ieinteresētība utt., vēlams novērojumus fiksēt.
Pēc pasākuma		
Apkopot informāciju un sniegt atgriezenisko saikni atbildīgajām institūcijām	• Sazināties ar uzņemošajām ģimenēm, kuras piedalījās pasākumā, lai skaidrotu ģimeņu viedokli. • Ja pasākumā piedalījās citu bērnu aprūpes iestāžu esošie bērni, iesakāms sazināties ar tā pārstāvjiem atgriezeniskās saiknes iegūšanai.	• Minētās darbības nepieciešamas, lai: 1) iegūtu informāciju, vai ģimene ar kādu (un - ar kuru) bērnu vēlētos turpināt iepazīšanos / bērna viedokli; 2) saņemt atsauksmi par pasākumu, lai nākotnē ņemtu vērā ieteikumus; 3) bērnu aprūpes iestādēm / audžuģimenēm/ aizbildņiem un potenciālajām bērnu uzņemošajām ģimenēm paust pateicību par piedalīšanos un rosināt tamlīdzīgus pasākumus apmeklēt arī turpmāk. • Neformālā pasākuma dalībnieku paustais viedoklis fiksējams (kopā ar pasākumā veiktajiem novērojumiem) un nepieciešamības gadījumā vai pēc pieprasījuma sniedzama atgriezeniskā saikne bāriņtiesai, kas lēmusi par bērna ārpusģimenes aprūpi un/vai Labklājības ministrijai (potenciālas adopcijas gadījumā). Veidlapas paraugs, informācijas fiksēšanai, pieejams Vadlīniju pielikumā.
Nodrošināt pasākuma publicitāti	Popularizēt neformālos pasākumus, fotogrāfijas (rakursi, kas neļauj atklāt bērnu identitāti) un informāciju par to norisi, principiem utt. ievietojot sociālajos tīklos, iestādes un/vai pašvaldības mājaslapā u.c.	• Vēlams izvēlēties tādus fotokadrus, kuros bērni nav atpazīstami. • Noteikti vērts izmantot sociālo tīklu piedāvātās iespējas tamlīdzīgu pasākumu popularizēšanā (gan informējot, ka pasākumi plānoti, gan informējot par notikušajiem pasākumiem, par to saturisko ietvaru un norises niansēm, veiksmes stāstiem utt.) un stereotipu laušanā, tādējādi veicinot bērnu nonākšanu ģimenēs.

Pasākuma organizatora⁶⁵ veicamās darbības pirms vienas dienas pasākuma neitrālā vidē

Uzdevumi	Darbības, kas īstenojamas	Aspekti, kam vērts pievērsts uzmanību
Pasākuma mērķauditorijas noteikšana, vietas un laika izvēle.	Primāri iegūstama informācija par bērniem, kuriem nepieciešama aprūpe ģimeniskā vidē: - Saziņa ar bāriņtiesām, lai iegūtu informāciju par bērniem, kuriem nodrošināma ārpusģimenes aprūpe ģimēniskā vidē (atrodas bērnu aprūpes iestādē vai plānojama aprūpētāju maiņa). - Saziņa ar bāriņtiesām, Labklājības ministriju, lai iegūtu informāciju par bērniem, kuri adoptējami un līdz šim šis process nav bijis veiksmīgs. ! Apzināms vai bērns ir viens pats, vai ir māsa/brālis. Uz pasākumu aicināmi visi vienas ģimenes bērni, kuriem tiek meklēta iespēja aprūpi nodrošināt ģimēniskā vidē vai veicināma adopcija. ↓ - Individuāla saziņa ar bērnu aprūpētājiem, informējot par pasākumu, plānoto norisi, skaidrojot iespēju bērna dalībai pasākumā u.c.. Ja panākta vienošanās par bērna dalību pasākumā: - nosūtīt aprūpes iestādēm un/vai audžuģimēnēm/aizbildņiem, kurās ir juridiski brīvi bērni, kodolīgi formulētus ieteikumus, kā ar bērnu runāt par gaidāmo pasākumu; - skaidrot nepieciešamību, ka bērnus vēlamus pavadīt tā pārstāvjiem (persnām, kuras bērnu	- Atbilstoši iegūtajai informācijai jānosaka, kuros reģionos, kāda veida pasākuma (bērnu aprūpes iestādē esošiem bērniem, kuriem nepieciešama ārpusģimenes aprūpe ģimēniskā vidē vai adoptējamiem bērniem) tiks īstenots; - Pasākuma norises vieta izvēlama tā, lai pēc iespējas sasniedzama bērniem, kuri piedalīsies konkrētajā pasākumā. - Pasākuma norisi iesakāms organizēt darba dienas vēlā pēcpusdienā (no plkst.16 vai 17.00) vai brīvdienās. - Pasākuma dalībnieku skaits izvēlams tā, lai tā laikā (visiem tā dalībniekiem būtu radīta iespēja būt interakcijā vienam ar otru, iepazīties un veidot pirmo emocionālo kontaktu). Dalībai pasākumā iesakāms organizēt, lai kopumā pasākumā piedalītos ne vairāk kā 25-30 personas jeb provizoriski: 6-9 bērni, kuriem nodrošināma alternatīva aprūpe; 12-15 personas no uzņemošajām ģimēnēm. ! Svarīgi, lai vienā pasākumā piedalītos visi vienas ģimenes bērni (māsa un brālis), kuriem aprūpe nodrošināma kopā (šis princips ievērojams arī tad, ja šobrīd bērniem ir dažādi aprūpētāji.) ↓ ! Skaidrojama informācija par bērna ierobežojumiem, kas ņemami vērā plānojot neformālā pasākuma norisi (funkcionālie traucējumi, ēdienu alerģijas utt.) ! Skaidrojama informācija vai būs nepieciešams nodrošināt transporta pakalpojumu uz/no neformālo pasākumu - Svarīgi, ka bērnu aprūpētājs bērnu iedrošina un veicina interesi, neuzsverot, ka pasākumā piedalīsies potenciālās uzņemošās ģimenes⁶⁶, taču arī nesniedzot maldinošu informāciju.

⁶⁵ Pasākuma organizators var būt gan kā valsts vai pašvaldības iestāde, gan nevalstiska organizācija.

⁶⁶ Katra bērna specifiskā un individuālā dzīves situācija, vecums un briedums noteiks to, kā sniedzama informācija par pasākumu.

	labi pazīst un viņu skaitam jābūt pietiekamam, lai uzmanība un atbalsts būtu nodrošināts arī bērniem ar veselības un/vai uzvedības traucējumiem).	Saziņā ar bērnu aprūpētāju sniedzama informācija, ka potneciālās uzņemšanās ģimenes var uzdot jautājumus par bērnu – aicināms sniegt objektīvu informāciju ģimenēm par bērna situāciju un stiprajām pusēm, interesēm.
Uzņemšo ģimeņu apzināšana	- Saziņa ar bāriņtiesām, atbalsta centriem – apzināmas tās ģimenes, kurām ir kapacitāte bērnu uzņemšanai un vēlmei dalībai pasākumā - Individuāla (telefonsaruna) saziņa ar visām uzņemšajām ģimenēm, kuras potenciāli varētu piedalīties neformālajā pasākumā, jāprecizē ģimenes pašas viedoklis kapacitātē bērnu uzņemšanā, sniedzama informācija par pasākumu, bērniem, kas tajā piedalīsies utt.. - Nosūtīt uzņemšajām ģimenēm: 1) detalizētu informāciju par pasākuma norisi (vieta, laiks, plānotās aktivitāte, aptuvenais pasākuma ilgums utt.) 2) aicinājumu aktīvai iesaistei neformālajā pasākumā un praktiskus ieteikumus, kā veicināt emocionālā kontakta ar bērnu veidošanos (detalizētāku informāciju skat. Vadlīniju 44.lpp) Informācija sagatvojama rakstveidā (t.sk. infografikas vai cita formāta veidā) un nosūtāma epastos, var veidot atsevišķu whatsapp grupu vai izmantot citas tehnoloģiju iespējas.	- Jo pēc iespējas precīzāka saderība starp potenciālo uzņemšo ģimeni un bērnu (vecuma, dzimuma, veselības traucējumu, saiknes ar bioloģisko ģimeni u. c. kritēriju) ziņā tiek ievērota pasākuma plānošanas un organizēšanas procesā, jo lielāka iespēja, ka ģimene būs ieinteresēta turpināt iepazīšanos ar bērnu. Vienlaikus atzīstams, ka ļoti nozīmīga ir neformālo pasākumu sniegtā pievienotā vērtība arī gadījumos, ja ģimene nav paudusi vēlmi pēc pasākuma turpināt iepazīšanos ar kādu no bērniem - proti, jo lielāka ģimenes pieredze un saskarsme ar dažāda vecuma bērniem un viņu garīgo un/vai veselības stāvokli, jo lielāka varbūtība, ka ģimene laika gaitā paplašinās sākotnēji iekšēji pieņemtos kritērijus tam, kādus bērnus būtu gatavi uzņemt ģimenē. - Atbildot uz ģimeņu jautājumiem, var sniegt informāciju par bērniem, bet tā sniedzama ļoti vispārīgā veidā. - Sazināties ar katru no ģimenēm parasti nepieciešams divas vai trīs reizes – lai informētu par pasākumu un skaidrotu ģimenes ieinteresētību dalībai neformālajā pasākumā; lai atgādinātu par neformālā pasākuma tuvojošos norisi; lai sniegtu papildus informāciju par ar pasākuma norisi saistītiem jautājumiem utt. - Pieredze liecina, ka bieži vien nedrošāk par bērniem pasākumos jūtas pašas uzņemšanās ģimenes, līdz ar to iekļūti ieteikumi iesaistei neformālajā pasākumā, emocionālā kontakta veidošanas veicinošiem faktoriem u.c. nozīmīga informācija var palīdzēt ģimenēm labāk izprast pasākuma mērķi, situāciju un savu lomu tajā. ! Skaidrojama informācija vai būs nepieciešams nodrošināt transporta pakalpojumu uz/no neformālo pasākumu.
Pasākuma organizēšana	- Pasākuma scenārija izveide atbilstoši neformālā pasākuma dalībnieku profilam (bērnu vecumposms un iespējamās tēmas, kas interesē, veselības stāvoklis utt.). - Apzināt neformālā pasākuma norises vietu (piemērotas telpas, ja laika apstākļi paredzami auksti/paredzami nokrišņi utt. vai āra teritorija, ja laika apstākļi paredzami labi), kas atbilst vēlamajām prasībām, noskaidrojot, vai tās konkrētajā datumā ir pieejamas.	- Atkarībā no neformālā pasākuma dalībnieku sastāva – vecuma, dzimuma, veselības stāvokļa utt. un līdz ar to arī interešu ziņā – izvēlama pasākuma tēma, kas caurvij visu pasākumu. Plānojot aktivitātes, nepieciešams ņemt vērā: 1) lai dinamiskas aktivitātes būtu sabalansētas ar mierīgākām norisēm (un otrādi); 2) lai aktivitātēs varētu iesaistīties gan bērni, gan uzņemšanās ģimenes; 3) lai pietiekami daudz laika tiktu atvēlēts arī mierīgām un nesteidzīgām sarunām; 4) kopējais pasākuma laiks: 3–4 stundas (maksimālā robeža; pretējā gadījumā bērni būs pārāk noguruši). Mijiedarbību ar bērniem veicina: 1) izzinošas aktivitātes brīvā dabā (šķēršļu trases; orientēšanās u.tml.)

	Plānojams vai piesaistāmi resursi pasākuma scenārija īstenošanai (piemēram, atrakcijas, pasākuma vadītājs, viesmākslinieki utt.)	- došanās pastaigās (pārgājiens gar jūru, dabas takas u.tml.); - mākslinieciskas, radošas un izzinošas nodarbes (veidošana no māla, zīmēšana uz asfalta ar ūdeni, zinātniskās laboratorijas u.tml.); - kopīga ēdiena gatavošana un baudīšana (pikniks u.tml.) - ēdienkarte veidojama tā, lai ar kādu no tās elementiem būtu iespējams mieloties arī tad, ja ir celiakija, piena nepanesamība utt.) - Jāpievērš uzmanība, ka pasākumam nepieciešama struktūra un vadība – iesakāms izvirzīt vienu personu kā pasākuma vadītāju (var būt gan neformālā pasākuma organizatora pārstāvis vai piesaistīts speciālists, brīvprātīgais); - Aktivitāšu plānošana, pasākuma norises kārtība plānošana veicama sadarbībā ar pasākuma vadītāju. - Apzinot resursu iespējas, attīstāma prakse aktīvi veidot sadarbību ar nevalstiskām organizācijām, uzņēmumiem utt.: piesaistīt brīvprātīgos; uzņēmumus, kas gatavi atvēlēt telpas, citus resursus bez atlīdzības utt. - Ēdienkarte jāsalāgo ar konkrēto bērnu veselības stāvokli, nepieciešamības gadījumā vēlamus produktus iegādājoties atsevišķi un vedot līdzī uz pasākuma norises vietu. Ēdienkartei ir jābūt sabalansētai, iekļaujot gan veselīgus produktus, gan našķus. - Plānojot ēdienu piegādes laiku, ņemt vērā, ka tam vajadzētu būt ne vēlāk kā stundu pēc pasākuma sākuma. - Ierobežotu resursu gadījumā, iespēja aicināt ģimenes ierasties, līdzī ņemot veselīgus našķus utt.
Ja nepieciešams – plānojama transporta nodrošināšana uz/no neformālo pasākumu	Ja sazinoties ar bērnu aprūpētājiem, uzņemtajām ģimenēm noskaidrots, ka konkrētiem dalībniekiem, lai nokļūtu pasākumā, nepieciešams transports (ja pasākums norisinās vietā, kas nav viegli sasniedzams ar sabiedrisko transportu vai arī pastāv citi apstākļi, kas to ietekmē), nepieciešams organizēt un segt attiecīgas ietilpības transportu.	Transporta pakalpojumi var būt nepieciešami: - pašiem organizatoriem (ja uz pasākuma norises vietu nepieciešams nogādāt pārtikas produktus un/vai aktivitāšu piederumus); - bērniem un viņu pārstāvjiem; - uzņemtajām ģimenēm. Transporta pakalpojumi nodrošināmi, atkarībā no personu skaita un atrašanās vietas, kuriem nepieciešams nodrošināt transporta pakalpojumus. Tā risināšanai var gan tikt īrēts noteiktas ietilpības autobuss, gan apzinot citus pasākuma dalībniekus un to nokļūšanu uz/no pasākumu – organizēt iespēju pievienoties braucienā kādam no citiem dalībniekiem utt.
Sagatavot parakstu lapas	Parakstu lapās iekļaut sadaļu gan uzņemtajām ģimenēm (vārds, uzvārds, kontaktinformācija), gan bērnu pārstāvjiem un bērniem. Fiksējams, ka pasākuma laikā tiks fotografēti.	Minētā informācija ir nozīmīga apkopojot informāciju pēc pasākuma un sniedzot informāciju atbildīgajām iestādēm par ģimenēm, kuras paudzušas vēlmi turpināt iepazīšanos ar bērnu.

Pasākuma laikā		
Dalībnieku sagaidīšana, iepazīšanās	- Vienam organizatora pārstāvim sagaidāmi pasākuma dalībnieki (gan ģimenes, gan bērni). - Kad ieradusies visi vai lielākā daļa neformālā pasākuma dalībnieku, atklāt pasākumu ar iepazīšanas apli.	- Sagaidot pasākuma dalībnieku, organizatora pārstāvim sniedzama īsa informācija par došanos uz vietu, kur pulcējas dalībnieki utt. Ja nepieciešams, izvietošanas norādes uz pulcēšanās vietu. - Vēlams visiem neformālā pasākuma dalībniekiem (gan pieaugušajiem, gan bērniem izdalīt uzlīmes, uz kurām uzrakstīt savu vārdu, vai vārdu nozīmītes). Lai pasākuma gaitā nerastos pārpratumi, pasākuma organizatoriem; bērniem, kuriem meklē ģimenes un to pārstāvjiem; uzņemošo ģimeņu pārsāvjiem nodrošināmas atšķirīga stila/krāsu uzlīmes. - Iepazīšanās aplis sākams, arī tad, ja kavējas kāds no dalībniekiem (iepazīšanās aplis atliekams, bet ne ilgāk kā 15 minūtes, jo pretējā gadījumā bērni no gaidīšanas nogurs). - Lai iedrošinātu pārējos pasākuma dalībniekus, pirmie ar sevi iepazīstina pasākuma organizatori, pasākuma vadītājs. Vēlams stāstījumā par sevi iekļaut kādu joku vai personisku detaļu – tas arī pārējos noskaņos uz vieglāku un atvērtāku komunikāciju. - Par sevi pastāstīt aicina arī bērnus – piemēram, kā sauc, kas vislabāk padodas, kādas ir intereses utt.. Ja bērni ir mazi, viņu vārdā runā pavadošais bērna pārstāvis. ! Iepazīšanās aplis ir svarīgs un to nevajadzētu izlaist. Pretējā gadījumā pasākums zaudē savu galveno mērķi – iepazīties un veidot brīvu, neformālu atmosfēru, jo dalībniekiem nebūs informācijas par pārējiem klātesošajiem.
Scenārija īstenošana	Nodrošināt plānotās aktivitātes. Organizatoram, pasākuma vadītājam ar dažādām metodēm iesaistīt uzņemošās ģimenes, miksēt aktivitāšu tempu, atvēlēt laiku, kad ģimenes var skaidrot sev būtiskos jautājumus organizatoram, mentoram, bērnu pārstāvim.	- Nereti pasākumos daudz pasīvākas par bērniem, var izrādīties uzņemošās ģimenes. Dažas metodes, ar kurām rosināt iesaistīties un iepazīties: - aktīvi līdzdarboties pašiem pasākuma organizatoriem, rādot priekšzīmi; - organizatora pārstāvis, kurš aktivitāti sācis un vada, kādā brīdī iesiasta savā vietā kādu no uzņemošo ģimeņu pārstāvjiem u.tml. - Oorganizatora pārstāvjiem pasākuma laikā jādemonstrē vēlamā uzvedība – ar patiesu interesi sarunājoties ar bērniem un uzņemošajām ģimenēm, iesaistoties aktivitātēs, sniedzot atbalstu, iedrošinot utt.
Atbildēt uz ģimeņu jautājumiem un novērot ģimeņu un bērnu komunikāciju	Šo uzdevumu deleģēt organizatora pārstāvim, bērna pārstāvim.	- Organizatora pārstāvjiem (t.sk. mentoram) novērojama bērnu-potneciālo uzņemošo ģimeņu mijiedarbība, emocionālā kontakta dibināšana, sadarbība, ieinteresētība utt., vēlams novērojumus fiksēt, dokumentēt. - Pirms pasākuma, saziņā ar bērnu aprūpētāju, tam sniedzama informācija, ka potneciālās uzņemošās ģimenes var uzdot jautājumus par bērna situāciju, vajadzībām, sniedzamo aprūpi utt. – pasākuma laikā aicināms sniegt objektīvu informāciju tām ģimenēm par bērna situāciju, kuras paudušas šādu interesi.

		• Praksē nācies saskarties ar situācijām, kad esošie bērnu aprūpētāji, kuri pavada bērnu pasākumā, pauž tendenciozu informāciju, piemēram, norāda, ka bērni ģimenēs nonākt nevēlas vai arī visas ģimenes no viņiem atteikušās. Tādos gadījumos organizatoram jāiejaucas, jānovelkot robežas un uzsverot, ka tas ir konkrētās personas viedoklis, un jāaicina uzņemošās ģimenes aktīvi iesaistīties nepastarpināta kontakta ar bērnu veidošanā. Gadījumā, ja potenciālās uzņemošās ģimenes pauž vēlmi turpināt iepazīšanos – informāciju par bērna situāciju sniegt attiecīgajai atbildīgajai iestādei (bāriņtiesai un/vai Labklājības ministrijai, ja pasākumā piedalījušies adoptējami bērni un potenciāli adoptētāji).
Pēc pasākuma		
Apkopot informāciju	Sazināties ar bērnu aprūpes iestādēm / audžuģimenēm vai aizbildņiem, kuru aprūpē esošie bērni ir adoptējami un potenciālajām uzņemošajām ģimenēm, lai skaidrotu bērnu un ģimeņu viedokli.	• Minētās darbības nepieciešamas, lai: 1) iegūtu informāciju, vai ģimene ar kādu (un - ar kuru) bērnu vēlētos turpināt iepazīšanos / skaidrotu bērna viedokli; 2) saņemtu atsauksmi par pasākumu, lai nākotnē ņemtu vērā ieteikumus; 3) bērnu aprūpes iestādēm / audžuģimenēm/ aizbildņiem un potenciālajām bērnu uzņemošajām ģimenēm paust pateicību par piedalīšanos un rosināt tamlīdzīgus pasākumus apmeklēt arī turpmāk. • Neformālā pasākuma dalībnieku paustais viedoklis fiksējams (kopā ar pasākumā veiktajiem novērojumiem) un nepieciešamības gadījumā vai pēc pieprasījuma sniedzama atgriezeniskā saikne bāriņtiesai, kas lēmusi par bērna ārpusģimenes aprūpi un/vai Labklājības ministrijai (potenciālas adopcijas gadījumā). Veidlapas paraugs, informācijas fiksēšanai, pieejams Vadlīniju pielikumā.
Nodrošināt pasākuma publicitāti	Popularizēt neformālos pasākumus, fotogrāfijas (rakusri, kas neļauj atklāt bērnu identitāti) un informāciju par to norisi, principiem utt. ievietojot sociālajos tīklos un iestādes un/vai pašvaldības mājaslapā.	• Pat ja bērna likumiskais pārstāvis sniedzis atļauju publiskot bērnu fotogrāfijas publicitātei, tomēr šim nolūkam, vēlams izvēlēties kadrus, kuros bērni nav atpazīstami. • Noteikti vērts izmantot sociālo tīklu piedāvātās iespējas tamlīdzīgu pasākumu popularizēšanā (gan informējot, ka pasākumi plānoti, gan informējot par notikušajiem pasākumiem, par to saturisko ietvaru un norises niansēm, veiksmes stāstiem utt.) un stereotipu laušanā, tādējādi veicinot bērnu nonākšanu ģimenēs.

Pasākuma organizatora veicamās darbības pirms vairāku dienu pasākuma neitrālā vidē		
Uzdevumi	Darbības, kas īstenojamas	Aspekti, kam vērts pievērsts uzmanību
Pasākuma forma	Tā kā pasākums pēc formas atbilst bērnu nometnei, veicamas visas nepieciešamās darbības neformālā pasākuma īstenošanai atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 981 "Bērnu nometņu organizēšanas un darbības kārtība", kas pieņemti 2009. gada 1. septembrī.	Organizatoram precīzi jāizprot neformālā pasākuma mērķis: brīva, neformāla gaisotne, kuras laikā veicināta bērnu un uzņemošo ģimeņu iepazīšanās, emocionālās saiknes starp uzņemošajām ģimenēm un bērniem ārpusģimenes aprūpē veidošanās, savstarpēja kontakta un mijiedarbības sekmēšana, kas veicina stereotipu mazināšanu un bērnu uzņemšanu ģimenes aprūpē, adoptēšanu. Tādējādi neformālā pasākuma mērķauditorija un aktivitātes plānojamās atbilstoši šim mērķim.
Pasākuma mērķauditorijas noteikšana	- Vairāku dienu pasākumu ar nakšņošanu vēlams organizēt pusauģu vecuma bērniem – mērķauditorijai, kurai pastāv visaugstākais risks palikt aprūpes iestādē līdz pilngadības sasniegšanai un kuras intereses un aktivitātes līmenis visprecīzāk atbilst vairāku dienu pasākumu formātam. - Saziņa ar bāriņtiesām, lai iegūtu vispārēju informāciju, kurā reģionā, cik, kāda vecuma bērniem (pusaudži) nodrošināma ārpusģimenes aprūpe ģimēnsikā vidē (atrodas bērnu aprūpes iestādē vai plānojama aprūpētāju maiņa) un/ vai ir adoptējami.	- Ņemot vērā bērnu traumatisko dzīves pieredzi un vecumu, vairāku dienu pasākumā neierastā vidē pastāv augstāks trauksmes un psihisko traucējumu saasināšanās risks, tādējādi rūpīgi plānojama atbalsta personāla dalība pasākumā. Ja pasākumā piedalās pirmsskolas un jaunāko klašu vecuma bērni, uz katriem četriem bērniem būtu jābūt vienam pieaugušajam, kas pieejams diennakti. - Apzināmas konkrēta reģiona bāriņtiesas (bāriņtiesa, kas lēmusi par ārpusģimenes aprūpi), apzinot bērnus, kuriem nodrošināma ārpusģimenes aprūpe ģimēnsikā vidē. ! Svarīgi, lai vienā pasākumā piedalītos visi vienas ģimēns bērni (māsa un brāļi), kuriem aprūpe nodrošināma kopā (jo sevišķi, ja daļai no tiem aprūpi nodrošina dažādi aprūpētāji).
Pasākuma norises plānošana - laiks un vieta	- Izvēlēti pasākuma norises laiku. - Izvēlēties pasākuma norises vietu. Apzināt visas potenciālās pasākuma norises vietas un izvēlēties visatbilstošāko sasniedzamības, teritorijas un cenas ziņā.	- Neformālā pasākuma norisi ieteicams plānot skolēnu brīvlaikos, it īpaši vasarā. Ņemams vērā vai/kad jaunieši dodas viesprogrammās uz ārvalstīm, tiem pānoti citi nozīmīgi pasākumi (piemēram, vasaras sākumā eksāmenu laiks, izlaidumi utt.)) - Lai izvēlētos vispiemērotāko pasākuma vietu, vēlams rūpīgi iepazīties ar bērnu, kas piedalīsies, rakstura un uzvedības īpatnībām. Ja daļai bērnu novērota klaiņošana un/vai atkarības, vietu ieteicams izvēlēties labāk novadā (nometnes vieta, kempings, telšu vieta, pārgājiens utt.) kā pilsētā utt..
Pasākuma programmas izveide	Izvēlēties pasākuma vadītāju. Piesaistīt vadītāju atbilstoši noramtiņajos aktos noteiktajiem kritērijiem.	Valsts izglītības satura centrs ziņā par nometņu vadītāju apliecības iegūšanu reģistrē valsts informācijas sistēmā "Bērnu un jauniešu nometņu vadītājiem izsniegto apliecību datubāze".

	• Ciešā sadarbībā ar pasākuma vadītāju izstrādāt pasākuma programmu, aktivitāšu plānu.	• Pasākuma vadītājam vēlams pieredze darbā ar bērniem, kas auguši ārpusģimenes aprūpē. • Vairāku dienu pasākumā nepieciešams rūpīgi sabalansēt aktivitātes, kas bērniem un ģimenēm veicamas kopā, ar aktivitātēm, kas stiprina saikni bērnu starpā, kā arī bērnu un uzņemamo ģimeņu starpā (vēlams, lai piedalītos arī ģimeņu līdz šim uzņemtie un bioloģiskie bērni), un – brīvo laiku un atpūtu. • Aktivitātes, kas palīdz veidot saikni un mijiedarbību ar bērniem: 1) izzinošas aktivitātes brīvā dabā (šķēršļu trases; orientēšanās u.tml.); 2) došanās pastaigās (pārgājiens gar jūru, dabas takas u.tml.); 3) mākslinieciskas, radošas un izzinošas nodarbes (veidošana no māla, zīmēšana uz asfalta ar ūdeni, zinātniskās laboratorijas u.tml.); sportiskas aktivitātes (komadu spēles, orientēšanās komandās utt.) u.c.; 4) kopīga ēdiena gatavošana un maltītes; 5) “vakara aplis” pārrunājot dienas notikumus, veiksmes, izdošanos, iebildumus, vēlmes rītam utt. Šo sarunu iespējams apvienot ar kopīgu vakariņu gatavošanu. • Apzinot resursu iespējas, attīstāma prakse, veidot sadarbību ar nevalstiskām organizācijām, uzņēmumiem utt.: piesaistīt brīvprātīgos; uzņēmumus, kas gatavi atvēlēt telpas, citus resursus bez atlīdzības utt.
Neformālā pasākuma dalībnieku apzināšana (jaunieši)	• Atkārtota saziņa ar bāriņtiesām, precizējot, kuriem bērniem (pusaudži), nodrošināma aprūpe ģimenē/ adoptējami, kas ir to aprūpētāji. • Saziņa ar bērnu aprūpētājiem par iespēju bērniem/jauniešiem piedalīties pasākumā	• Saziņa ar bērnu aprūpētājiem par iespēju bērniem/jauniešiem piedalīties pasākumā. ! Noskaidrojama informācija vai bērniem/jauniešiem, kuri plāno piedalīties neformālajā pasākumā, ir ierobežojumi, kas ņemami vērā plānojot pasākuma norisi (funkcionālie traucējumi, ēdienu alerģijas utt.) ! Noskaidrojama informācija vai būs nepieciešams nodrošināt transporta pakalpojumu uz/no neformālo pasākumu ievērojot tā norises vietu. • Ja bērns/ jaunietis plāno piedalīties pasākumā, aprūpētājam nosūtāma sagatvota informācija par: 1) pasākuma programmu (t.sk. nokļūšan uz/no pasākuma) un iekšējās kārtības noteikumus; 2) līdzņemamo lietu sarakstu; 3) īsi formulētus ieteikumus, kā ar bērniem runāt un kā viņus sagatavot dalībai nometnē. • Nedēļu pirms nometnes sākuma vēlams vēlreiz sazināties ar bērna aprūpētāju, atgādinot par nepieciešamajām lietām /dokumentiem un veicamajām darbībām.

		! Svarīgi, lai vienā pasākumā piedalītos visi vienas ģimenes bērni (māsa un brāļi), kuriem aprūpe nodrošināma kopā (arī tad, ja daļai no tiem aprūpi uz pasākuma norises brīdi, nodrošina dažādi aprūpētāji).
Izstrādāt komunikācijas plānu pasākuma popularizēšanai	• Lai pasākums sasniegtu savu mērķi – tajā piedalītos uzņemošās ģimenes un/ vai citas atbalsta personas (piemēram, mentori no mentorprogrammām) ar ideju nepieciešams iepazīstināt plašāku sabiedrību. • Īstenojama sadarbība ar bāriņtiesām, atbalsta centriem, nevalstiskām organizācijām, uzņemošo ģimeņu biedrībām utt., uzrunājot ģimenes dalībai pasākumos.	• Efektīvākie komunikācijas kanāli: organizatora lapa facebook.com (ja tai ir pietiekami liels skaits sekotāju) vai sadarbība ar kādu no sociālās jomas aktīvistiem, kuram ir liels sekotāju skaits, reģionālā prese, lsm.lv, intervija kādā no ģimenei vēltītiem raidījumiem (piemēram, Latvijas Radio 1 “Ģimenes studija” vai žurnālā “Ieva” u.c. • Pasākuma popularizēšanā noteikti iesaistīt citas institūcijas un organizācijas jeb sagatvotu informatīvu materiālu par pasākumu, tā mērķi, norisi, mērķauditoriju (t.sk. uzņemošo ģimeņu profils, citu atbalsta personu profils u.c.), elektroniski nosūtāms bāriņtiesām, atbalsta centriem, nevalstiskajām organizācijām un uzņemošo ģimeņu apvienībām, biedrībām utt.. • Komunikācijas aktivitātēm ir jābūt regulārām. Tās vēlams balstīt uz tā saucamo stāstu mārketingu, piemēram, bērnu dzīvesstāstiem (saglabājot anonimitāti) vai veiksmīgas satikšanās pieredzi. Mērķis divējāds: piesaistīt uzņemošās ģimenes / citas atbalsta personas (piemēram, mentori no mentorprogrammām), kas varētu piedalīties nometnē, un mainīt sabiedrības negatīvos stereotipus un attieksmi pret pusaudžiem un/vai bērniem ārpusģimenes aprūpē. • Pieteikšanās pasākumam organizējama iespējami ērta – piemēram, aizpildot elektronisku anketu organizatora mājaslapā vai zvanot organizatoriem, kuri fiksē pieteikšanai nepieciešamo informāciju.
Sazināties ar uzņemošajām ģimenēm	Individuāli sazināties ar visām uzņemošajām ģimenēm, kas pieteikušās nometnei.	! Ja kā mērķis izvēlēts plašāks un plānots aicināt arī plašāku auditoriju kā uzņemošās ģimenes (piemēram, mentori no mentorprogrammām), jāizveido mehānisms, lai pārliecinātos un nodrošinātu, ka pasākumā piedalās personas uz kurām nav attiecināmas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72.pantā noteiktās ierobežojošās normas. ! Noskaidrojama informācija vai būs nepieciešams nodrošināt transporta pakalpojumu uz/no neformālo pasākumu. ! Noskaidrojama informācija vai uzņemošo ģimeņu pārstāvjiem, kuri plāno piedalīties neformālajā pasākumā, ir ierobežojumi, kas ņemami vērā plānojot pasākuma norisi (funkcionālie traucējumi, ēdienu alerģijas utt.)

		• Atbildot uz ģimeņu jautājumiem, var sniegt informāciju par bērniem, bet tā sniedzama ļoti vispārīgā veidā. • Sazināties ar katru no ģimenēm parasti nepieciešams divas vai trīs reizes – lai informētu par pasākumu un skaidrotu ģimenes ieinteresētību dalībai neformālajā pasākumā; lai atgādinātu par neformālā pasākuma tuvojošos norisi; lai sniegtu papildus informāciju par ar pasākuma norisi saistītiem jautājumiem utt. Neilgi pirms pasākuma, iesakāms nosūtīt potenciālajiem pasākuma dalībniekiem informāciju par: 1) nometnes norises vietu (t.sk. saite uz virtuālo karti vai adresi), programmu un iekšējās kārtības noteikumus; 2) sarakstu ar dokumentiem, kas jāiesniedz; 3) līdzņemamo lietu sarakstu u.c. būtisku informāciju. • Pieredze liecina, ka bieži vien uzņemošās ģimenes sākotnēji jūtas nedrošāk kā paši bērni/jaunieši, līdz ar to rakstveidā formulēti ieteikumi iesaistei pasākumā, emocionālā kontakta veidošanas veicinoši ieteikumi u.c. nozīmīga informācija var palīdzēt ģimenēm labāk izprast pasākuma mērķi, situāciju un savu lomu tajā (piemērs ieteikumiem emocionāla kontakta veidošanai ietverts Vadlīniju 44.lpp, bet ņemams vērā, ka tie nav izsmelīgi un tie pilnveidojami un precizējami, it īpaši ņemot vērā neformālā pasākuma dalībnieku atšķirības, īpašības utt.).
Plānot ēdināšanas nodrošināšanu	• Veikt tirgus izpēti, sazinoties ar vairākiem ēdinātājiem, kas pasākuma laikā var piegādāt ēdienu vai gatavot uz vietas, un izvēlēties piedāvājuma un cenas ziņā visatbilstošāko.	• Ņemams vērā vai kādam no bērniem un pieaugušajiem nav alerģijas pret noteiktiem pārtikas produktiem, to nepanesamība. Ēdienkarte jāsalāgo ar konkrēto bērnu un pieaugušo veselības stāvokli. • Vērts ņemt vērā, ka ēdiena pieejamība bērniem no ārpusģimenes aprūpes ir ļoti svarīga, jo daudziem iepriekšējās dzīves pieredzes dēļ raksturīga pastāvīga bada izjūta un, ja ēdiens pieejams nav, rodas pastiprināta trauksme. Iesakāms nodrošināt, ka vieglas uzkodas, veselīgi našķi un dzeramais ūdens ir pieejams jebkurā laikā. • Kā viena no neformālā pasākuma aktivitātēm iesakāma dalībnieku kopīga ēst gatavošana (piemēram, kopīga vakariņu gatavošana). Šāda aktivitāte veicina un stiprina dalībnieku emocionālo saikni.
Ja nepieciešams – plānojama transporta nodrošināšana uz/no neformālo pasākumu	• Ja sazinoties ar bērnu aprūpētājiem, uzņemošajām ģimenēm noskaidrots, ka konkrētiem dalībniekiem, lai nokļūtu pasākumā, nepieciešams transports (ja pasākums norisinās vietā, kas nav viegli sasniedzams ar sabiedrisko transportu vai arī pastāv citi apstākļi, kas to ietekmē), nepieciešams organizēt un segt attiecīgās ietilpības transporta pakalpojumus.	Transporta pakalpojumi var būt nepieciešami: 1) pašiem organizatoriem (ja uz pasākuma norises vietu nepieciešams nogādāt pārtikas produktus un/vai aktivitāšu piederumus); 2) bērniem/jauniešiem; 3) uzņemošajām ģimenēm. Transporta pakalpojumi nodrošināmi, atkarībā no personu skaita un atrašanās vietas, kuriem nepieciešams nodrošināt transporta pakalpojumus.

Pasākuma laikā		
Dalībnieku sagaidīšana, iepazīšanās	- Vienam organizatora pārstāvim sagaidāmi pasākuma dalībnieki (gan ģimenes, gan bērni/jaunieši). - Kad ieradusies visi vai lielākā daļa neformālā pasākuma dalībnieku, atklāt pasākumu ar iepazīšanas apli.	- Sagaidot pasākuma dalībniekus, organizatora pārstāvim sniedzama īsa informācija par iekārtošanos neformālā pasākuma vietā, nakšņošanas vietām utt. Ja nepieciešams, izvietojamas norādes uz dažādām aktivitāšu norises vietām, sadzīves telpām. - Atšķirībā no vienas dienas pasākuma, sākotnējais iepazīšanās aplis var būt arī īss (piemēram, visi klātesošie nosauc vienīgi savu vārdu, vienu lietu, kas vislabāk to raksturo utt.), savukārt visa pasākuma garumā katru dienu var ieplānot aktivitātes, kas ļauj citam citu iepazīt personiskāk. - Lai veicinātu visu dalībnieku savstarpēju iepazīšanos, visiem neformālā pasākuma dalībniekiem iesakāms izmantot uzlīmējamās/piespraužamas vārda kartes.
Izstrādāt iekšējās kārtības noteikumus	- Informēt par ierobežojumiem, kas ir saistīti ar pasākuma organizēšanu kā tādu (pāris, galvenie noteikumi – piemēram, netiek pielietota vardarbība, patvaļīga prom nedošanās u.c.) - Lai rosinātu pievērst uzmanību ierobežojumiem un ieviestu zināmu struktūru, aicināt dalībnieku pašus vienoties par būtiskākajiem kārtības noteikumiem, kuri jāievēro.	- Rosinot līdzdalību, iespējams panākt lielāku efektivitāti. - Var paredzēt balvas visiem nometnes dalībniekiem, kuri veiksmīgāk noteikumus ievēros.
Bērniem piesaistīt mentorus jeb “draugus”	Katram bērnam no ārpusģimenes aprūpes piesaistīt mentoru jeb “draugu”, kas ir no organizatoru vidus, pie kura viņš var vērsties ar jebkuru jautājumu jebkurā diennakts laikā.	- Vērts padomāt, kā izvēlēties mentorus – pēc nejaušības principa lozējot vai pieļaujot izvēles iespēju, piemēram, pirmās dienas laikā iemetot savu vārdu kastītē ar izvēlēta darbinieka vārdu uz tās. Pieļaujot, ka pasākuma laikā persona, kas pilda mentora lomu var mainīties. - Vienam mentoram vēlams piesaistīt ne vairāk par 4 bērniem / jauniešiem.
Īstenot aktivitātes	Aktivitātes īstenot atbilstoši pasākuma programmai.	- Pasākuma programmai jābūt pieejami / piestiprinātai redzamā vietā vai vairākās vietās (ja pasākuma norise aptver plašu teritoriju). - Par visām izmaiņām programmā jābrīdina laikus, jo paredzamība stiprina drošības izjūtu. Visām izmaiņām jāparādās programmā. - Ja pasākumā piedalās bērni ar garīga rakstura traucējumiem, vēlams izstrādāt alternatīvu dienu plānojumu, aktivitātes atspoguļojot piktogrammu veidā.
Informēt par uzskodu pieejamību	Jau pasākuma sākumā bērnus informēt par ēdienreizu skaitu, apjomu un laiku.	- Dalībniekiem (it īpaši bērnu aprūpes iestādēs mītošiem bērniem/jauniešiem) jāzina, kad un cik lielā apjomā viņiem būs pieejams ēdiens un kur nepieciešamības gadījumā var dabūt papildu uzkodas, ūdeni. - Vairāku dienu pasākumā nepieciešama paredzamība augstā līmenī; pretējā gadījumā bērniem celsies trauksmes līmenis un tas izpaudīsies uzvedībā.

Īpaši parūpēties par bērniem, kuriem ir enurēze, enkoprēze, miega traucējumi vai citas veselības problēmas, kas varētu radīt trauksmi, kauna izjūtu vai vēlmi izolēties.	Dot uzdevumu mentoriem, kuri piesaistīti konkrētajiem bērniem, ar viņiem individuāli pārrunāt, kā rīkoties, ja problēma izpaužies.	- Laikus noskaidrot, kuriem bērniem ikdienā raksturīgas minētās grūtības vai arī tās var izpausties, nonākot neierastā vidē. - Gan šo, gan citu problēmu kontekstā vadīties pēc principa: labāk visu atklāti un iejūtīgi pārrunāt iepriekš, nekā risināt sekas.
Atbildēt uz ģimeņu jautājumiem un novērot ģimeņu un bērnu komunikāciju	Pirms pasākuma visiem organizatora pārstāvjiem vienota informācija un skaidras kompetences darbībai pasākuma laikā.	- Ja uzņemšanās ģimenes vēršas pie pasākumu organizatora vēlmē skaidrot informāciju par konkrētu bērnu vai tālāku rīcību, ja vēlas turpināt iepazīšanos ar bērnu pēc pasākuma. - Novērojama bērnu-uzņemošo ģimeņu mijiedarbība, emocionālā kontakta dibināšana, sadarbība, ieinteresētība utt., vēlams novērojumus fiksēt.
Elastīgi mainīt scenāriju	Ja nepieciešams, scenārijs elastīgi maināms – tas pielāgojams bērniem un to situācijai, nevis otrādi	- Ņemot vērā, ka pasākums norit vairākas dienas, pastāv varbūtība, ka notiek dažādi ekscesi scenārija īstenošanā. Ievērojot minēto, vajadzētu reaģēt radoši, ne noraidoši. - Ja pasākuma īstenošanā piedalās piesaistīti pārstāvji, pirms pasākuma nepieciešams brīdināt par iespējamajiem riskiem un pārrunāt darbības stratēģijas risku novēršanai.
Pēc pasākuma		
Apkopot informāciju	Sazināties ar bērnu likumiskajiem pārstāvjiem, jauniešiem un uzņemošajām ģimenēm, lai skaidrotu to viedokli.	- Minētās darbības nepieciešamas, lai: - iegūtu informāciju, vai ģimene ar kādu (un - ar kuru) bērnu vēlētos turpināt iepazīšanos / bērna viedokli; - saņemtu atsauksmi par pasākumu, lai nākotnē ņemtu vērā ieteikumus; - bērnu esošajiem aprūpētājiem un potenciālajām uzņemošajām ģimenēm paust pateicību par piedalīšanos un rosināt tamlīdzīgus pasākumus apmeklēt arī turpmāk. - Neformālā pasākuma dalībnieku paustais viedoklis fiksējams (kopā ar pasākumā veiktajiem novērojumiem) un nepieciešamības gadījumā vai pēc pieprasījuma sniedzama atgriezeniskā saikne bāriņtiesai, kas lēmusi par bērna ārpusģimenes aprūpi un/vai Labklājības ministrijai (potenciālas adopcijas gadījumā). Veidlapas paraugs, informācijas fiksēšanai, pieejams Vadlīniju pielikumā.

Sniegt atgriezenisko saikni bērnu aprūpētājiem, sniegšanai bērniem	Bērnu aprūpētājiem nosūtīt bērnu fotogrāfijas (vēlams – izdrukātas).	• Pēc fotogrāfiju nosūtīšanas, ievērojot personas datu aizsardzību, failus iznīcināt. Fotogrāfijas bērniem, kas atrodas ārpusģimenes aprūpē, ir svarīgas, jo viņiem ir maz emocionālo liecību par savu dzīvi, taču pašas aprūpes iestādes fotogrāfijas izgatavo reti.
Nodrošināt pasākuma publicitāti	Popularizēt neformālos pasākumus, fotogrāfijas (rakusri, kas neļauj atklāt bērnu identitāti) un informāciju par to norisi, principiem utt. ievietojot sociālajos tīklos un iestādes un/vai pašvaldības mājaslapā.	• Pat ja bērna likumiskais pārstāvis sniedzis atļauju publiskot bērnu fotogrāfijas publicitātei, tomēr šim nolūkam, vēlams izvēlēties kadrus, kuros bērni/ jaunieši nav atpazīstami. • Noteikti vērts izmantot sociālo tīklu, preses piedāvātās iespējas tamlīdzīgu pasākumu popularizēšanā (gan informējot, ka pasākumi plānoti, gan informējot par notikušajiem pasākumiem, par to saturisko ietvaru un norises niansēm, veiksmes stāstiem utt.) un stereotipu laušanā, tādējādi veicinot bērnu un jauniešu nonākšanu ģimenēs, iegūstot atbalsta personu ar kuru izveidots emocionāls kontakts.

Pielikumi

1.pielikums

**Veidlapas paraugs par bērna dalību neformālajā pasākumā
(iekļaujot bērna viedokļa un vēlmju atspoguļošanu attiecībā uz kontakta veidošanu ar konkrētu uzņemošo ģimeni)**

Bērna _____ anketa
(vārds, uzvārds (ja zināms))
201__ . gada _____ neformālais pasākums, _____ reģionā

1. Ziņas par pasākuma dalībnieku – konkrēto bērnu, kurš piedalās pasākumā

Bērna vārds, uzvārds (ja zināms), vecums (pilnos gados)	_____ vārds, uzvārds. vecums
Brāļu/māsu vārdi, uzvārdi, vecums, ja tie piedalās pasākumā.	_____ vārds, uzvārds. vecums _____ vārds, uzvārds, vecums
Bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi	_____ bāriņtiesas nosaukums
Bāriņtiesas darbinieks, kas sniedzis informāciju par bērnu dalībai satikšanās pasākumā	_____ bāriņtiesas darbinieka vārds, uzvārds, kontakttālrunis
Bērna ārpusģimenes aprūpes pakalpojuma sniedzējs (konkrētā institūcija, audžuģimene, kurā atrodas bērns, kontakttālrunis)	_____ institūcijas nosaukums, kontakttālrunis/audžuģimene, kontakttālrunis
Bērna likumiskā pārstāvja/pilnvarotās personas vārds, uzvārds, kas piedalās konkrētajā pasākumā.	_____ pilnvarotās personas vārds, uzvārds, kontakttālrunis
Papildus informācija (piemēram, organizatora pārstāvja vārds, uzvārds, amats, kurš veicis novērojumus un fiksē informāciju)	

2. Ziņas par pasākuma dalībniekiem – uzņemošajām ģimenēm, kuras piedalās pasākumā

Jāfiksē visas uzņemošās ģimenes (norādot tām piešķirto statusu), ģimenes locekļi, kas piedalās konkrētajā neformālajā pasākumā. Ja pasākumā piedalās uzņemošā ģimene ar saviem bioloģiskajiem (adoptētajiem, aizbildnībā, audžuģimenē esošajiem) bērniem, jānorāda arī bērnu vārds, uzvārds (nav obligāti), vecums (pilni gadi).

Uzņemošā ģimene/statuss adoptētāji/aizbildņi/audžuģimene/viesģimene	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
Ģimenes vecāku vārds, uzvārds, kontaktārunis	Vārds, uzvārds, kontaktārunis	Vārds, uzvārds, kontaktārunis	Vārds, uzvārds, kontaktārunis	Vārds, uzvārds, kontaktārunis
Ģimenes bērnu (ja tie piedalās pasākumā) vārds, uzvārds (nav obligāti), vecums	Vārds, uzvārds	Vārds, uzvārds	Vārds, uzvārds	Vārds, uzvārds
Papildu informācija				

3. Saskarsmes un attiecību iezīmes uzņemošajā ģimenē, kompetenču novērojumi

Jāfiksē saskarsmes un attiecību novērojumi pasākuma laikā starp adoptētāju ģimenes locekļiem – starp vecākiem, starp vecākiem un viņu bērniem, kuri piedalās šajā pasākumā. Jāfiksē vērojumi, kas iezīmē adoptētāju kompetences bērnu aprūpē un audzināšanā.

Attiecības starp potenciālajiem adoptētājiem un viņu bērniem				
	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
harmoniskas				
stabilas				
uz sadarbību vērstas				
atbalstošas				
neitrālas				
izvairīgas				
pāraprūpējošas				
kontrolējošas				
Cits variants/papildus informācija				

Uzņemošo ģimeņu novērotās kompetences/stiprās puses un grūtības				
	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
komunikabilitāte				
sadarbības prasmes				
izpratne par bērna vajadzībām				
atbalstoša rīcība				
labvēlīga/atsaucīga attieksme				
neatbilstošas gaidas				
empātijas trūkums				
izolēšanās				
cits variants/papildus informācija				

4. Kontakta veidošanās bērnam ar uzņemošo ģimeni

Jāfiksē novērojumi pasākuma laikā – vai un kāds veidojas kontakts un emocionālā saikne konkrētajam bērnam ar uzņemošo ģimeni.

Kāda attieksme/izturēšanās novērojama no adoptētāju puses pret konkrēto bērnu				
	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
izrāda interesi par bērnu				
izrāda empātiju bērnam				
gatavi apspriest bērna situāciju				
neizrāda interesi par bērnu				
izturas neitrāli				
cits variants/papildus informācija				
Kādus soļus, darbības uzņemošā ģimene veic pozitīva kontakta veidošanā ar konkrēto bērnu				
	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
veido acu kontaktu				
uzsāk un uztur sarunu ar bērnu				
veido atbilstošu fizisku kontaktu				
piedalās kopīgās aktivitātēs				
palīdz konkrētā situācijā				
izturas labvēlīgi/atsaucīgi				
izturas neitrāli				

izturas noraidoši pret bērnu				
cits variants/papildu informācija				
Kādas ir novērojamas bērna reakcijas un attieksme pret konkrēto uzņemšo ģimeni				
	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
veido acu kontaktu				
iesaistās sarunā ar konkrēto ģimeni				
pieņem/noraida fizisko kontaktu				
piedalās kopīgās aktivitātēs				
izturas atsaucīgi pret ģimeni				
izturas neitrāli, vienldzīgi				
izturas noraidoši				
cits variants/papildu informācija				

5. Plānotie kontakti nākotnē

Trīs dienu laikā pēc pasākuma jāveic pārrunas ar bērna likumisko pārstāvi un bērnu, ar uzņemšo ģimeni par konkrēto satikšanās pasākumu, lai noskaidrotu uzņemšās ģimenes redzējumu par iespējamā emocionālā kontakta veidošanos pasākuma laikā un turpmāko personīgo iepazīšanos.

Uzņemšās ģimenes viedoklis par turpmāko personīgo iepazīšanos ar bērnu				
	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
vēlas saņemt informāciju par bērnu				
ir izveidojies kontakts un vēlas turpināt iepazīšanos ar bērnu				
nevēlas turpināt iepazīšanos ar bērnu				
Cits varinats/papildu informācija				
Bērna likumiskā pārstāvja redzējums par emocionālā kontakta veidošanos un bērna turpmāko iepazīšanos ar uzņemšo ģimeni				
	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
kontakts ir izveidojies				
ir savstarpēja saderība ar ģimeni				
ieteicama tālākā iepazīšanās ar ģimeni				
kontakts nav izveidojies				
bērns sarunās nav pieminējis ģimeni				
nav izrādījis interesi par turpmāko iepazīšanos				
nav ieteicama turpmākā iepazīšanās				
Cits variants/papildu informācija				

Bērna viedoklis/redzējums ⁶⁷ par tikšanos ar uzņemošo ģimeni un vēlme turpināt personīgu iepazīšanos ar ģimeni				
	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene
sarunās piemin un atceras pasākumu ar prieku				
pozitīvi izsakās par konkrēto ģimeni				
izsaka vēlmi atkārtoti satikt konkrēto ģimeni				
nepiemin konkrēto ģimeni un nerunā par to				
neizrāda vēlmi atkārtoti satikt konkrēto ģimeni				
pauž noliegumu un nevēlēšanos turpināt iepazīšanos ar konkrēto ģimeni				
Cits variants/ papildu informācija				

6. Analīze un rekomendācijas/cita informācija

Jāfiksē pasākuma organizatora pārstāvja apkopojums/ieteikumi/viedoklis attiecībā uz turpmāko personīgo kontaktu veidošanu bērnam ar konkrēto uzņemošo ģimeni. Ja anketas aizpildīšanas gaitā rodas problēmas vai tas tiek aizkavēts, iemesli norādāmi sadaļā “piezīmes”.

	ģimene	ģimene	ģimene	ģimene	piezīmes
Pasākuma organizatora pārstāvja apkopojums					
Rekomendācijas					
Anketas aizpildīšanas datums					
Informācijas nosūtīšanas datums LM (ja adoptētāji vēlas saņemt vairāk info vai uzsākt personīgu iepazīšanos ar bērnu)					
Informācijas nosūtīšanas datums bāriņtiesai (ja uzņemošā ģimene vēlas iegūt vairāk info un uzņemt bērnu savā ģimenē)					
Informācijas nosūtīšanas datums bērna aprūpes iestādei (ja uzņemošā ģimene vēlas iegūt vairāk info un uzņemt bērnu savā ģimenē)					

Anketu aizpildīja _____
(Darbinieka vārds, uzvārds)

Paraksts _____
(Paraksta atšifrējums)

⁶⁷ Ja bērna viedokli (vēlmes, uzskati, attieksme) nav iespējams noskaidrot bērna mazā vecuma un brieduma dēļ, vai bērna veselības stāvokļa dēļ, vai kādu citu iemeslu dēļ, tas norādāms anketā. Šajā gadījumā bērna viedoklis noskaidrojams pastarpināti, veicot pārrunas ar bērna aprūpētājiem

Bērna Aleksandra anketa Nr.13/2019
(vārds, uzvārds (ja zināms))

2019. gada 28.augustā neformālais pasākums, Kuzemes reģionā, Liepājā

Ziņas par pasākuma dalībnieku – konkrēto bērnu, kurš piedalās pasākumā

Bērna vārds, uzvārds (ja zināms), vecums (pilnos gados)	Aleksandrs 6 gadi vārds, uzvārds. vecums
Brāļu/māsu vārdi, uzvārdi, vecums, ja tie piedalās pasākumā.	_____ vārds, uzvārds. vecums _____ vārds, uzvārds, vecums
Bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi	X novada bāriņtiesa bāriņtiesas nosaukums
Bāriņtiesas darbinieks, kas sniedzis informāciju par bērnu dalībai satikšanās pasākumā	X novada bāriņtiesas locekle R.Ziemīte, tālr.29777777 bāriņtiesas darbinieka vārds, uzvārds, kontakttālrunis
Bērna ārpusģimenes aprūpes pakalpojuma sniedzējs (konkrētā institūcija, audžuģimene, kurā atrodas bērns, kontakttālrunis)	Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija "Saule", tālr.67222222 institūcijas nosaukums, kontakttālrunis/audžuģimene, kontakttālrunis
Bērna likumiskā pārstāvja/pilnvarotās personas vārds, uzvārds, kas piedalās konkrētajā pasākumā.	Vadītāja S.Saknīte 62222222 pilnvarotās personas vārds, uzvārds, kontakttālrunis
Papildus informācija	

Ziņas par pasākuma dalībniekiem – uzņemtajām ģimenēm, kuras piedalās pasākumā

Jāfiksē visas uzņemotās ģimenes (norādot tām piešķirto statusu), ģimenes locekļi, kas piedalās konkrētajā satikšanās pasākumā. Ja pasākumā piedalās uzņemotā ģimene ar saviem bioloģiskajiem (t.sk. adoptētajiem, aizbildnībā, audžuģimenē esošajiem) bērniem, jānorāda arī bērnu vārds, uzvārds (nav obligāti), vecums (pilni gadi).

Uzņemotā ģimene/statuss adoptētāji/aizbildņi/audžuģimene/viesģimene	Lapiņu ģimene audžuģimene	Priedīšu ģimene adoptētāji, audžuģimene	Saulīšu ģimene audžuģimene, viesģimene	
Ģimenes vecāku vārds, uzvārds, kontakttālrunis	Ilze Lapiņa (29990433) Gunārs Lapiņš (264555509)	Anna Priedīte (29156732) Vārds, uzvārds, kontakttālrunis	Dita Saulīte (23456789)	Vārds, uzvārds, kontakttālrunis Vārds, uzvārds, kontakttālrunis
Ģimenes bērnu (ja tie piedalās pasākumā) vārds, uzvārds (nav obligāti), vecums		dēls - Matīss, 16 gadi	meita – Zane 7 gadi dēls – Zintis 5 gadi audžumeita- Ira 2 gadi	Vārds, uzvārds Vārds, uzvārds
Papildu informācija		Statuss piešķirts laulātajiem, bet vīrs pasākumā nepiedalās.	Statuss piešķirts laulātajiem, bet vīrs pasākumā nepiedalās	

Saskarsmes un attiecību iezīmes uzņemtajā ģimenē, kompetenču novērojumi

Jāfiksē saskarsmes un attiecību novērojumi pasākuma laikā starp uzņemotās ģimenes locekļiem – starp vecākiem, starp vecākiem un viņu bērniem, kuri piedalās šajā pasākumā. Jāfiksē vērojumi, kas iezīmē uzņemotās ģimenes kompetences bērnu aprūpē un audzināšanā.

Pasākuma laikā novērotās attiecību izpausmes starp uzņemotās ģimenes vecākiem un viņu bērniem				
	Lapiņu ģimene	Priedīšu ģimene	Saulīšu ģimene	ģimene
harmoniskas	✓		✓	
stabilas				
uz sadarbību vērstas			✓	
atbalstošas	✓		✓	
neitrālas				
izvairīgas		✓		
pārprūpējošas			✓ attiecībā uz audžumeitu	
kontrolējošas				
Cits variants/papildus informācija	Attiecības novērotas starp laulātajiem.	Starp māti un dēlu novērotas izvairīgas attiecības. Iespējams, ka tas vairāk saistīts ar dēla	Sarunās noskaidrots, ka audžumeita ģimenē uzņemta pavisam nesen, tāpēc Dita vēl nav līdz	

		<i>vecumu 16. g.v. Pusaudzis turās savrup.</i>	<i>galam iepazīnusi visas meitenes vajadzības un reizēm jūtas trauksmaina, vai bērnam viss ir labi.</i>	
Pasākuma laikā novērotās uzņemošās ģimenes kompetences/stiprās puses un grūtības				
	Lapiņu ģimene	Priedīšu ģimene	Saulīšu ģimene	ģimene
komunikabilitāte		✓		
sadarbības prasmes			✓	
izpratne par bērna vajadzībām		✓	✓	
atbalstoša rīcība			✓	
labvēlīga/atsaucīga attieksme	✓		✓	
neatbilstošas gaidas				
empātijas trūkums				
izolēšanās				
cits variants/papildus informācija		<i>Anna ļoti aktīvi iesaistās dažādās aktivitātēs. Ir atvērta un ļoti komunikabla gan ar bērniem, gan citiem pasākuma dalībniekiem.</i>	<i>Pasākuma laikā ģimenes bērni ir ļoti aktīvi, izrāda interesi par kopīgām rotāļām ar Aleksandru.</i>	

Kontakta veidošanās bērnam ar uzņemošo ģimeni

Jāfiksē novērojumi pasākuma laikā – vai un kāds veidojas kontakts un emocionālā saikne konkrētajam bērnam ar uzņemošo ģimeni.

Kāda attieksme/izturēšanās novērojama no uzņemošās ģimenes puses pret konkrēto bērnu				
	Lapiņu ģimene	Priedīšu ģimene	Saulīšu ģimene	ģimene
izrāda interesi par bērnu			✓	
izrāda empātiju bērnam		✓	✓	
gatavi apspriest bērna situāciju			✓	
neizrāda interesi par bērnu	✓			
izturas neitrāli	✓			
cits variants/papildus informācija	<i>Pasākuma laikā neizrāda tiešu interesi par bērniem, vairāk izturas kā novērotāji. Labvēlīgi noskaņoti.</i>		<i>Dita pauž labvēlīgu attieksmi pret Aleksandru. Uztur kontaktu ar bērna likumisko pārstāvi, lai uzzinātu vairāk informācijas par bērnu.</i>	

Kādus soļus, darbības uzņemošā ģimene veic pozitīva kontakta veidošanā ar konkrēto bērnu				
	Lapiņu ģimene	Priedīšu ģimene	Saulīšu ģimene	ģimene
veido acu kontaktu			✓	
uzsāk un uztur sarunu ar bērnu			✓	
veido atbilstošu fizisku kontaktu				
piedalās kopīgās aktivitātēs		✓	✓	
palīdz konkrētā situācijā		✓		
izturas labvēlīgi/atsaucīgi		✓	✓	
izturas neitrāli	✓			
izturas noraidoši pret bērnu				
cits variants/papildu informācija	<i>Neveic nekādus soļus, lai veidotu kontaktu ar bērnu, bet piedalās pasākuma aktivitātēs kopā ar pārējiem dalībniekiem.</i>	<i>Anna palīdz bērnam darboties pie ugunsкура, vērojams, ka Anna ar bērnu sarunājas..</i>	<i>Dita aicina Aleksandru iesaistīties kopīgās rotaļās ar ģimenē jau esošajiem bērniem. Ir iedrošinoša, jo Aleksandrs ir mazliet kautrīgs un bikls.</i>	
Kādas ir novērojamas bērna reakcijas un attieksme pret konkrēto uzņemošo ģimeni				
	Lapiņu ģimene	Priedīšu ģimene	Saulīšu ģimene	ģimene
veido acu kontaktu			✓	
iesaistās sarunā ar konkrēto ģimeni		✓	✓	
pieņem/noraida fizisko kontaktu				
piedalās kopīgās aktivitātēs		✓	✓	
izturas atsaucīgi pret ģimeni		✓	✓	
izturas neitrāli, vienlīdzīgi	✓			
izturas noraidoši				
cits variants/papildu informācija	<i>Bērns neizrāda tiešu interesi par šo ģimeni</i>	<i>No bērna puses vērojama pozitīva izturēšanās, neiebilst pret kontaktu</i>	<i>Aleksandrs mazliet nedroši, bet labvēlīgi pieņem ģimenes, īpaši bērnu izrādīto kontaktu. Atsaucas un piedalās kopīgās rotaļās.</i>	

Plānotie kontakti nākotnē

Pēc pasākuma jāveic pārrunas ar bērna likumisko pārstāvi un bērnu, ar uzņemošo ģimeni par konkrēto neformālo pasākumu, lai noskaidrotu uzņemošās ģimenes redzējumu par iespējamā emocionālā kontakta veidošanos pasākuma laikā un iepazīšanās turpināšanu.

Uzņemotās ģimenes viedoklis par turpmāko personīgo iepazīšanos ar bērnu				
	<i>Lapiņu ģimene</i>	<i>Priedīšu ģimene</i>	<i>Saulīšu ģimene</i>	ģimene
vēlas saņemt informāciju par bērnu	✓		✓	
ir izveidojies kontakts un vēlas turpināt iepazīšanos ar bērnu			✓	
nevēlas turpināt iepazīšanos ar bērnu		✓		
Cits variants/papildu informācija	<i>Atzīst, ka pasākuma laikā nav varējuši īsti saprast kā izturēties pret bērniem, jo piedalās 1 x. Mājās aprunājušies un sapratuši, ka vēlas iegūt vairāk informācijas par šo bērnu un iespējams pēc tam turpināt iepazīšanos</i>	<i>Šobrīd ir saņēmuši informāciju par iespēju iepazīsties ar citu bērnu – adoptējamu meiteni, tāpēc šobrīd turpmāko iepazīšanos ar Aleksandru neplāno.</i>	<i>Noteikti vēlas turpināt iepazīšanos ar Aleksandru. Ģimenē savstarpēji jau pārsprieduši iespēju uzņemt Aleksandru. Vēlas iniciēt nākošo tikšanās reizi pēc iespējas drīzāk.</i>	
Bērna likumiskā pārstāvja redzējums par emocionālā kontakta veidošanos un bērna turpmāko iepazīšanos ar uzņemšo ģimeni				
	<i>Lapiņu ģimene</i>	<i>Priedīšu ģimene</i>	<i>Saulīšu ģimene</i>	ģimene
kontakts ir izveidojies			✓	
ir savstarpēja saderība ar ģimeni		✓	✓	
ieteicama tālākā iepazīšanās ar ģimeni			✓	
kontakts nav izveidojies	✓			
bērns sarunās nav pieminējis ģimeni	✓	✓		
nav izrādījis interesi par turpmāko iepazīšanos		✓		
nav ieteicama turpmākā iepazīšanās				
cits variants/papildu informācija	<i>Šaubās vai ģimenei ir interese par bērnu, jo pasākuma laikā nav bijis iespējams to novērot. Pasākuma laikā nav pārstāvim neko jautājuši par bērna aprūpi.</i>	<i>Ģimene pavadīja laiku kopā ar bērnu – aktivitātēs. Bija pozitīva komunikācija. Nenoliedz, ka, ja ģimene vēlētos turpināt iepazīšanos, tas būtu atbalstāms</i>	<i>Pauž atbalstu Aleksandra turpmākajām tikšanās reizēm ar Saulīšu ģimeni. Atzīst, ka bijis patīkami vērot bērna un ģimenes savstarpējo komunikāciju.</i>	

Bērna viedoklis/redzējums ⁶⁸ par tikšanos ar uzņemošo ģimeni un vēlme turpināt personīgu iepazīšanos ar ģimeni				
	<i>Lapiņu ģimene</i>	<i>Priedīšu ģimene</i>	<i>Saulīšu ģimene</i>	ģimene
sarunās piemin un atceras pasākumu ar prieku	✓	✓	✓	
pozitīvi izsakās par konkrēto ģimeni			✓	
izsaka vēlmi atkārtoti satikt konkrēto ģimeni			✓	
nepiemin konkrēto ģimeni un nerunā par to	✓	✓		
neizrāda vēlmi atkārtoti satikt konkrēto ģimeni	✓	✓		
pauž noliegumu un nevēlēšanos turpināt iepazīšanos ar konkrēto ģimeni				
Cīts variants/ papildu informācija			<i>Aleksandrs sarunās dalās ar pozitīvām sajūtām par pasākumu, īpaši emocionāli stāsta par Saulīšu ģimenes bērniem, kurus tur satīcis. Atceras, kā sauc bērnus un ģimenes mammu. Saka, ka būtu priecīgs, ja vēl varētu satikt šo ģimeni.</i>	

Analīze un rekomendācijas/cita informācija

Jāfiksē apkopojums/ieteikumi/viedoklis attiecībā uz turpmāko kontaktu veidošanu bērnam ar konkrēto uzņemošo ģimeni. Ja anketas aizpildīšanas gaitā rodas problēmas vai tas tiek aizkavēts, iemesli norādāmi sadaļā “piezīmes”.

	<i>Lapiņu ģimene</i>	<i>Priedīšu ģimene</i>	<i>Saulīšu ģimene</i>	ģimene
Pasākuma organizatora pārstāvja apkopojums				
Rekomendācijas	<i>Sniegt informāciju bāriņtiesai par ģimenes</i>	<i>Šobrīd turpmāks personīgs kontakts</i>	<i>Sniegt informāciju bāriņtiesai par ģimenes</i>	

⁶⁸ Ja bērna viedokli (vēlmes, uzskati, attieksme) nav iespējams noskaidrot bērna mazā vecuma un brieduma dēļ, vai bērna veselības stāvokļa dēļ, vai kādu citu iemeslu dēļ, tas norādāms anketā. Šajā gadījumā bērna viedoklis noskaidrojams pastarpināti, veicot pārrunas ar bērna aprūpētājiem

	<i>vēlmi saņemt vairāk informāciju par bērnu.</i>	<i>ģimenei ar bērnu nav veidojams.</i>	<i>vēlmi turpināt iepazīšanos ar bērnu.</i>	
Anketas aizpildīšanas datums	<i>07.09.2019.</i>	<i>07.09.2019.</i>	<i>07.09.2019.</i>	
Informācijas nosūtīšanas datums LM (ja adoptētāji vēlas saņemt vairāk info vai uzsākt personīgu iepazīšanos ar bērnu)				
Informācijas nosūtīšanas datums bāriņtiesai (ja uzņemošā ģimene izrādījusi vēlmi turpināt iepazīšanos)	<i>Informācija nosūtīta e-pastā</i> <i>07.09.2019.</i>		<i>Informācija nosūtīta e-pastā</i> <i>07.09.2019.</i>	
Informācijas nosūtīšanas datums bērna aprūpes iestādei (ja uzņemošā ģimene izrādījusi vēlmi turpināt iepazīšanos)	<i>Informācija nosūtīta e-pastā</i> <i>07.09.2018.</i>		<i>Informācija nosūtīta e-pastā</i> <i>07.09.2019.</i>	

Anketu aizpildīja

Dace Bērziņa
(Darbinieka vārds, uzvārds)

Paraksts _____
(Paraksta atšifrējums)

